

28 mars

Debatter m. m.

Fredagen den 28 mars

Sid.

Svar på interpellation av herr Osvald ang. vissa spørsmål i samband med professorn G. Borgströms avgång från Institutet för konserveringsforskning	3
Inrättande av en professur i vägbyggnad vid Chalmers tekniska högskola	5
Anslag till främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare	7
Anslag under tionde huvudtiteln:	
Kommerskollegium	9
Statens pris- och kartellnämnd	10
Bidrag till institutet för konserveringsforskning	11
Atomenergiverksamhet inom Aktiebolaget Atomenergi	11
Bidrag till företagareföreningar m. fl.	12
Statsgaranti för lån till hantverks- och småindustriföretag	22
Fonden för idrottens främjande	24
Högre utbildning av sinnessjukvårdspersonal	26
Högre utbildning av sjuksköterskor	27
Vidgade avskrivningsmöjligheter å byggnader i rörelse	38
Viss omläggning av det statliga skattesystemet	41
Höjning av statens andel av totalisatormedel	43
Rättegångsbalkens bestämmelser om telefonavlyssning	47
Anslag under sjätte huvudtiteln:	
Beräkningen av väganlagen m. m.	49
Byggande av vägar och broar	64
Väg- och vattenbyggnadsverkets civilförsvaret	65
Bidrag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp	65
Statens bilinspektion	66
Vetenskaplig trafiksäkerhetsforskning	69
Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	71
Byggnadsstyrelsen	72

	Sid.
Ersättningar på grund av byggnadsförbud inom vissa strandområden	73
Bidrag till televisionsverksamhetens driftkostnader	73
Interpellation av herr Sundin ang. en redogörelse för regeringens syn på konjunkturpolitiken m. m.	76

Samtliga avgjorda ärenden

Fredagen den 28 mars

Statsutskottets utlåtande nr 54, ang. anslag till de tekniska högskolorna	5
— nr 55, ang. anslag till yrkesundervisningen	7
Utrikesutskottets utlåtande nr 5, om godkännande av handelsavtal med Cuba	9
Statsutskottets utlåtande nr 10, ang. utgifterna under tionde huvudtiteln (handelsdepartementet)	9
— nr 63, ang. anslag under statens allmänna fastighetsfond m. m.: handelsdepartementet	26
— nr 64, ang. godkännande av konventionen om upprättande av ett europeiskt bolag för kemisk behandling av bestrålat atombränsle (Eurochemic)	26
— nr 65, ang. högre utbildning av sinnessjukvårdspersonal	26
— nr 66, ang. högre utbildning av sjuksköterskor	27
Bevillningsutskottets betänkande nr 16, ang. avskrivningsreglerna i fråga om byggnad i rörelse	38
— nr 32, om rätt för vissa ideella organisationer till särskilt avdrag vid taxering	41
— nr 34, om viss omläggning av det statliga skattesystemet	41
— nr 37, ang. höjning av statens andel av totalisatormedel	43
Bankoutskottets utlåtande nr 9, om uppförandet och driften av vissa elektronhjärnecentraler	47
Första lagutskottets utlåtande nr 20, ang. rättegångsbalkens bestämmelser om telefonavlyssning	47
Tredje lagutskottets utlåtande nr 13, ang. Grubbe och Västerhiske byamäns rätt till fyllnadsskog	49
Statsutskottets utlåtande nr 6, ang. utgifterna under sjätte huvudtiteln (kommunikationsdepartementet)	49

Fredagen den 28 mars

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Justerades protokollet för den 21 in-
nevarande månad.

Upplästes följande inkomna läkarin-
tyg:

Riksdagsman *Birger Lundström* är på grund av akut öroninflammation oför-
mogen till arbete fr. o. m. den 25/3 1958
under minst en vecka, vilket härmed på
begäran intygas.

Stockholm den 24/3 1958

Torbjörn Fahlén

leg. läkare

**Ang. vissa spörsmål i samband med pro-
fessorn G. Borgströms avgång från Insti-
tutet för konserveringsforskning**

Herr statsrådet och chefen för han-
delsdepartementet LANGE, som tillkän-
nagivit, att han hade för avsikt att vid
detta sammanträde besvara herr Osvalds
interpellation angående vissa spörsmål i
samband med professorn G. Borgströms
avgång från Institutet för konserverings-
forskning, erhöll ordet och anförde:

Herr talman! Herr Osvald har i en in-
terpellation frågat statsministern

1) huruvida han anser, att frågorna i
samband med professor Borgströms av-
gång som föreståndare för Institutet för
konserveringsforskning handlagts på ett
med hänsyn till den vetenskapliga forsk-
ningens frihet och forskarnas trygghet
tillfredsställande sätt,

2) huruvida han anser, att det sätt,
på vilket Borgströms vetenskapliga
skicklighet blivit bedömd av utrednings-
männen, fyller de krav, som måste stäl-
las på en objektiv sakkunniggranskning,
samt

3) huruvida han har för avsikt att vid-
taga några åtgärder med anledning av
det utredningsmaterial, som förelagts,

t. ex. i fråga om institutets organisato-
risk ställning och ledningen av dess
praktiskt-vetenskapliga verksamhet.

Då interpellationen berör förhållan-
den inom handelsdepartementets verk-
samsområde, har den av statsminis-
tern överlämnats till mig för besvarande.

Jag vill först erinra om att jag i no-
vember 1956 med stöd av Kungl. Maj:ts
bemyndigande uppdrog åt tre utred-
ningsmän att undersöka omständigheter-
na i samband med professor Borgströms
avgång från föreståndarskapet vid
Svenska institutet för konserverings-
forskning. Utredningsmännen — f. d.
bruksdisponenten Nils Danielsen, direk-
tören Olof Söderström, ordförande, och
professorn Hugo Theorell — har i ja-
nuari detta år avgivit sitt betänkande,
som publicerats som nr 3 i statens of-
fentliga utredningar för år 1958. Såvitt
jag kunnat finna, har utredningen varit
allsidig och ingående samt de av utred-
ningsmännen gjorda uttalandena väl av-
vägda.

Utredningen har funnit den kritik,
som riktats mot Borgström såsom före-
ståndare, i väsentliga avseenden vara be-
fogad. Vid utredningsarbetet har inte
framkommit några omständigheter, som
tyder på att industrirepresentanterna i
styrelsen i syfte att genomdriva Borg-
ströms avgång vidtagit eller påyrkat åtgär-
der, vilka inneburit fara för forsk-
ningens frihet i den mening som gjorts
gällande i detta ärende. Även om de stat-
liga styrelseledamöternas åtgöranden i
vissa avseenden inte går fria från kritik,
har dock styrelsens förfarande för att få
till stånd en förändring av institutets
ledning befunnits icke stå i strid med de
villkor, som gällde för Borgströms an-
ställning, eller mot rådande praxis vid
institut av här ifrågavarande typ. Med
hänsyn till nu angivna förhållanden an-
ser jag mig för min del kunna jakande
besvara herr Osvalds första fråga.

Ang. vissa spörsmål i samband med professorn G. Borgströms avgång från Institutet för konserveringsforskning

Utredningsmännen har vid sin bedömning av Borgströms vetenskapliga kompetens konstaterat, att Borgström sedan doktorsavhandlingen 1939 inte ökat sina vetenskapliga meriter i form av publicerade forskningsresultat, byggda på egna experimentella forskningar. Utredningsmännen har vidare framlagt vissa synpunkter till belysning av frågan huruvida Borgström år 1953 kan anses ha besuttit professorskompetens. Det har emellertid inte varit fråga om en sakkunniggranskning av vetenskapliga meriter av det slag som sker vid tillsättande av en professor. Utredningsmännen har endast dragit den slutsatsen, att de anförda synpunkterna inte föranleder, att Borgström skulle sakna den vetenskapliga kompetens, som erfordrades för att han skulle kunna kvarstå i sin befattning såsom föreståndare. Med hänsyn till utredningens syfte finner jag inte anledning till erinran mot utredningsmännens bedömning i denna del. Härmed anser jag mig ha besvarat interpellantens andra fråga.

Beträffande den tredje frågan vill jag hänvisa till att Kungl. Maj:t den 7 innevarande månad på min föredragning beviljat två ledamöter av styrelsen begärt entledigande samt utsett tre nya styrelseledamöter, av vilka två efterträder de entledigade och en inträder i stället för en ledamot, vars uppdrag utgick vid årsskiftet. Någon åtgärd härutöver har jag inte för avsikt att föreslå i anledning av vad som förevarit.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr handelsministern för det svar som jag nu har fått.

Jag vill emellertid säga med detsamma, att jag inte är nöjd med svaret. Jag hade denna kammares tillstånd att i en interpellation ställa frågor till hans excellens herr statsministern. Herr handelsministerns svar på dessa frågor är egentligen av ringa intresse, och mig är det komplett likgiltigt. Anledningen är den att mina frågor hade en betydligt vi-

dare syftning än vad herr Lange tycks anse.

Då jag i första frågan talar om handläggningen av Borgströmsärendet, avsåg jag därmed också det sätt, på vilket ärendet hade handlagts av handelsdepartementet, och därför hade det varit av intresse att höra någon annan än herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet yttra sig i den frågan.

Vidare vill jag säga, att frågan om sättet att bedöma vetenskaplig skicklighet angår inte bara handelsdepartementet.

Konserveringsforskningsinstitutets organisatoriska ställning — alltså min tredje fråga — kan inte heller begränsas till handelsdepartementet.

I sak skall jag bara be att få tillägga ett par ord. Tvärtemot vad herr Lange nyss påstått, har det av utredningen hopbragta materialet otvetydigt visat, att industriens anslag på ett otillbörligt sätt hopblandats med behandlingen av föreståndarfrågan. Det anmärker också utredningen på och säger, att så bör man inte gå till väga; det är oriktigt att behandla föreståndarfrågan i samband med frågan om anslagen från industrien. Men utredningen har dess värre inte dragit de slutsatser, som borde ha dragits av ett sådant konstaterande. Jag skall inte här ta upp kammarens tid med att ge exempel, men envar som studerar den skrift, som är publicerad, kan hitta många exempel på vad jag här har givit uttryck åt.

I fråga om bedömningen av den vetenskapliga skickligheten tycks handelsministern dela utredningens mening och sätta likhetstecken mellan vetenskaplig meritering och experimentell forskning. Men det finns också annan vetenskap än experimentell forskning. Herr handelsministern tycks också godtaga utredningens metod att grunda sitt omdöme om vetenskaplig kompetens på uttagor av jäviga eller icke sakkunniga personer. Skulle hans excellens statsministern och regeringen i övrigt dela den uppfattningen, skulle det i sanning vara mycket illa ställt här i landet med alla

Om inrättande av en professur i vägbyggnad vid Chalmers tekniska högskola
de forskningsinstitut, som icke är knutna till universiteten.

Vad slutligen beträffar frågan om konserveringsforskningsinstitutets organisatoriska ställning, förefaller mig det problemet, efter det uttalande som vi nyss fått av herr handelsministern, ännu angelägnare än tidigare.

Jag avvaktar, herr talman, alltjämt hans excellens statsministerns svar på mina frågor.

Herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Till vad herr Osvald sist sade skulle jag bara vilja lägga, att det svaret lär herr Osvald få avvakta ganska länge.

Men jag vill inte för kammarens ledamöter dölja, att det var över huvud taget med en viss tveksamhet jag ansåg mig kunna besvara denna interpellation; ty man bör ju ändå komma ihåg grundlagens bud, att de enskilda fallen inte får vara föremål för debatt här i kammaren. Jag har inte kunnat svara herr Osvald på annat sätt än genom att hänvisa till den offentliggjorda utredningen och för egen del instämma i de slutsatser, som varit relevanta när det gäller denna fråga.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 158, till Konungen i anledning av väckta motioner om utredning av frågan om utlänningars och i utlandet bosatta svenska medborgares beskattning här i riket.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 111, med förslag till lag om ympning mot smittkoppor.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 120, angående försäljning av vissa, allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 123, med förslag till förordning om skattefrihet för belopp, som utgår på grund av vissa s. k. riskgarantier.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1958/59 till de tekniska högskolorna, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—10

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 11

Om inrättande av en professur i vägbyggnad vid Chalmers tekniska högskola

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1958/59, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för Chalmers tekniska högskola, som föranleddes av vad departementschefen anförde, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för Chalmers tekniska högskola, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1958/59, dels ock till Chalmers tekniska högskola: Avlöningar för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 8 651 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehäft

dels två likalydande motioner, I: 183, av herrar *Boman* och *Pålsson*, och II: 205, av herr *Jansson* i Kalix m. fl., angående inrättande av professurer i vägbyggnad vid tekniska högskolan i Stockholm och Chalmers tekniska högskola;

dels ock två likalydande motioner, I: 184, av herrar *Holmqvist* och *Rikard Svensson*, och II: 206, av herr *Adamsson* m. fl.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på åberopade grunder hemställt,

Om inrättande av en professur i vägbyggnad vid Chalmers tekniska högskola

I. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 183 och II: 205, såvitt här vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1958/59, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för Chalmers tekniska högskola, som föranleddes av vad departementschefen anfört;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för Chalmers tekniska högskola, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1958/59;

c) till Chalmers tekniska högskola: Avlöningar för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 8 651 000 kronor;

II. att motionerna I: 184 och II: 206 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr HANSSON, GUSTAF HENRY, (h):

Herr talman! Det är självfallet för mig som tekniker mycket tillfredsställande, att statsutskottet nu föreslår inrättandet av en professur i vägbyggnad vid tekniska högskolan i Stockholm, men min tillfredsställelse skulle ha varit större, om statsutskottet gått så långt att det tillstyrkt motionsyrkandet om professurens inrättande från och med budgetåret 1958/59; nu föreslår ju utskottet i stället, att den skall inrättas från och med budgetåret 1959/60.

Däremot är jag inte på något sätt tillfredsställd med utskottets avstyrkande av motionen om inrättande av motsvarande professur vid Chalmers tekniska högskola även om jag observerat att utskottets skrivning är synnerligen välviljig.

Man torde inte göra sig skyldig till någon större överdrift, om man påstår att både undervisning och forskning inom detta ämne blivit i hög grad försummade genom frånvaron av professorer vid våra två tekniska högskolor. Det är rätt anmärkningsvärt att de svenska högskolorna saknat sådana professorer, under det att i grannländerna inte bara finns

sådana professorer utan dessa även har dubblerats. År efter år har framställningar i saken gjorts, men de har hittills icke lett till något annat resultat än vad kammaren nu skall fatta beslut om. De gjorda framställningarna har erhållit stöd av väg- och trafikorganisationer — jag vill särskilt nämna Svenska vägföreningen, Svenska väg- och vattenbyggarens riksorganisation och Motormännens riksförbund. Jag vill också erinra om att den utredning, som framlades av den Malmska kommittén i början på 1940-talet, angav inrättandet av professorer i väg- och vattenbyggnad vid båda de tekniska högskolorna såsom någonting självklart, och i anslutning till detta kommittéuttalande inrättades vid Chalmers tekniska högskola laboratorier, som nu under 12 års tid inte kunnat tjäna sitt ändamål så som avsett var.

I motionerna har förelagits, att kostnaderna för professorerna skulle avräknas mot automobilskattemedel. Departementschefen har för sin del inte funnit några principiella skäl tala mot att så sker. Nu har ju utskottet inte velat tillstyrka, att vid Chalmers inrättas en sådan professur, och som motivering åberopat statsfinansiella skäl. Jag kan för min del medge att det är mycket vägan- de skäl. I en ekonomiskt brydsam tid bör man ju noga överväga alla utgiftsfrågor. Men man får dock inte driva de synpunkterna så långt, att man med sådan motivering avvisar förslag som är av den art att de ger upphov till besparingar, om de genomföres.

Då automobilskattemedlen beräknas inflyta till ett belopp av 1 104 miljoner kronor och om de utgifter, som skall bestridas med dessa medel, uppgår till 772 miljoner kronor, uppkommer ju ett överskott på inte mindre än 332 miljoner kronor, som skall tillföras budgetutjämningsfonden. Man tycker att det med hänsyn till dessa siffror inte borde vara alldeles omöjligt för utskottet att tillstyrka den relativt lilla summa på 111 000 kronor, som behövs för en professur vid Chalmers tekniska högskola.

Jag skall, herr talman, inte ställa något yrkande, utan endast uttrycka den

Anslag till främjande av stilla förhoppningen att Kungl. Maj:t — då utskottet år efter år gjort välvilliga skrivningar i denna fråga — för ett kommande budgetår vill framlägga förslag till en professur även vid Chalmers tekniska högskola.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Eftersom herr Hansson inte ställde något yrkande, kan jag fatta mig mycket kort, i synnerhet som utskottet på denna punkt har en ganska utförlig skrivning. Vi för vår del tycker, att den utveckling, som nu här skett, är ett steg i rätt riktning, och vi hoppas att våra ekonomiska resurser skall bli sådana, att denna utveckling kan fullföljas undan för undan.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 12—20

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1958/59 till yrkesundervisningen, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—23

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 24

Anslag till främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 173 och II: 196, till Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 1 250 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 173, av herr *Arrhén*, och II: 196, av herr *Gerhard Nilsson* i Gävle m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte till främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag beräknat att täcka minst 1 100 bidrag i enlighet med den konstruktion, som föreslagits i statsverkspropositionen.

Vid punkten hade reservation avgivits av herrar *Ohlon*, *Boman*, *Ragnar Bergh*, *Jacobsson*, *Skoglund* i *Doverstorp*, *Malmborg*, *Ståhl*, *Staxäng*, *Widén* och *Nilsson* i *Göingegården* samt fröken *Vinge*, vilka ansett, att utskottets yttrande i viss angiven del bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 173 och II: 196, till Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 1 292 000 kronor.

Herr OHLON (fp):

Herr talman! Rekryteringsbehovet inom hantverk och småindustri beräknas uppgå till omkring 12 000 ungdomar per år. Utbildningen sker dels i yrkesskolor och verkstadsskolor, dels hos privata hantverkare. Över huvud taget torde vi väl näppeligen inom överskådlig tid nå dithän, att hela utbildningsbehovet skall kunna tillgodoses genom skolor av olika slag. Nu har det ju faktiskt skett en utveckling på detta område därhän, att till den utbildning, som sker hos hantverksmästare, utgår statsbidrag, och dessa bidrag har ökat år från år. Under budgetåret 1956/57 var antalet bidragsrum 600, i år är de uppe i 800, och Kungl. Maj:t föreslår för nästa budgetår 900 bidragsrum. Trots denna ökning finns det fortfarande kvar en kö av sökande, som inte har kunnat få plats och som alltså inte har kunnat få den utbildning de önskar.

Det har därför motionerats om att det av Kungl. Maj:t föreslagna antalet bidragsrum, 900, skulle vidgas till att omfatta 1 100. Vi reserverar inom statsutskottet har inte kunnat gå så långt som

Anslag till främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare

motionärerna, men vi har yrkat på att en ökning skulle ske till åtminstone 1 000 bidragsrum.

Vi har blivit alltmer övertygade om nödvändigheten härav på grund av utvecklingen på arbetsmarknaden. Vi läser nu dagligdags i tidningarna, hur arbetslösheten ökar framför allt inom de yngre årsklasserna och speciellt i fråga om sådana ungdomar, som saknar yrkesutbildning. Nu förhåller det sig på det sättet, att den utbildning, som sker hos hantverksmästare, är den billigaste form av utbildning som det allmänna kan ge på detta område. Det kan ju hända att den utbildningen inte fullt ut mäter sig med den som meddelas i yrkesskolorna, men det har i alla fall vitsordats, att den i huvudsak är tillräcklig för sitt ändamål.

Det är inte några stora summor det här är fråga om. Vad reservanterna begär innebär för statsverket för nästa budgetår en ökning på 42 000 kronor, jämfört med departementschefens förslag. Ökningen blir givetvis något större för det budgetår, som kommer efter det nästa. Denna summa är väl emellertid så liten i förhållande till de stora problem, som det verkligen gäller att reda upp, att jag vill, herr talman, yrka bifall till reservationen under denna punkt.

Häri instämde herr *Arrhén* (h).

Herr **NÄSSTRÖM** (s):

Herr talman! Vi har inom utskottet varit överens om att man bör tillvarata alla möjligheter att öka yrkesutbildningen för våra ungdomar. Jag vill erinra om att det väl knappast finns något anslag, som undergått en sådan utveckling som det vi nu diskuterar. Bara för några år sedan var ju anslaget beräknat efter 300 bidragsrum. Nu är vi uppe i 900. Det är såvitt jag förstår ganska raskt marscherat.

I sak föreligger här inte så stora meningsskiljaktigheter. Herr Ohlon medgav att bidraget ökat år för år. Men det förefaller som om motionärerna alltid skulle ligga åtminstone 100 bidragsrum över förslagen i Kungl. Maj:ts propositioner — vad det nu kan bero på.

Herr Ohlon nämnde vidare något om arten av denna utbildning. Jag vill inte på något sätt förringa betydelsen av denna utbildning. Men vi brukar ju här i kammaren se helt realistiskt på tingen, och gör man det, så måste man erkänna att utvecklingen av denna utbildning icke lett till paritet med den utbildning, som våra ungdomar kan få vid de olika slag av yrkesskolor vi har. Som kammarens ledamöter kan se nederst på s. 22 i utlåtandet, är detta bidrag uppdelat på ett grundbidrag och ett tilläggsbidrag. Med tilläggsbidrag menar man sådant bidrag, som utgår till hantverksmästare som kan ombesörja, att ungdomarna får även yrkesteoretisk utbildning. Erfarenheterna har visat, att det endast är ett fåtal som kan erhålla sådan yrkesteoretisk utbildning.

När man således bedömer dessa ting, får man ta hänsyn till detta förhållande. Därtill kommer en annan sak. På många orter kan denna utbildning inte komma i fråga, utan där måste alla ungdomar hänvisas till landstingens centrala verkstadsskolor eller de kommunala yrkesskolorna.

Jag vill som sagt inte förringa denna utbildning på något sätt. Vi behöver även denna utbildningsform. Den bör gå hand i hand med den skolutbildning, som vi kan ge åt våra unga. Men tar man hänsyn till dessa olika faktorer, så tror jag att den anslagsökning som har skett praktiskt taget årligen är ett led i rätt riktning, även om bidragsrummen inte är så många som motionärerna önskar. Men, herr talman, jag tror, att vilket antal departementschefen än föreslår i sina propositioner, kommer vi att få motioner med förslag, som går därutöver.

Vi får se hela yrkesutbildningen som ett enda stort problemkomplex. Gör man det, skall man inte med fog kunna säga, att just denna gren av utbildningsverksamhet på något sätt blivit misshandlad. Det förhåller sig alldeles tvärtom.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Ohlon* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 55 punkten 24, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Ohlon* begärde röst-räkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 89;

Nej — 36.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 25—28

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 29

Lades till handlingarna.

Anslag till kommerskollegium

Vid förnyad föredragning av utrikesutskottets utlåtande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om godkännande av handelsavtal mellan Sverige och Cuba, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1958/59 under tionde huvudtiteln, avseende anslagen inom handelsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—3

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4

Anslag till kommerskollegium

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr LARSSON, NILS THEODOR, (cp):

Herr talman! Jag vill fästa uppmärksamheten vid en liten grupp tjänstemän som har en mycket hård arbetsbelastning. Den 1 januari 1957 överflyttades från handelsdepartementet till kommerskollegium handläggningen av garantilåneärenden och tillsynen beträffande företagareföreningarnas verksamhet. I samband härmed erhöll kommerskollegium viss förstärkning av personalstyrkan på den sektion inom kollegiet, som handlägger dessa ärenden. Det har emellertid visat sig att denna sektion blivit synnerligen tyngd av arbete, givetvis beroende därpå att företagareföreningarnas verksamhet, särskilt med låneförmedlingen, snabbt och starkt ökats ute i länen och därmed också sektionens arbete. Det är känt att sektionens tjänstemän är hårt överbelastade med arbetsuppgifter. Det är känt att de har en inte rimligt lång arbetstid och att en icke önskvärd nedslitning av deras krafter är på väg att ske.

Anslag till statens pris- och kartellnämnd

Att inga förslag i dag föreligger till utökning av antalet tjänstemän i denna sektion torde ha samband med den Söderlundska utredningen av detta problem. Min avsikt har endast varit att fästa uppmärksamheten vid att det är angeläget att den Söderlundska utredningen så snabbt som möjligt kommer fram med sitt arbetsresultat, vilket jag förmodar kommer att innebära förslag om en ökning av antalet tjänster på ifrågavarande sektion inom kommerskollegium. Jag har velat lätt röra vid detta och understryka behovet av förstärkning, och jag är övertygad om att statsrådet och chefen för handelsdepartementet också kommer att uppmärksamma detta.

Jag har inget yrkande, herr talman, jag har endast velat göra detta understrykande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 5—13

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 14***Anslag till statens pris- och kartellnämnd**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels medgiva, att Kungl. Maj:t må låta bero vid för budgetåret 1956/57 verkställt överskridande med 5 603 kronor av den i avlöningsstaten för statens pris- och kartellnämnd upptagna anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, dels medgiva, att förenämnda anslagspost finge för budgetåret 1957/58 överskridas med 11 000 kronor, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för statens pris- och kartellnämnd, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1958/59, dels ock till Statens pris- och kartellnämnd: Avlöningar för sistnämnda budgetår anvisa ett förslagsanslag av 1 680 700 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, I: 243, av herrar *Lindblom* och *Axel Johannes Andersson*, samt II: 293, av herr *Nihlfors* m. fl., i vilka hemställts, såvitt nu var i fråga, att förevarande anslag måtte uppföras med 1 660 100 kronor,

dels ock två likalydande motioner, I: 244, av herr *Mannerskantz*, och II: 294, av herr *Hedin*, i vilka hemställts, såvitt nu var i fråga, att förevarande anslag måtte uppföras med 1 660 100 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte

I. medgiva, att Kungl. Maj:t må låta bero vid för budgetåret 1956/57 verkställt överskridande med 5 603 kronor av den i avlöningsstaten för statens pris- och kartellnämnd upptagna anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t;

II. medgiva, att förenämnda anslagspost finge för budgetåret 1957/58 överskridas med 11 000 kronor;

III. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 243 och II: 293 samt I: 244 och II: 294, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga,

a) godkänna under punkten införd avlöningsstat för statens pris- och kartellnämnd, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1958/59;

b) till Statens pris- och kartellnämnd: Avlöningar för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 1 680 700 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Ohlon*, *Ragnar Bergh*, *Jacobsson*, *Anders Johansson*, *Skoglund* i *Doverstorp*, *Malmberg* och *Ståhl*, fröken *Elmén* samt herrar *Nilsson* i *Göingegården*, *Wedén* och *Heckscher*, vilka ansett, att utskottet bort i enlighet med yrkandet i motionerna I: 243 och II: 293 samt I: 244 och II: 294 avslå Kungl. Maj:ts förslag om nyinrättande av en amanuéstjänst och att därför utskottets yttrande i viss angiven del bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under III hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och

Ang. bidrag till institutet för konserveringsforskning — Anslag till atomenergiverksamhet inom Aktiebolaget Atomenergi

med bifall till motionerna I: 243 och II: 293 samt I: 244 och II: 294, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga,

a) godkänna under punkten införd avlöningsstat för statens pris- och kartellnämnd, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1958/59;

b) till Statens pris- och kartellnämnd: Avlöningar för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 1 660 100 kronor.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den reservation som är fogad till denna punkt.

Herr ANDERSSON, GUSTAF, (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som förordats i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 15—44

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 45

Ang. bidrag till institutet för konserveringsforskning

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 102 och II: 82, till Bidrag till institutet för konserveringsforskning för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 572 900 kronor.

I de likalydande motionerna I: 102, av herrar Nord och Johan Persson, och II: 82, av herr Nilsson i Lönsboda m. fl., ha-

de hemställts, att riksdagen måtte besluta att höja förevarande anslag med 30 000 kronor till 602 900 kronor och att detta utökade belopp skulle anslås till juiceforskning.

Reservation hade avgivits av herrar Ohlon, Jacobsson, Anders Johansson, Malmborg och Ståhl, fröken Elmén samt herr Wedén, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 102 och II: 82, till Bidrag till institutet för konserveringsforskning för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 602 900 kronor.

Herr JACOBSSON (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen på denna punkt.

Herr ANDERSSON, GUSTAF, (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågakvarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 46—48

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 49

Anslag till atomenergiverksamhet inom Aktiebolaget Atomenergi

I denna punkt hade utskottet hemställt,

a) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag och med avslag å motionerna I: 245, av herrar Wahlund och Eliasson, och II:

Ang. bidrag till företagareföreningar m. fl.

295, av herr *Larsson* i Hedenäset m. fl., samt I: 298, av herr *Aastrup*, och II: 382, av herr *Dahlén*, sistnämnda båda motioner såvitt avsåge medelstildelningen för tillverkning av tungt vatten, till Atomenergiverksamhet inom Aktiebolaget Atomenergi för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 112 000 000 kronor;

b) att förenämnda motioner I: 298 och II: 382, i vad de avsåge skrivelse till Kungl. Maj:t, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade anmälts av herrar *Ohlon* och *Wedén*, vilka dock ej antytt sin mening.

Herr **OHLON** (fp):

Herr talman! Jag tänker inte ta kammarens tid i anspråk länge, men eftersom jag har avgett en blank reservation här vill jag förklara vad den åsyftar.

Vår atomenergiverksamhet är så upplagd att vi kommer att få ett mycket stort behov av tungt vatten. Detta kan vi köpa från Norge eller från USA, men vi kan inte tillverka det här hemma. Den norska produktionen räcker synbarligen inte till för att tillgodose våra behov, och huruvida detta går med leveranser från USA vet man ingenting om. Jag skulle därför vilja vädja till Kungl. Maj:t, att av de för detta ändamål anvisade medlen så snart som möjligt så stora belopp anslås för framställning av tungt vatten, att vi i varje fall i viss mån skall bli oberoende av import.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 50 och 51

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 52

Ang. bidrag till företagareföreningar m. fl.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till företagareföreningar m. fl. för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 700 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Hermansson* m. fl. (I: 52) och den andra inom andra kammaren av herr *Gustafsson* i Uddevalla m. fl. (II: 60), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta dels att till Bidrag till företagareföreningar m. fl. för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 1 100 000 kronor, varav 600 000 kronor till administrationsbidrag, dels att mellanskillnaden av ränteinkomsten mellan den av företagareföreningarna å statliga lånemedel tillämpade räntesatsen och 5 procent skulle inlevereras till statsverket,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Torsten Andersson* och *Franzén* (I: 299) och den andra inom andra kammaren av herr *Hansson* i Skegrie m. fl. (II: 383), i vilka hemställts, såvitt nu var i fråga, att riksdagen måtte till Bidrag till företagareföreningar m. fl. för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 1 200 000 kronor, varav 700 000 kronor till administrationsbidrag och 500 000 kronor som subventionsmedel,

dels ock en inom andra kammaren av herr *Stenberg* väckt motion (II: 299), vari hemställts, att riksdagen måtte till Bidrag till företagareföreningar m. fl. för administrationskostnader för budgetåret 1958/59 anvisa 700 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag, med avslag å motionerna I: 52 och II: 60, I: 299 och II: 383, samtliga dessa motioner såvitt nu vore i fråga, samt i anledning av motionen II: 299, till Bidrag till företagareföreningar m. fl. för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 700 000 kronor;

b) avslå motionerna I: 52 och II: 60, i vad de avsåge inleverering till statsverket av viss del av ränteinkomster.

Reservation hade anförts av herrar *Ohlon*, *Ivar Johansson*, *Pålsson*, *Söder-*

Ang. bidrag till företagareföreningar m. fl.

berg, Jacobsson, Anders Johansson, Malmborg och Ståhl, fröken Elmén samt herrar Rubbestad, Widén, Andreasson och Lassinantti, vilka ansett, att utskottet bort avstyrka förslaget om ändring beträffande finansieringen av företagareföreningarnas verksamhet och att därför utskottets yttrande i viss angiven del bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under a hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 52 och II: 60, I: 299 och II: 383, samtliga dessa motioner såvitt nu vore i fråga, samt med avslag å motionen II: 299, till Bidrag till företagareföreningar m. fl. för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kronor.

Herr PÅLSSON (cp):

Herr talman! Den punkt i statsutskottets utlåtande som nu är föremål för kammarens behandling gäller bidrag till företagareföreningarna och avser dels bidrag till föreningarnas administrationskostnader, dels bidrag för avskrivning av deras förluster på låneverksamheten. Jag nödgas förutskicka att jag bedömer detta ärende vara av sådan vikt, att jag inte kan fatta mig lika kort som de talare som har framställt enbart yrkanden vid behandlingen av ett par tidigare frågor.

Vid denna punkt finns fogad en reservation av herr Ohlon jämte tolv medreservanter, bland vilka jag befinner mig, och det är i anslutning till denna reservation jag, herr talman, önskar få säga några ord.

I den kungl. propositionen till årets riksdag har administrationsbidraget minskats från drygt en miljon till 200 000 kronor. Motiveringen härför har angivits vara de ökade ränteinkomster, som föreningarna beräknas erhålla genom höjning av utlåningsräntan på av föreningarna utlånade medel. Utöver de rena administrationskostnaderna kommer förluster på föreningarnas låneverksamhet. Dessa förluster får delvis täckas genom bidrag från staten, landstingen och kommunerna och genom ränteinkomster på vissa konsultationsarvo-

den. Nämnda inkomster är som regel sammantagna större än de rena administrationskostnaderna, åtminstone har så varit fallet inom den förening, där jag samlat mina erfarenheter på hithörande område.

Jag kan i sammanhanget nämna att av förlusterna inom jämtlandsföreningen har drygt 60 procent täckts av dylika inkomstöverskott medan knappt 40 procent täckts av subventionsmedel. Subventionsmedlens andel av det statliga lånebeloppet var från början 50 procent av nyssnämnda belopp men har sedan minskat undan för undan. Då det s. k. 30-miljonersanslaget anvisades hösten 1956 framställdes i motioner yrkande om att av sistnämnda belopp 3 miljoner skulle disponeras för subventioner. Statsutskottet avstyrkte dessa motioner under framhållande av att en anpassning av föreningarnas utlåningsränta till marknadsläget skulle medföra tillräckliga inkomster för att täcka behovet av subventionsmedel och — underförstått — jämväl den höjning av administrationskostnaderna som skulle uppstå genom merarbetet hos föreningarna vid utlåningen av dessa 30 miljoner kronor.

Nu två år efteråt säger handelsministern, att ränteöverskottet skall användas för att helt täcka den statliga andelen av administrationskostnaderna och att föreningarna sedan får möjlighet att hos Kungl. Maj:t i särskild ordning göra framställning om medeltilldelning för täckande av förluster i den mån hos föreningarna tillgängliga subventionsmedel och överskott av ränteinkomster visar sig otillräckliga.

Detta är en helt ny princip, som vi vänder oss emot, då vi inte anser den vara väl genomtänkt.

Jag vill i detta sammanhang framhålla, att man inte generellt kan utgå ifrån att räntan i samtliga fall skall kunna höjas till, som det sägs, marknadsläget. Detta är rätt mycket beroende på hur förhållandet är inom de olika föreningarnas verksamhetsområden. Jag föreställer mig att i län med en betydande storindustri är småindustrierna praktiskt att se som underleverantörer till

Ang. bidrag till företagareföreningar m. fl.

denna storindustri. Småindustrien och hantverket har där sin avsättning tryggad. Det är möjligt att det i sådana lägen finns större förutsättningar för småindustrien att bära ett höjt ränteläge. I andra län med ett mycket svagt differentierat näringsliv, där det är nödvändigt att försöka åstadkomma en utveckling av småindustrien och hantverket, är inte avsättningsmöjligheterna på samma sätt säkerställda. Det är många gånger på det viset att man där får göra rena experiment. Ett litet företag eller hantverk, som arbetar under dessa förutsättningar, har sannerligen inte någon möjlighet att bära det ränteläge som i dag finns på den allmänna marknaden.

Jag vill i sammanhanget nämna att vi inom jämtlandsföreningen inte har ansett oss kunna höja räntan på de lån, som föreningen har utlånat, till dagens nivå. Vi har ifrån den 1 januari 1958 höjt räntan till 5,5 procent, längre vågar vi inte gå. Vår småindustri och vårt hantverk är inte så bärkraftigt att det tål mera. Vi har till och med vissa lån som ännu står kvar på 4,5 procent. Det är lån som är lämnade till verkstadslokaler och som har en löptid på över tio år. Man kan inte gå alltför hårt fram med räntevapnet mot näringar, som arbetar under så pass vanskliga förhållanden som småindustrien gör i vårt län, och jag skulle tro att vi i vårt län inte utgör något enstaka undantag från det allmänna läget.

Innan jag lämnar räntespörsmålet vill jag tillägga, att med de kreditgarantilån, som av staten utlämnas och som är ett mycket verksamt stöd — jag vill här anmäla att jag är mycket glad över att denna låneform finns — sammanhänger ett betydande mått av arbete för företagareföreningarna, och på dessa lån hämtar inte företagareföreningarna in någon ränteskillnad.

Meningen med företagareföreningarnas utlåningsverksamhet skall ju vara att hjälpa till med toppkrediter och i viss utsträckning det riskvilliga kapital, som krävs inom hantverk och småindustri, detta framför allt för att kunna medverka till en ökad sysselsättning inom små-

industrien inom sådana delar av vårt land, där det ur sysselsättningssynpunkt är önskvärt med ökad företagsamhet och samtidigt också då en ökad differentiering av näringslivet. En betydande del av det av föreningarna utlånade kapitalet har sålunda otillräcklig täckning i säkerhet. I den hittillsvarande verksamheten föreställer jag mig att styrelserna — det gäller i varje fall den styrelse jag tillhör — i sin risktagning hela tiden har tagit hänsyn till det för förluster disponibla kapitalet. I Jämtlands län har vi onekligen med oro sett utvecklingen under de senaste åren. Vi har funnit att vårt riskkapital i förhållande till utlåningen minskat undan för undan genom att vi inte fått några subventionsmedel.

Till belysning av detta vill jag nämna ett par siffror. Den dispositionsfond, som hade uppkommit genom statlig subvention av för administrationen ej utnyttjade ränteinkomster, utgjorde 176 procent av det utlånade kapitalet år 1940. Där kan man visserligen med skäl göra den invändningen att det var föreningens startår och att siffran därför inte är belysande. Men jag fortsätter och konstaterar, att 1942 var andelen 55 procent, 1952 var den 20 procent och 1957 var den 9 procent.

Man måste ha klart för sig att företagareföreningarna är självständiga ekonomiska föreningar. Principen var ju från början den, att föreningarna tillfördes subventionsmedel för att kunna ta risker. Jag tror att denna självständighet har varit en bidragande orsak till de hittillsvarande gynnsamma resultaten av föreningarnas verksamhet. Om det skulle bli så som handelsministern tänker sig, att förlusterna sedan de uppkommit skulle täckas genom särskilda framställningar om anslag från centrala myndigheter, så kommer detta med ganska stor sannolikhet att medföra en väsentlig skärpning av säkerhetskraven. Under alla förhållanden blir det ett mera omständligt och tungrott handlägningsförfarande. Jag befarar rent av att försiktigheten kommer att bjuda att föreningarnas direktörer, innan de vågar sig på att tillråda lån, finner det angeläget taga kon-

Ang. bidrag till företagareföreningar m. fl.

takt med kommerskollegium för att få hjälp med riskbedömningen.

Detta skulle enligt min mening vara en olycklig utveckling för den småindustri och det hantverk som skall hjälpas. Det finns grundad anledning antaga, att en styrelse på det sättet blir mera ovillig att ta risker än i de fall där man har en särskild riskfond att falla tillbaka på. Vad vi här i själva verket bevittnar är ingenting annat än ett försök till en centralisering av företagareföreningarnas risktagande till en central myndighet.

Vidare bör i sammanhanget nämnas, att här pågår en påtaglig överföring av kostnader från staten till landsting och lokala bidragsgivare. För föreningen i Jämtlands län har den del av administrationskostnaderna, som täcks genom anslag från landstinget, ökat från 10 procent vid föreningens första verksamhetsår och 6 procent 1945 till 32 procent sistförflutna år. Dessutom ges det ju inte så små anslag från kommuner och andra.

Det kan väl ifrågasättas om det är riktigt att staten övervältrar dylika kostnader på landstingen. Det blir dock följden om man skär ned den statliga andelen av bidragen till föreningarnas verksamhet. Handelsministern har i årets statsverksproposition föreslagit en nedskärning från drygt 1 miljon till 200 000 kronor. Vidare betyder det en omläggning, varigenom den direkta långivningen i ökad utsträckning blir centraliserad. Detta är, som jag nyss sagt, en olycklig utveckling — en utveckling som ingalunda främjar hantverket och småindustrien.

I den reservation, som är betecknad med nr 5, har reservanterna hemställt om ett reservationsanslag på 1 miljon kronor, därav 700 000 till administrationskostnader och 300 000 till subventioner. Jag tror det finns mycket starka motiv för att bifalla reservanternas förslag på denna punkt. Tidsläget är väl knappast sådant, om man ser på sysselsättningssvårigheterna ute i landet just nu, att man har anledning att försöka försvåra för småindustrien att upphålla sin verksamhet.

Jag vill också peka på vilken betydelse

se detta kan ha, och det får ursäktas mig om jag tar mina exempel från mitt eget hemlän. Under fjolåret minskade länets befolkning med över 1 000 personer, och varje år utflyttar från länet 1 500 à 2 000 personer fler än som flyttar in. Det förhållandet motiverar speciella åtgärder, och jag vill nämna detta bland annat som försvar för den lägre ränta som jämtlandsföreningen, enligt vad jag redovisade, fortfarande tar.

Att föreningens verksamhet inte är utan betydelse visas av att sysselsättningen inom industri och hantverk i länet under perioden 1940 till 1950 ökade med 3 100 personer, och därav, väl att märka, 2 345 i sådana småföretag som inte ingår i industristatistiken.

Under återopande av det nu sagda, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den av herr Ohlon m. fl. avgivna, med nr 5 betecknade reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Nils Theodor Larsson* (cp), *Franzén* (cp), *Sundin* (cp), *Axel Emanuel Andersson* (cp), *Torsten Andersson* (cp), *Jonasson* (cp) och *Ohlon* (fp), fru *Svenson* (cp) samt herrar *Fritiof Karlsson* (cp), *Eliasson* (cp) och *Uno Olofsson* (fp).

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! I likhet med herr Påls-son har jag litet praktisk erfarenhet av den här verksamheten från mitt hemlänets företagareförening. Det är med anledning av detta som jag har anslutit mig till reservationen och som jag nu vill säga några ord på denna punkt.

Om man skulle följa den linje som handelsministern här har föreslagit så skulle våra företagareföreningar utan tvivel få det oerhört svårt att planlägga sin verksamhet. De skulle i stort sett bli beroende av ränteinkomster, vilkas storlek ingen vet den dag då en förening skall göra upp staten för sin verksamhet. Jag gissar att handelsministern inte är beredd att här garantera, att räntesatsen skall fortsätta att vara så hög som 6 1/2 procent under det budgetår som börjar den 1 juli, så att föreningarna därav skulle kunna räkna med att ha den

Ang. bidrag till företagareföreningar m. fl.

relativt goda inkomst — ungefär 2,1 miljoner kronor — som handelsministern i sin proposition räknar med. Det är vidare att märka, att kalkylen utgår ifrån att pengarna skall vara i omlopp under hela tiden. Det är de emellertid inte alls, utan det finns vid varje särskilt tillfälle inom föreningarna vissa belopp som inte är utlånade.

Handelsministern föreslår en så kraftig nedskärning av administrationsbidraget som från 1 150 000 kronor till 200 000 kronor. Visserligen har utskottet höjt summan till 400 000 kronor, men även detta belopp är absolut otillräckligt för att föreningarna skall kunna basera sin verksamhet på detsamma. Jag kan bara erinra om att till de län, där denna verksamhet nu är som mest utbyggd och där den naturligtvis också bäst behövs, nämligen i norrlandslänen samt också i Bohuslän, i dag utgår ett administrationsbidrag på över 400 000 kronor. Om man nu skall sänka bidraget, så att det kommer att uppgå till 400 000 kronor för hela landet, så förstår alla att det måste bli oerhört svårt att över huvud taget bedriva verksamheten på ett tillfredsställande sätt.

Det är ju vidare på det sättet, att föreningarna inte alls betraktar som sin huvudsakliga uppgift att sköta låneverksamheten. Det är också en hel del annan verksamhet — rådgivning av olika slag — som skall handhas av företagareföreningarna och deras anställda. Det finns naturligtvis en viss risk för att föreningarna, om man skall gå den väg som handelsministern föreslår, måste lägga över tyngdpunkten på låneverksamheten, emedan de inte har möjligheter att ägna tillräcklig tid åt den övriga verksamheten, trots att denna är minst lika viktig.

Därför tror jag att det förslag som handelsministern har framlagt på denna punkt är mycket olyckligt, och jag tror det vore skäl i att kamrarna här försökte rätta till saken, så att man inte försvårar företagareföreningarnas verksamhet.

Som herr Pålsson nyss antydde föreligger det just nu svårigheter av olika

slag inom vårt näringsliv. I den interpellationsdebatt, som hölls i andra kammaren i tisdags, erinrade socialministern om att statsmakterna har vidtagit en hel del olika åtgärder för att utbygga och differentiera näringslivet framför allt i Norrland, och han hänvisade därvid också till företagareföreningarna. Då vore det väl ändå rätt underligt, om vi här skulle vidta en åtgärd som skulle försvåra dessas verksamhet.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen, ty om denna verksamhet skall kunna bedrivas på ett tillfredsställande sätt måste våra föreningar ha möjlighet att i förväg beräkna hur stora bidrag de har att vänta från statsmakternas sida.

Herr ANDERSSON GUSTAF, (s):

Herr talman! Som framgår av handlingarna är det betydande belopp, som under åren anvisats av det allmänna till företagareföreningarna för deras låneverksamhet; den sammanlagda summan uppgår till inte mindre än 62 miljoner kronor. Därav torde med all önskvärd tydlighet framgå det värde som från statens och kommunernas sida tillmättes den verksamhet som bedrivs av föreningarna. Det är således onödigt att här framhålla, att företagareföreningarnas verksamhet är av stor betydelse, vilket ju ingen har bestridit.

Av de anvisade medlen beräknas vid detta budgetårs utgång inemot 50 miljoner kronor vara placerade i lån till olika företagare. De av staten utlånade medlen är räntefria under de två första åren och löper därefter med 3,5 procents ränta. Då föreningarna vid sin utlåning till företagen har möjlighet att tillgodogöra sig en ränta, som är anpassad efter det allmänna ränteläget, får föreningarna på detta sätt rätt väsentliga inkomster. Under de två första åren behåller de hela räntan och därefter skillnaden mellan de 3,5 procent, som de betalar till staten, och den av föreningarna tillämpade räntesatsen.

I september 1957 rekommenderades föreningarna av sitt förtroenderåd att

Ang. bidrag till företagareföreningar m. fl.

tillämpa en räntesats av 6,5 procent. Skulle denna räntesats tillämpas under hela budgetåret 1958/59 av samtliga föreningar, skulle föreningarna tillföras ett belopp av i runt tal 2,1 miljoner kronor. Lägges därtill de övriga inkomster föreningarna har, kommer man upp i ett sammanlagt belopp av 3,4 miljoner kronor.

Tidigare har man närmast tänkt sig att föreningarnas nettoränteinkomster skulle användas huvudsakligen till avskrivning av förluster. Staten har sedan lämnat ett särskilt administrationsbidrag. Kommerskollegium har nu ansett lämpligare att föreningarnas netto-
ränteinkomster tages i anspråk i första hand för täckande av föreningarnas administrationskostnader. Departementschefen har anslutit sig till kommerskollegiets uppfattning och åberopar som stöd för sin inställning frågans tidigare behandling i riksdagen. Departementschefen föreslår därför att statens administrationsbidrag sänks till 200 000 kronor och att det därutöver utgår ett bidrag av 500 000 kronor för täckande av förluster på utlåningsverksamheten.

Utskottet, som i övrigt delar departementschefens uppfattning om ränteinkomsternas användning, anser emellertid försiktigheten bjuda, att administrationsbidraget höjes till 400 000 kronor, men föreslår att subventionsmedlen nedsätts till 300 000 kronor. Man vill nämligen söka bevara en viss smidighet för föreningarna att tillämpa den av deras förtroenderåd rekommenderade räntesatsen. Dessutom finns det ju en del föreningar som nyss börjat sin verksamhet och som därför ännu inte har så stora ränteinkomster.

Utskottet har ansett att en sådan nedskärning av subventionsmedlen kan ske utan större olägenhet, då det för närvarande finns ett belopp av 2,2 miljoner kronor för detta ändamål. Med de av utskottet förordade 300 000 kronorna blir det sammanlagt 2,5 miljoner kronor. Förlusterna på låneverksamheten har hittills varit mycket blygsamma. De uppskattas till cirka 1,5 procent av utestående lån. De medel som nu

finns för dessa ändamål förslår till täckande av en förlust på ända upp till nära 5 procent av de utestående lånen.

Reservanterna har, såsom framgår av trycket och de anföranden som hållits här, ansett det vara verklig fara å färde för företagareföreningarna. Det är svårt att dela den uppfattningen. Reservanterna anför, att frågan om huruvida gällande räntesatser kommer att förbli oförändrade under nästa budgetår torde sammanhånga med konjunkturutvecklingen och läget på kreditmarknaden. Det är givet att så är förhållandet. Varken utskottet eller departementschefen kan naturligtvis garantera, att det blir samma ränteläge som nu under hela nästa budgetår. Men jag tror inte heller att reservanterna kan garantera, att det *icke* blir samma ränteläge under nästa budgetår. Därvidlag får man naturligtvis göra en bedömning av vad man anser vara den tänkbara utvecklingen. Men även om räntan skulle sänkas, finns det mycket goda marginaler för att klara föreningarnas administrationskostnader med de inkomster som föreningarna har.

Reservanterna anför vidare, att på föreningarna bör i första hand ankomma att genom upplysnings- och rådgivningsverksamhet underlätta för företagare att etablera sig, framför allt inom ur lokaliseringssynpunkt önskvärda områden. Självfallet är också detta riktigt. Men det är svårt att förstå att en omläggning på av utskottsmajoritetens förordade sätt skulle innebära, att föreningarna inte skulle kunna ägna sig åt denna mycket viktiga uppgift. Den kommer alldeles säkert att fortfarande vara en av deras främsta uppgifter. Det är knappast troligt att en användning av ränteinkomsterna på här föreslaget sätt skulle medföra, att föreningarna skulle komma att lägga tyngdpunkten i sitt arbete på utlåningsverksamheten. Det är nog inte en realistisk bedömning.

Herr Pålsson ansåg att detta innebar försök till centralisering och att det var en olycklig utveckling man kommit in i. Jag undrar, om herr Pålsson ändå inte här målade i alltför grälla

Ang. bidrag till företagareföreningar m. fl.

färger. Är det möjligt att man skulle eliminera alla de stora faror, som herr Pålsson anser hota, genom att anslå ytterligare 300 000 kronor såsom reservanternas föreslår? Jag tror inte det. Och jag tror inte att kammaren blivit övertygad om att någon verklig fara föreligger.

Herr Söderberg sade att det föreslagna anslaget var absolut otillräckligt. Ja, jag vet inte det. Undersöker man vilka belopp föreningarna har att röra sig med, blir man inte benägen att anse dem vara otillräckliga. Jag tror därför att kammaren utan någon större tvekan kan följa utskottet i det här avseendet. Jag är också övertygad om att om marknadsräntan skulle sjunka betydligt under den nuvarande nivån och företagareföreningarna därför skulle råka i svårigheter, är riksdagen beredd att överväga, om inte anslaget för det här ändamålet bör ökas.

Jag ber, herr talman, att med det anförda få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Herr Andersson argumenterade egentligen emot utskottets eget utlåtande. Utskottet är nämligen överens med reservanternas om att det ligger en fara för föreningarna i att de kan bli alltför mycket beroende av ränteinkomsterna. Faran med beroendet av ränteinkomsterna, säger utskottet, »ligger däri, att föreningarna kunna stimuleras till att lägga förhållandevis större vikt vid sin utlåningsverksamhet än vid de mera primära uppgifterna, som böra vara upplysnings- och rådgivningsverksamhet». Det föreföll av herr Anderssons anförande här, som om han skulle ha ändrat mening i det avseendet.

Det förhåller sig ju helt enkelt på det sättet att skall föreningarna lita enbart till ränteinkomsterna, finns det inga möjligheter för dem att på ett verksamt sätt sköta sina uppgifter. Hur skall föreningarna över huvud taget kunna anställa erforderlig personal, om det skall ske på så lösa grunder som fallet

blir, om inkomsterna är baserade på att räntan skall utgå med 6,5 procent? Man måste väl ändå kunna ge de anställda den relativa tryggheten att de får ha kvar sin anställning i föreningarna under någon tid och inte behöver avskedas så snart inkomsterna sinar. Det är alldeles klart att reservanternas inte kan garantera att den här räntesatsen kommer att stå sig, men det förhåller sig väl på precis samma sätt med handelsministern och utskottet. Ingen vågar påstå att räntan kommer att ligga vid 6,5 procent under hela nästa budgetår. Tvärtom talar väl allt för att den icke kommer att bibehållas på den nivån.

Herr Andersson erinrade om att föreningarna fått en rekommendation av sitt förtroenderåd att beräkna räntan efter marknadsmässiga grunder och alltså bestämma den till 6,5 procent. Det är riktigt; det är samma ränta som den som utgår för garantilånen. Men det förhåller sig på det sättet att vissa föreningar — norrlandsföreningarna, föreningen i Bohuslän och en del andra — icke har sett någon möjlighet att följa den rekommendationen, utan de har stannat vid en ränta på omkring 5 procent. Det är ändå i dessa områden som verksamheten är allra mest betydelsefull. Det är alldeles klart att dessa föreningar bedömer situationen så, att om de höjde räntan nu till 6,5 procent, skulle så betydande svårigheter uppstå för de industrier och småföretagare, som har fått dessa lån, att föreningarna inte vågar sig på den ränteoperationen. Det är därför jag anser att det inte är riktigt att gå den väg som utskottet förordar.

Herr ANDERSSON, GUSTAF, (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är riktigt att utskottet har uttalat att det låge en fara i att föreningarna ägnade sig alltför mycket åt låneverksamheten. Det är därför utskottet har företagit den lilla ändring i departementschefens förslag som det har gjort. Med den kännedom jag har om fö-

Ang. bidrag till företagareföreningar m. fl.

retagareföreningarna är jag emellertid övertygad om att den här faran inte kommer att bli särskilt stor.

Herr Söderberg har argumenterat ytterligare för nödvändigheten av att föreningarna har en säker grund att stå på, att tjänstemännen skall kunna känna sig alldeles trygga o. s. v. Jag har svårt att förstå dessa hans överord. Vad reservanternas föreslår är en höjning av anslaget med 300 000 kronor. Kan verkligen föreningarnas möjlighet att anställa personal o. s. v. vara beroende av ett sådant belopp, då hela deras administrationskostnad överstiger 2,5 miljoner kronor? Jag har svårt att förstå ett sådant resonemang.

Herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Tillåt mig att i anslutning till vad utskottets talesman här har anfört för det första understryka att riksdagen klart uttalat att räntan på de medel, som företagareföreningarna utlånar, bör anpassas till marknadsräntan. För det andra har riksdagen också förklarat att de medel, som den vägen kan komma att inflyta, bör kunna tagas i anspråk för bestridande av administrationsutgifter. För det tredje slutligen förhåller det sig ju, såsom också herr Gustaf Andersson betonade, på det sättet att subventionsmedel anvisas i anslutning till lånemedlen. Hittills har subventionsmedlen uppgått till ungefär 5 procent av de totala lånemedlen.

Det var emellertid inte endast för att understryka detta som jag, herr talman, begärde ordet. Här föreligger vissa uppgifter som kommit mig till handa så sent som i dag på morgonen och som kan ha ett visst intresse för kammarens ledamöter, eftersom de på sitt tydliga sätt vederlägger vad både herr Söderberg och herr Pålsson sagt.

Vid en närmare undersökning, som i dagarna verkställts av kommerskollegium, visar det sig att företagareföreningarnas ränteinkomster, disponibla under 1958, enligt deras egna uppskattningar uppgår till sammanlagt 1 628 000 kronor. Detta, herr talman, är nära en miljon mindre än kommerskollegium an-

sett möjligt att ta ut. I denna skillnad ligger också alldeles säkert ett hänsynstagande både till att föreningarna kan komma att ta ut en lägre ränta än marknadsräntan och till att marknadsräntan kan komma att gå ned.

Detta är emellertid inte de enda medel som står till föreningarnas förfogande för att täcka administrationskostnader, utan därjämte har företagareföreningarna per den 31 december i kassan ungefär 1 miljon kronor. Läger man därtill de medel, som landstinget under 1958 kommer att anvisa för administrationsbidrag, kommer man till ett belopp av 3 561 000 kronor, som är disponibelt för administrationskostnader, vilka uppskattas till 2,5 miljoner kronor.

Jag erkänner gärna, herr talman, att det kan ställa sig olika i olika län. Därför skall också en del av de pengar, som vi diskuterar, kunna användas för bidrag till administrationen. De föreningar, som kommit i gång senare, har naturligtvis större svårigheter att på andra vägar få sina administrationskostnader täckta. Men låt mig ett ögonblick, herr talman, uppehålla mig vid det län som herr Pålsson berörde, nämligen Jämtlands län. Företagareföreningen i detta län uppskattar sina ränteinkomster till 75 000 kronor. Behållna medel disponibla för administrationskostnader per den 31 december 1957 var 68 000 kronor. Landstinget har anslagit 65 000 kronor. Jag skulle kunna göra en fullständigare uppräknig, men jag skall bara nämna även det län som herr Söderberg talade om, Göteborgs och Bohus län. Företagareföreningen i detta län beräknar att dess ränteinkomster skall uppgå till 90 000 kronor. Behållningen per den 31 december var 122 000 kronor. Landstinget har anslagit 35 000 kronor. Så det lär nog finnas medel även på det hållet, herr Söderberg, för den mycket gagneliga rådgivande upplysningsverksamhet som också är föreningarnas uppgift.

Herr PÅLSSON (cp):

Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av statsrådets yttrande. Det

Ang. bidrag till företagareföreningar m. fl.

är nog riktigt att vi beräknar våra ränteinkomster till 75 000 kronor. Men i detta sammanhang är det kanske också nödvändigt att beräkna administrationskostnaderna för det kommande året. Jag tror att kommerskollegium glömde att ställa den frågan. Det kanske hade varit rätt nyttigt att ha uppgift även om detta. Vi beräknar våra administrationskostnader till 175 000 kronor. Då ser man ungefär, hur pass bra det klaffar — ränteinkomsterna är 75 000 och administrationskostnaderna 175 000 kronor.

Sedan vill jag, herr talman, tillägga att visst är detta en tvist om beloppet, men det är väl också en tvist om principerna. Principen har, som jag försökt framhålla, varit att företagareföreningarna skulle få bidrag till administrationskostnaderna. Det skulle de få av det skälet, att det ansågs mera angeläget att de sysslade med konsultations- och upplysningsverksamhet än att de sysslade med bankrörelse.

Herr Söderberg har alldeles rätt, då han säger, att det väl ändå är rimligt att den personal, som anställts i föreningarna, bör få känna en viss trygghet. Ja, det är möjligt att detta kan genomföras på denna väg också. — Bankernas tjänstemän känner ju också en viss trygghet. — Om företagareföreningarna övergår till bankrörelse, är det möjligt att de kan åstadkomma den önskade tryggheten. Men detta tror vi inte är vare sig önskvärt eller angeläget. Föreningarnas huvuduppgift bör vara att stödja företagarna och hjälpa dem. Detta gäller kanske inte enbart nystartade företag. Minst lika viktigt är att de gamla lämnas konsultativ hjälp. De behöver hjälp både ur rationaliseringsynpunkt och kalkyleringssynpunkt och — i varje fall inom vårt län — framför allt ur avsättningssynpunkt. Det är här huvuduppgiften skall ligga. Men därutöver bör föreningarna som hittills ha möjlighet att ta den riskfyllda delen av de lån som tarvas, ty eljest kommer småföretagen att strypas alldeles i onödan och detta just nu då läget i fråga om sysselsättning är särskilt känsligt.

Jag anser fortfarande, herr talman, att man inte bör införa en ny princip, som driver föreningarna över till bankrörelse i större eller mindre utsträckning, utan de bör få känna tryggheten av att staten i botten lämnar ett visst administrationsbidrag.

Utskottsmajoritetens talesman, herr Gustaf Andersson, sade vidare, att han säkert trodde att om ränteläget ändrades, skulle riksdagen vara villig att ompröva anslaget storlek. Jag tror att ett uttalande om en omprövning kan stå sig, men jag har mycket svårt att föreställa mig att staten, om den en gång kommit ifrån dessa förpliktelser, i en lågkonjunktur och ett pressat läge helt aporä skulle vara villig att visa sig generös. Jag tror att det hela kommer att stanna vid en omprövning. Därför är det angeläget att inte nu överge en princip, som har varit vedertagen.

Herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Jag vill fästa herr Pålssons uppmärksamhet på att det inte är fråga om att övergå till en ny princip, om vi i beslutet skulle följa herr Gustaf Andersson. Det är nämligen en princip, som riksdagen uttalade sig för både år 1956 och år 1957, alltså helt nyligen, att man bör anpassa utlåningsräntan till marknadsläget.

Sedan endast ett par ord ytterligare om administrationskostnaderna för företagareföreningen i Jämtlands län! Det är ju inte endast de 75 000 kronorna — alltså den summa som herr Pålsson erkänner utgör de beräknade ränteinkomsterna för föreningen — som finns disponibla för administrationskostnader, utan därjämte, herr Pålsson, har föreningen en behållning för sådana utgifter per den 31 december 1957 med 68 000 kronor, och den har dessutom för administrationskostnader av landstinget tilldelats 65 000 kronor. Om jag räknar rätt, kommer dessa belopp att överstiga de 175 000 kronor, som herr Pålsson nu anger såsom nödvändiga för administration av Jämtlands företagareförening och för att möjliggöra för för-

eningen att utöva den verksamhet, som även jag anser det vara nödvändigt att föreningen får resurser att utöva.

Herr PÅLSSON (cp):

Herr talman! Jag skall inte fortsätta diskussionen längre. Jag vill bara säga att utöver administrationskostnaderna får ju denna förening, liksom jag tror alla andra företagareföreningar, räkna med en förlustrisk, som säkerligen kommer att anmäla sig, inte minst som tiderna visar sig vara just nu.

I mitt första anförande tillät jag mig framhålla, att vår dispositionsfond i förhållande till det utlånade beloppet dalat ned till 9 procent. Det är inte så imponerande, om man ser på hur tidsläget är och vilka risker man här möter.

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! De siffror, som herr statsrådet nu kom med, är alldeles nya, och vi har inte haft tillfälle att ta del av dem i utskottet och på avdelningen. Vi hade tillgång till en äldre siffersammanställning, och jag måste säga att den icke till alla delar var tillförlitlig. Jag kan inte yttra mig om de nya siffrorna, eftersom jag inte haft tillfälle att se dem.

Ingen vill väl emellertid bestrida att med den räntesats som varit rådande, då föreningarna haft möjlighet att ta ut 6,5 procent, har vissa överskott uppstått. Men här är det ju fråga om huruvida vi skall fortsätta verksamheten på det sättet, att vi det ena året har mycket betydande inkomster, medan vi det andra året inte har tillräckliga medel för att klara oss.

Det är dessa omständigheter som gör att verksamheten under sådana förhållanden inte kan planläggas på ett tillfredsställande sätt. Därför anser vi att det är bättre att vi får fasta administrationsbidrag, så att vi något så när vet, hur verksamheten skall bedrivas. Alla dessa stora behållningar, som kanske finns i en del föreningar, blir sannolikt, om räntan skulle sjunka väsentligt un-

der det kommande budgetåret, mer än väl uppättna. Det blir då, såsom herr Pålsson säger, sannerligen inte lätt att försöka få administrationsanslagen höjda igen till den nivå, över 1 miljon kronor, där de i dag är.

Herr ANDERSSON, GUSTAF, (s):

Herr talman! Herr Söderberg säger att det är nödvändigt att vi har fasta administrationsbidrag, så att föreningarna vet, hur de skall planlägga sitt arbete. Jag har då svårt att förstå, varför reserverna nöjt sig med 700 000 kronor till administrationskostnader, då de verkliga administrationskostnaderna överstiger 2,5 miljoner.

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Det borde inte vara svårt för herr Andersson att förstå detta, eftersom hans och mitt och övriga lands-ting nu lägger till 1 miljon kronor av de pengarna och vi väl ändå räknar med att räntan inte skall sjunka ned till de 3,5 procent, som vi nu ger staten för dessa lån.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt rörande vartdera momentet av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan.

Sedermera gjorde herr talmannen enligt de beträffande mom. a förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda moment hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Pålsson begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Ang. statsgaranti för lån till hantverks- och småindustriföretag

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 10 punkten 52 mom. a, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppsesning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 74;

Nej — 57.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Härefter bifölls på gjord proposition vad utskottet i mom. b hemställt.

Punkten 53**Ang. statsgaranti för lån till hantverks- och småindustriföretag**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels till Täckande av förluster i anledning av statlig garanti för lån till hantverks- och småindustriföretag m. m. för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 100 000 kronor, dels medgiva, att statsgaranti för lån till hantverks- och småindustriföretag finge under budgetåret 1957/58 beviljas med 5 000 000 kronor utöver tidigare medgivet belopp, dels ock medgiva, att statsgaranti för lån till hantverks- och småindustriföretag finge under budgetåret 1958/59 beviljas intill ett belopp av 20 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehäft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Kronstrand* och *Danmans* (I: 171)

och den andra inom andra kammaren av herr *Stenberg* m. fl. (II: 194), i vilka hemställdes, att riksdagen måtte besluta medgiva, att statsgaranti för lån till hantverks- och småindustriföretag finge under budgetåret 1958/59 beviljas med — i stället för av Kungl. Maj:t föreslagna 20 miljoner kronor — ett intill 25 miljoner kronor förhöjt belopp,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Domö* och *Arrhén* (I: 172) och den andra inom andra kammaren av herr *Gerhard Nilsson* i Gävle m. fl. (II: 195), i vilka hemställdes, att riksdagen måtte medgiva, att statsgarantier för lån till hantverks- och småindustriföretag finge under budgetåret 1958/59 beviljas intill ett belopp av 30 miljoner kronor,

dels ock två likalydande motioner, I: 299, av herrar *Torsten Andersson* och *Franzén*, samt II: 383, av herr *Hansson* i Skegrie m. fl.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte

a) till Täckande av förluster i anledning av statlig garanti för lån till hantverks- och småindustriföretag m. m. för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 100 000 kronor;

b) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 299 och II: 383, såvitt nu vore i fråga, medgiva, att statsgaranti för lån till hantverks- och småindustriföretag finge under budgetåret 1957/58 beviljas med 5 000 000 kronor utöver tidigare medgivet belopp;

c) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 172 och II: 195 samt med bifall till motionerna I: 171 och II: 194 medgiva, att statsgaranti för lån till hantverks- och småindustriföretag finge under budgetåret 1958/59 beviljas intill ett belopp av 25 000 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Näsström*, *Gustaf Andersson*, *Birger Andersson*, *Thun*, *Bergman*, *Holmqvist*, *Rikard Svensson*, *Hesselbom*, *Petterson* i

Ang. statsgaranti för lån till hantverks- och småindustriföretag

Degerfors, *Thapper, Gustafsson* i Stockholm, *Karlsson* i Olofström och *Andreasson* samt fru *Sjövall*, vilka ansett, att utskottets yttrande i viss angiven del bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under c hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 171 och II: 194 samt I: 172 och II: 195, medgiva, att statsgaranti för lån till hantverks- och småindustriföretag finge under budgetåret 1958/59 beviljas intill ett belopp av 20 000 000 kronor.

Herr ANDERSSON, GUSTAF, (s):

Herr talman! Av de 10 miljoner kronor, som utgjorde ramen för den statliga garantigivningen från och med budgetåret 1954/55, har under det året och under budgetåret 1955/56 endast utnyttjats 7 å 8 miljoner kronor. Först från och med budgetåret 1956/57 har hela garantisumman tagits i anspråk.

För innevarande budgetår föreslår nu departementschefen en vidgning av garantiramen med 5 miljoner och för nästkommande budgetår ytterligare 5 miljoner. Detta innebär en fördubbling på två år, från 10 till 20 miljoner kronor. Utskottet tillstyrker en ytterligare ökning för nästkommande budgetår med 5 miljoner, så att ramen skulle bli 25 miljoner.

Reservanterna anser att riksdagen bör kunna stanna vid vad departementschefen föreslagit, således de 20 miljonerna, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen vid denna punkt.

Herr KRONSTRAND (fp):

Herr talman! I motionerna nr 171 i denna kammare och 194 i andra kammaren har vi från folkpartiets sida föreslagit en höjning av garantiramen, närmast med anledning av en framställning från företagareföreningarnas förtroenderåd, där man just har yrkat på denna ökning. Motionärerna har ansett att begäran är väl underbyggd. Departementschefen har själv uttalat den meningen, att denna statliga garantigivning är ett värdefullt komplement till företagareföreningarnas

utlåningsrätt, och även ansett att denna stödform i nuvarande läge är ur alla synpunkter ändamålsenlig.

Också utskottet har funnit dessa synpunkter riktiga, så riktiga att man föreslagit en ökning av statsgarantierna för lån till hantverks- och småindustriföretag upp till 25 miljoner kronor. Vill man hjälpa våra småföretagare i ett betryckt läge, så är detta enligt min mening ett bra sätt att göra det.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Det är kanske här också skäl att jag lämnar ett par uppgifter, som kan tjäna till ledning vid bedömningen och ställningstagandet i denna fråga.

Från kommerskollegium har inhämtats, att ämbetsverket till och med den 20 mars 1958 har prövat ansökningar å tillhoppa i runt tal 20 miljoner kronor, men att prövningen föranlett beslut å allenast tillsammans 10,5 miljoner kronor. Inneliggande ansökningar uppgår inte till mer än 1 å 1,5 miljoner kronor. Med hänsyn därtill är det inte alldeles säkert att, därest riksdagen utöver de 10 miljonerna beviljar de 5 miljoner som äskas på tilläggsstat, dessa medel kommer att i full utsträckning tas i anspråk.

Jag tror, herr talman, att det finns alla skäl att iaktta en viss försiktighet med denna verksamhet. När 1954 års riksdag fattade det första beslutet om denna stödform, sades det att man borde avvakta erfarenheterna. Nu har ändå en ganska väsentlig ökning av garantiramen förordats, för innevarande år till 15 miljoner och för nästkommande år till 20 miljoner, och jag tror att det kan inge vissa betänkligheter att gå därutöver. Man bör nog på detta område liksom på andra iaktta viss försiktighet, med hänsyn till den stramhet i vår ekonomiska politik, som vi ännu tvingas upprätthålla.

Därför undrar jag, herr talman, om det inte finns ganska starka skäl för

Anslag till fonden för idrottens främjande
den ståndpunkt reservanterna här in-
tagit.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att på grund av vad därunder yrkats, propositioner komme att framställas särskilt angående mom. a och b av utskottets i den nu förevarande punkten gjorda hemställan och särskilt beträffande mom. c.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i mom. a och b hemställt.

Därefter gjorde herr talmannen enligt de i fråga om mom. c förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Pålsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 10 punkten 53 mom. c, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nej-propositionen.

Då emellertid herr *Domö* begärde röst-räkning, verkställdes nu votering medels omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 58;

Nej — 73.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 54—117

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 118

Anslag till fonden för idrottens främjande

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 175 och II: 198, till Avsättning till fonden för idrottens främjande för budgetåret 1958/59 anvisa ett anslag av 10 300 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 175, av herr *Norling* m. fl., och II: 198, av herr *Johansson* i Stockholm m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att till avsättning till Fonden för idrottens främjande för budgetåret 1958/59 anvisa ett anslag av 16 906 850 kronor samt att därutöver ett belopp, som motsvarade ett anslag av tio kronor per år och aktiv medlem, skulle ställas till de lokala idrottsföreningarnas förfogande.

Herr **NORLING** (k):

Herr talman! Det skadar kanhända inte att påminna om det principbeslut som riksdagen en gång fattat, att av vinstmedlen från Aktiebolaget Tipstjänst 70 procent skulle tilldelas idrotts- och friluftorganisationerna. Det beslutet stannade emellertid på papperet och har aldrig tillämpats.

Det anslag, som Kungl. Maj:t nu föreslår, utgör inte 10 procent av tipsvinsten.

För budgetåret 1958/59 har idrottens organisationer genom Riksidrottsförbundet redovisat ett anslagsbehov av 16 906 850 kronor. Att det begärda anslaget är av samma storlek som föregående års äskanden, tyder på att man från organisationernas sida ålagt sig stor sparsamhet och återhållsamhet i fråga om utgifterna.

Nu har Kungl. Maj:t visserligen höjt anslaget med 300 000 kronor till 10,3 miljoner. I anslutning till denna höj-

ning får man emellertid ställa ett uttalande för TT av Riksidrottsförbundets verkställande direktör, vari sägs att en mindre höjning än 500 000 kronor innebär en försämring i förhållande till föregående års anslag. Detta i anledning av ökning av vissa ofrånkomliga utgifter. Med utgångspunkt från detta uttalande skulle således, trots en höjning av anslaget med 300 000 kronor, det ekonomiska utgångsläget för Riksidrottsförbundet bli sämre nästa budgetår än det var innevarande år.

Förutom den nämnda höjningen utlovar emellertid departementschefen ett extra anslag av 300 000 kronor som skulle tagas av statens vinstmedel vid en påtänkt extra tipsomgång i sommar. Dessa medel skulle då få användas för bestridande av vissa kostnader i samband med VM-tävlingarna. Då det senare visat sig att vinstmedlen utöver de 300 000 kronorna inte täcker kostnaderna för stadionombyggnaden, föreslås en andra tipsomgång, och även här skulle medel ställas till idrottsfondens förfo-gande för idrottsplatsändamål.

För närvarande bygges även i Göteborg ett stadion för VM-tävlingar i sommar, och säkerligen kommer anspråk att ställas på anslag från idrottsfonden också för detta ändamål. Jag kan upplysa om att nästa stadsfullmäktigesammanträde har att ta ställning till ett extra anslag för detta bygge på inte mindre än 6 miljoner kronor.

Även om således ytterligare medel kan tillskjutas idrottsfonden för idrottsplatsändamål, är behovet trots dessa höjningar mycket stort, och därför är Riksidrottsförbundets anslagsbegäran motiverad med hänsyn till att den svenska idrotten skall kunna utvecklas och hävda sig i den internationella konkurrensen.

De pengar som investeras i idrottsrörelsen blir säkert inget felinvesterat kapital med tanke på den positiva roll, som idrotts- och friluftslivet spelar för ungdomen i samhället. Ungdomarnas lust för tävling och för att mäta sina krafter mot varandra är och har alltid varit mycket stor. Kan idrottsrörelsen erhålla

Anslag till fonden för idrottens främjande
det ekonomiska stöd, som den behöver för att utvecklas jämsides med den stora ökningen av antalet tonåringar, skulle man säkerligen i rörelsen finna ett mycket värdefullt hjälpmedel för en lösning av de nu så aktuella ungdomsproblemen. Som det nu är, kan nödvändiga anläggningar icke utföras i den takt och omfattning, som är önskvärt, på grund av ekonomiska svårigheter. Ett stort antal idrottsklubbar saknar lokaler, de saknar medel till nödig idrottsutrustning och de saknar ledare. Jag tror därför att Riksidrottsförbundets anslagsäskande, som vi upptagit i vår motion, är nödvändigt och fullt motiverat trots de ökade anslag som förebådats.

Vi har vidare i motionen ånyo framfört vårt gamla förslag, att på grund av de ekonomiska svårigheter, som de lokala idrottsorganisationerna har att kämpa mot, ett statligt stöd borde lämnas dessa organisationer med tio kronor per år och aktiv medlem.

Herr talman! På grund av de upplysningar, som jag nu har fått, nödgas jag av formella skäl att begränsa mig till att hemställa om bifall till första delen av motionens yrkande.

Herr ANDERSSON, GUSTAF, (s):

Herr talman! Jag vill endast erinra om att Kungl. Maj:t har föreslagit en höjning av idrottsanslaget med 300 000 kronor i förhållande till föregående budgetår. Därtill kommer att anordnas två extra tipsomgångar, som vardera kommer att ge inemot 1 miljon kronor, varigenom den reella ökningen faktiskt blir omkring 2 miljoner kronor. Uskottet har varit fullständigt enigt om att ytterligare medel inte kan begäras för detta ändamål i år. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder yrkats dels att vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Norling*, att kammaren skulle, med bifall till förra delen av den i ämnet väck-

Ang. högre utbildning av sinnessjukvårdspersonal

ta motionen I: 175, till ifrågavarande ändamål anvisa ett anslag av 16 906 850 kronor.

Sedermera gjordes propositioner enligt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 119—123

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 124

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1958/59 under statens allmänna fastighetsfond m. m., i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av Sveriges anslutning till konventionen om upprättande av ett europeiskt bolag för kemisk behandling av bestrålat atombränsle (Eurochemic).

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. högre utbildning av sinnessjukvårdspersonal

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående högre utbildning av sinnessjukvårdspersonal.

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 51, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 24 januari 1958, föreslagit riksdagen att godkänna av departementschefen förordade riktlinjer för högre utbildning av sinnessjukvårdspersonal.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte godkänna de av de-

partementschefen i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 24 januari 1958 förordade riktlinjerna för högre utbildning av sinnessjukvårdspersonal.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Den samordning, som genom förslaget i propositionen kommer till stånd beträffande utbildningen av sjuksköterskor inom kroppssjukvård och mentalsjukvård, är mycket ändamålsenlig. Sjukvårdens huvudmän kan inte annat än ta emot den med tacksamhet. Det är dock en sida av saken, som inte har belysts tillräckligt i propositionen och inte heller i utskottsutlåtandet och som vi borde stanna inför en liten stund. Den sidan av saken berörs bland annat av styrelsen för Svenska landstingsförbundet i dess remissvar. Den påpekar, att drygt 120 elevplatser vid landstingens sjuksköterskeskolor årligen kommer att beläggas för utbildning av personal vid de statliga sinnessjukhusen. Det gäller framför allt sjuksköterskeskolorna i Falun, Mörby och Umeå. Statens egen sjuksköterskeskola beröres betydligt mindre.

Vi kommer då omedelbart in på det problem som är så oerhört svårt och viktigt för kroppssjukvården just nu, nämligen *bristen på sjuksköterskor*. Det har speciellt under de senaste åren skett en markant stegring när det gäller denna brist. Jag kan nämna, att man vid Lunds lasarett under sista åren haft så många vårdavdelningar stängda uteslutande på grund av sjuksköterskebrist, att det motsvarar årsbeläggningen på ett medelstort lasarett med 160 å 170 vårdplatser. Med andra ord, inte mindre än mellan 60 000 och 70 000 vård dagar per år har där icke kunnat utnyttjas på grund av sjuksköterskebristen. För närvarande är visserligen blott 41 sjukskötersketjänster där vakanta, men sjuksköterskornas semestrar har eftersatts så mycket, att man skulle behöva ytterligare 20 extra sjuksköterskor uteslutande för att de nuvarande sjuksköterskorna skulle kunna få sina semestrar för förra året. Även på många andra ställen är förhållandena fullkomligt oefferrättliga. På karolinska sjukhuset är t. ex. för närvarande inte

mindre än 75 sjukskötersketjänster vakanta.

Det är inte bara undervisningssjukhusen som är speciellt hårt ansatta, utan också en annan del av sjukvården, nämligen kronikervården. Många av våra kronikervårdanstalter kan för närvarande inte beläggas fullt på grund av att det saknas sjuksköterskor. En viss brist är därtill allmän.

Det tragiska är att denna brist har blivit mer och mer uttalad. Nu skall antalet utbildningsplatser minskas med 120. Samtidigt skall arbetstiden förkortas. Även för sjuksköterskorna skall ju arbetstiden minskas från 48 till 45 timmar i veckan. Det kommer att bli en fullkomligt ohållbar situation, om vi inte får nya sjuksköterskeskolor. Jag vill här varmt vädja till departementet och medicinalstyrelsen att hjälpa oss, Landstingsförbundets och Stadsförbundets huvudmän, i våra strävanden att få till stånd ytterligare sjuksköterskeskolor. Behovet är synnerligen trängande. Jag tänker närmast på angelägenheten av att vi får till stånd en sjuksköterskeskola i Malmö, där möjligheter finns att redan i år provisoriskt anordna en sådan. Sjuksköterskebristen i Sydsverige är ju den mest uttalade.

Jag är annars rädd för att här föreliggande i och för sig utomordentliga reformer kommer att leda till mer otillfredsställande förhållanden inom sjukvården i dess helhet, på samma sätt som det gick, när den angelägna reformen med folktandvården genomfördes. Vi hade inte tillräckligt antal tandläkare, därför blev reformen i början en reform på papperet. Blir resultatet av denna reform att det blir ännu svårare att få sjuksköterskor till kroppssjukhusen och att vi måste stänga många vårdavdelningar där, då är det en reform, vid vilken man glömt bort den andra sidan av problemet.

Jag tillstyrker varmt utskottets förslag, men vill samtidigt fästa departementets och medicinalstyrelsens uppmärksamhet på den synnerligen besvärliga bristen på utbildade sjuksköterskor för kroppssjukvården.

Ang. högre utbildning av sjuksköterskor

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Ang. högre utbildning av sjuksköterskor

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående högre utbildning av sjuksköterskor jämte i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr 1 hade Kungl. Maj:t under elfte huvudtiteln, punkten 112, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Högre utbildning av sjuksköterskor för budgetåret 1958/59 beräkna ett förslagsanslag av 280 000 kronor.

Därefter hade Kungl. Maj:t i propositionen nr 66 föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordad personalförteckning för högre utbildning av sjuksköterskor, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för högre utbildning av sjuksköterskor, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1958/59, dels ock till Högre utbildning av sjuksköterskor: Avlöningar och Omkostnader för budgetåret 1958/59 under elfte huvudtiteln anvisa två förslagsanslag av 235 000 och 25 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehafte följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Aman* m. fl. (I: 330) och den andra inom andra kammaren av fröken *Höjer* m. fl. (II: 425), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta följande ändringar i av Kungl. Maj:t i proposition nr 66 framlagt förslag angående högre utbildning av sjuksköterskor, nämligen inplacering av rektor i lönegrupp A 26 och fyra studieleddare i A 19, innebärande en ökad kostnad med 12 360 kronor, förhöjning av beloppet för tillfälliga lärare från 70 000 till 82 030 kronor, att en stipendiesumma på 10 500 kronor måtte anslås till kurslektare, att avdelningsskö-

Ang. högre utbildning av sjuksköterskor
terskekurserna måtte bibehållas vid en längd av 12 veckor och lärarutbildningen få en längd av tre terminer samt att i övrigt vid fortsatt planering av verksamheten vad i motionerna framhållits måtte beaktas speciellt beträffande behovet av nya lokaler,

dels ock en inom andra kammaren av herrar *Olofson* och *Nilsson* i Lönsboda väckt motion (II: 426), vari hemställts, att riksdagen vid sitt godkännande av Kungl. Maj:ts proposition och i anslutning till departementschefens uttalande i propositionen måtte uttala, att riksdagen förväntade, att en undersökning av möjligheterna till en decentralisering av utbildningen av avdelningssköterskor måtte komma till stånd snarast möjligt.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt,

I. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 330 och II: 425, såvitt nu vore i fråga,

a) godkänna följande personalförteckning för högre utbildning av sjuksköterskor:

Extra ordinarie tjänst i högre lönegrad än Ae 19:

1 rektor Ae 23;

b) godkänna i utlåtandet införd avlöningsstat för högre utbildning av sjuksköterskor, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1958/59;

c) till Högre utbildning av sjuksköterskor: Avlöningar för budgetåret 1958/59 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 235 000 kronor;

d) till Högre utbildning av sjuksköterskor: Omkostnader för budgetåret 1958/59 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 25 000 kronor;

II. att motionerna I: 330 och II: 425, i vad de icke behandlats under I., icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

III. att riksdagen måtte i anledning av motionerna II: 426 i skrivelse till Kungl. Majt giva till känna vad utskottet anfört

om decentralisering av avdelningssköterskeutbildningen.

Reservation hade anförts av herr *Malmborg*, fröken *Elmén* och herr *Heckscher*, vilka ansett, att utskottets yttrande i vissa angivna delar bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under I och II hemställa,

I. att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 330 och II: 425, såvitt nu vore i fråga,

a) godkänna följande personalförteckning för högre utbildning av sjuksköterskor:

Extra ordinarie tjänst i högre lönegrad än Ae 19:

1 rektor Ae 26;

b) godkänna i reservationen införd avlöningsstat för högre utbildning av sjuksköterskor, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1958/59;

c) till Högre utbildning av sjuksköterskor: Avlöningar för budgetåret 1958/59 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 259 400 kronor;

d) till Högre utbildning av sjuksköterskor: Omkostnader för budgetåret 1958/59 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 35 500 kronor;

II. att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 330 och II: 425 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anfört angående kursernas längd och behovet av nya lokaler för utbildningsverksamheten.

Fröken ANDERSSON (h):

Herr talman! Denna punkt rör frågan om den högre utbildningen av sjuksköterskor. Det är tre reservanter i utskottet. Eftersom det är en utomordentligt viktig fråga, är det att beklaga, att kammaren nu är så glest besatt.

Hittills har Svensk sjuksköterskeförening med statsbidrag handhaft denna verksamhet. Nu skall staten överta den, och det är inte någonting att säga därom — det är nog nödvändigt. Men detta förhållande bör icke rimligen leda till en

försämring av den viktiga utbildningen. Jag skall inte gå närmare in på ärendet — jag tror att andra, mera sakkunniga än jag, kommer att göra det sedan. Jag skall bara peka på ett par punkter.

Det begärs i ett par motioner bland annat en liten höjning av anslaget till tillfälliga lärare. Tidigare har det ju varit så, att vissa kvalificerade lärare av tillmötesgående mot Sjuksköterskeföreningen, som inte haft så stora ekonomiska resurser, nöjt sig med lägre arvoden än som kunde vara objektivt sett motiverat. När nu staten övertar verksamheten, kan man väl näppeligen räkna med detta tillmötesgående, och det måste ju innebära att de anslag, som Kungl. Maj:t föreslår och som utskottet tillstyrker, är för låga.

Jag nämner också i förbifarten lönegradsplaceringen av rektorn för denna utbildningsanstalt. Medicinalstyrelseutredningen föreslog, att rektorn skulle placeras i lönegrad A 26. Det överensstämmer helt med placeringen av rektorn vid statens skolköksseminarium, och jag har mycket svårt att förstå att den, som leder den utomordentligt viktiga sjuksköterskeutbildningen skall placeras i lägre lönegrad, detta så mycket mera som både statskontoret och statens lönenämnd bifallit denna placering. Vi som arbetar i statsutskottets femte avdelning är sannerligen inte bortskämda med att statskontoret går med på någonting som inte är fullt motiverat. Detsamma gäller för övrigt statens lönenämnd, vilken, såsom jag sade, också har tillstyrkt utredningens förslag. Nu föreslås utan närmare motivering lönegrad A 23. Det vore rätt intressant att få höra utskottets talesman motivera detta.

Studieledarna föreslås bli placerade i A 17, trots att den nyssnämnda utredningen föreslog A 19. Utskottets förslag skulle innebära att de nu anställda vid övergång till statens tjänst nedflyttas en grad. Jag vill påpeka att här ställs stora krav på utbildning och ansvar.

Så har vi stipendiefrågan. Där begär man den mycket anspråkslösa summan 10 500 kronor. Utskottet vill inte vara med på det, och jag skall erkänna att

Ang. högre utbildning av sjuksköterskor dess motivering härför till synes är stark. Utskottet hänvisar nämligen till att landstingens centrala lönenämnd har rekommenderat landstingen att tills vidare låta kursdeltagarna behålla sina löneförmåner. Det är ju tacknämligt. Men det är att märka, att med dessa förmåner är ofta förknippade krav som inte alltid är så lämpliga för vederbörande.

Jag sade att standarden rimligtvis inte bör sänkas, när staten tar hand om en sådan här verksamhet. En tendens i sänkande riktning är, att man avkortar avdelningssköterskekurserna med en vecka, från tolv till elva veckor. Men efter vad jag har kunnat få reda på av sakkunskapen, krävs det icke en minskning, utan skall det ske en ändring, bör det snarare vara en ökning av kurstiden.

Beträffande kursens längd föreslår man visserligen inte någon sänkning. Föreningen har ju inte haft råd till mer än två terminer, men jag kan för jämförelsens skull nämna att i Norge och Finland, som väl inte har så mycket större resurser än vi, har man tre terminer, för att inte tala om England, Förenta staterna och Kanada, där man har två hela läsår. Detta skall ju närmare övervägas, och jag vädjar till inrikesministern att han måtte ta hänsyn till dessa förhållanden. Det skulle vara tacknämligt med en längre utbildningstid.

Jag har flera gånger, herr talman, sagt att detta är en utomordentligt betydelsefull fråga. Det är viktigt att vi får folk till denna utbildning. Det framgick inte minst av den föregående talarens framställning i samband med behandlingen av föregående ärende, och han är självfallet långt mera sakkunnig på området än jag. Vi måste med alla medel försöka råda bot på de missförhållanden som råder, bristen på arbetskraft m. m.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr **EDSTRÖM** (fp):

Herr talman! Jag vill först i allt instämma i den kritik som den föregående talarinnan riktade mot vissa delar av detta förslag, som i sina stora drag är

Ang. högre utbildning av sjuksköterskor

bra. Man kan ju inte på något sätt anmärka mot att staten är villig att överta den av Svenska sjuksköterskeförbundet bedrivna verksamheten i Stockholm och Göteborg för högre utbildning av sjuksköterskor.

Vad man i detta sammanhang blir tveksam inför är att staten har varit litet snål. Denna snålhet innebär, att den höga standard på utbildningen, som för närvarande råder, inte kan bibehållas. Vi är i Sverige med allt skäl glada och stolta över vår högtstående sjukvård, vartill inte minst våra utomordentligt väl utbildade och duktiga sjuksköterskor till mycket stor del bidrar. Vi vill inte att den nuvarande utbildningen av sjuksköterskorna skall efter sättas. Den bör fortfarande hållas på toppen. Detta gäller såväl normalutbildningen som den högre utbildningen.

Kursverksamheten vid Svenska sjuksköterskeförbundet institut för högre utbildning har utvecklats efter mönster av dylika läroanstalter i de andra nordiska länderna och i de anglosaxiska länderna. De studiemetoder som tillämpas är ju i hög grad baserade på av studieledare lett grupparbete kombinerat med enskilda studier. Med detta system åstadkommes att eleverna efter avslutad utbildning är vana att självständigt lösa en hel del uppkommande problem. Systemet fordrar emellertid en relativt väl tillmätt föreläsningstid och även att lärarinnorna är väl kompetenta och så talrika att den individuella undervisningen kan bli så god som möjligt.

På tre punkter har medicinalstyrelseutredningens förslag prutats ned i propositionen och i utskottsmajoritetens förslag. Fröken Andersson berörde just detta att man prutat på rektorlönen. Jag tycker också det är egendomligt att man inte funnit att rektorn för denna stora och högklassiga skola bör placeras i samma lönegrad som rektorn för statens skolköksseminarium. Det är ju under alla förhållanden inte fråga om lägre kompetenskrav. Här fordras ju vid sidan av sjuksköterskeutbildning även goda kunskaper i psykologi och

pedagogik med helst akademisk examen. Det finns ingen motivering i utlåtandet för att lönen pressats ner inte mindre än tre lönegrader under lönen för rektorn vid statens skolköksseminarium.

Likaså har man utan motivering pressat ner lönerna för de fyra studieledarna. Det måste också här vara fråga om mycket kompetenta personer med även utländsk erfarenhet. Vi skall komma ilåg att sjuksköterskelönerna är låga hela vägen. De måste höjas högst avsevärt. Och att så här även i toppen pressa ner lönerna, synes, med hänsyn till de avancerade studier i olika ämnen som fordras, ganska omotiverat.

Den tredje punkten och den som oroar mig mest är nedprutningen av anslaget för tillfälliga lärare från 82 000 till 70 000 kronor. Efter att ha undersökt dessa lärares arvoden på de olika platserna har jag fått reda på att i skolöverstyrelsen får vederbörande lärare 75 kronor per enkeltimme och 125 kronor per dubbelimme, i överstyrelsen för yrkesutbildningen ger man 60 kronor per timme när det gäller föreläsningar och 35 kronor när det gäller seminarieövningar. Medicinalstyrelseutredningen föreslår beträffande denna sjuksköterskekurs att lärare med akademisk kompetens skulle få bara 50 kronor per undervisningstimme och övriga lärare 40 kronor. Vad motiveringen kan vara för att man i skolöverstyrelsen skall ge 75 kronor och här bara 50, är det ganska svårt att förstå. Övriga lärare skulle få 40 kronor och handledarna vid övningslektionerna 30 kronor, d. v. s. ännu mindre än vad överstyrelsen för yrkesutbildning ger. Även dessa låga krav har emellertid än ytterligare nedpressats i förslaget.

De låga krav, som medicinalstyrelsen i sin utredning hade framställt, skulle innebära ett anslag på 82 000 kronor. Nu har man sänkt beloppet för dessa tillfälliga lärare till 70 000 kronor. Detta måste betyda antingen att man får anställa färre lärare och alltså ge sämre individuell undervisning eller också att lärarnas löner skall pressas ännu mer än som

gjorts. Det tycker jag är den mest oro-väckande detaljen i detta förslag.

Det är dock inte fråga om så stora pengar, om man tänker på de totala kostnaderna för denna högre utbildning. De differenser, som vi här diskuterar och som har så väsentlig betydelse för att hålla undervisningen vid en god och hög nivå, är mycket obetydliga.

En annan detalj, som jag också vill påtala och som fröken Andersson inte berörde, gäller stipendierna. Det är mycket väsentligt att vi har stipendier i våra skolor. Det finns ingen motivering för att i detta fall överföra kostnaderna här-för på landstingen och Stadsförbundet, alltså de lokala sjukvårdshuvudmännen. Eftersom staten skall överta utbildningen, förefaller det motiverat att staten i någon mån bidrager med att inrätta sådana stipendier som brukas vid andra motsvarande skolor.

Fröken Andersson har redan påtalat det allvarliga hotet mot utbildningens kvalitet, då man vill minska kursernas längd för avdelningssköterskorna från 12 veckor till 11 veckor. Detta är oroande. Trots att vi för närvarande har en mycket större kunskapsmassa, som skall iprantas eleverna, än tidigare, vill man avkorta utbildningstiden. Det är nödvändigt att eleverna får tillräcklig föreläsningstid för att rätt kunna smälta allt det stoff de får. Det är nödvändigt för dem för att så att säga komma in i problemen ordentligt. Det går sämre med den saken om man ytterligare pressar utbildningstiden, ökar lektionerna per dag och ger dem mindre föreläsningstid.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till reservationen.

Herr ÅMAN (s):

Herr talman! Jag ber att i allt få instämma med de båda ärade föregående talarna. Den här diskuterade verksamheten har tidigare bedrivits av den organisation, till vilken sjuksköterskorna hör. Den har offrat mycket pengar på verksamheten, för att inte tala om det mycket starka intresse för den som på andra sätt har kommit till uttryck. Det är att beklaga, om man nu får det intrycket

Ang. högre utbildning av sjuksköterskor att staten, när den tar hand om denna verksamhet, börjar med att pruta på de åtgöranden och anstalter som organisationen själv har vidtagit. Den har ju på grund av att den delvis själv har måst svara för kostnaderna inte varit särskilt benägen att i onödan driva dem i höjden.

Jag kan inte frita mig från det intrycket, herr talman, att så snart vi kommer in på detta yrkesområde, finns det en benägenhet till underskattning av dem som är där verksamma. Vi har sett det i många sammanhang tidigare. Det kan möjligen sammanhånga med den villighet, med vilken dessa yrkesutövare fullgör sin funktion, och den relativt låga startpunkt man från början haft när det gäller villkoren. Men när det, såsom både fröken Andersson och herr Edström här har påpekat, gäller dessa tjänster har jag mycket svårt att förstå att man skall behöva företa en prutning i detta avseende, när andra kvinnliga yrkesutövare med motsvarande kompetens och kvalifikationer ju utan någon diskussion placeras i en annan, högre lönegrad, nämligen den, som man också följdriktigt i de instanser, som haft att handlägga frågan, har ansett att de borde placeras i. Bland de senast prövade områdena är ju seminariet för huslig utbildning i Umeå. I statens skolköksseminarium har man, som fröken Andersson här påpekade, placerat vederbörande rektor i lönegrad A 26.

Jag skall inte argumentera vidare för att inte göra debatten onödigt lång. Skillnaden i totalkostnad mellan utskottets och reservanternas förslag är, såvitt jag kan finna, endast 35 000 kronor. Den verksamhet det här gäller — att utbilda bl. a. instruktörer — är i och för sig så värdefull och väsentlig, att den besparing man gör genom nedprutningarna enligt min mening inte motiverar den njudda inställning man här intagit.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Som kammarens ledamöter väl har sett i det utlåtande som vi

Ang. högre utbildning av sjuksköterskor

behandlar, har endast tre utskottsledamöter reserverat sig för bifall till den av herr Aman m. fl. väckta motionen. Detta tyder på att utskottet ansett att det förslag, som presenterats av departementschefen, är godtagbart. Ingen har heller haft något att erinra mot att staten skall överta denna utbildning av sjuksköterskor i Stockholm och Göteborg, utan alla är överens. Det är endast på vissa mindre detaljpunkter som meningarna har gått isär, där alltså motionärerna haft en annan mening och de tre reservanterna i andra kammaren stannat för att yrka bifall till motionärernas förslag. Det gäller ju framför allt lönefrågan. Särskilt fröken Andersson tycks vilja betona att man inte skall sänka standarden när staten övertar någonting. Men det är ju heller inte meningen att någon sänkning skall ske.

Retorn är för närvarande, när denna sjuksköterskeskola drivs av Svensk sjuksköterskeförening, placerad i lönegrad 21. I utlåtandet föreslås att befattningen skall flyttas upp till lönegrad 23. Det gäller alltså en uppflyttning med två lönegrader, inte någon försämring.

Vad stipendierna beträffar är det att märka att de sköterskor som är anställda vid landstingens sjukhus avses skola få ha sin lön kvar när de besöker dessa kurser och att vidare de nu utgående kursavgifterna kommer att falla bort. Det är ju en väsentlig förbättring för eleverna. Kursen kostar dem ingenting, och det kan man väl inte kalla dåligt. Det är inte alla som har så pass fördelaktiga villkor när de går på kurser.

Den stipendiesumma som förordas i reservationen — 10 500 kronor — är ju för övrigt så liten att den inte skulle ha så värst stor effekt. Större betydelse har det att man har kunnat få bort kursavgiften och att kursdeltagarna får behålla sina löner.

I utlåtandet förordas att kurserna skall bli någon vecka kortare än vad som förut har varit fallet. Motionärerna anser nu att detta är att hetsa eleverna litet för mycket. Man får emellertid tänka på att det ligger reella ekonomiska skäl bakom denna krympning av kurstiden. Den fö-

reslagna minskningen med en vecka — som man möjliggör genom att under de veckor då kurserna pågår hålla fler föreläsningar per dag — innebär att landstingen slipper betala avlöning för en vecka. Det kanske är sant som det sägs här, att det inte gör så värst mycket för staten om dessa kurser pågår en längre tid, men i stället flyttas ju en del kostnader över på landstingen, och det kan ju inte vara så bra det heller.

Man skulle på detta sätt kunna gå igenom punkt för punkt och överallt komma fram till att det förslag, som departementschefen har lagt fram och som statsutskottet — med undantag av tre dess ledamöter — har tillstyrkt, är godtagbart. Det är sådant att man med gott samvete bör kunna säga att man här har hjälpt Svensk sjuksköterskeförening från besväret med att driva denna skola och att villkoren för de anställda och för eleverna icke har försämrats, utan i stället förbättrats.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Fröken ANDERSSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Birger Andersson säger att de meningsskiljaktigheter som det gäller rör sig om mindre detaljer, men även små detaljer kan ju vara betydelsefulla när det gäller vissa principer.

Jag vet att man försvarar rektors lönegradsplacering med att vederbörande nu sitter i lönegrad 21 och enligt utskottets förslag skulle komma upp i lönegrad 23, vilket innebär hela två lönegraders höjning. Men när vi nu har en statlig löneplan — vilket vi i femte avdelningen gunås får veta om allt som oftast — så måste man ändå tänka på att det är själva tjänsten som skall placeras in, och då skall man göra de jämförelser som är motiverade. Därvid kan man bl. a. göra en jämförelse med rektor för statens skolköksseminarium, och jag kan inte få i mitt huvud att den rektorn har en viktigare ställning än den högsta ledaren för den högre utbildningen av sjuksköterskor. Det är möjligt att en och annan

anser att mat är viktigare än sjukvård, men det kan ju diskuteras.

I frågan om stipendier framhåller man att eleverna får ha sin lön kvar under utbildningen. Såsom här har nämnts betyder detta att kostnaden läggs över på landstingen. Nu säger herr Birger Andersson å ena sidan att landstingen gör en besparing genom att man skär ned kursernas längd från tolv till elva veckor, men å andra sidan tar han inte hänsyn till den besparing för landstingen som skulle uppstå om man gav denna lilla summa till stipendier, som krävs i motionerna och reservationen.

Man säger nu att man har hjälpt Svensk sjuksköterskeförening från de utgifter som det här är fråga om. Att beteckna det som något slags välgärning när man övertar en arbetsuppgift från en förening, vilken i över 40 år har burit upp en verksamhet som egentligen borde komma på det allmänna, och att sedan begagna detta som bakgrund till ej mindre en nedskärning av standarden än även vissa andra ändringar som inte kan anses motiverade — jag tänker på rektors lönegradsplacering — tycker jag är ganska anmärkningsvärt. Att Svensk sjuksköterskeförening inte har haft råd med högre lönegrad tycker jag inte hör till frågan, och i alla händelser är det inte något argument mot det yrkande som görs i reservationen.

Herr EDSTRÖM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Andersson anser sig lösa frågan om stipendierna genom att flytta över kostnaden på landstingen. Det kan man naturligtvis göra — det är alltid skönt att kunna flytta över en kostnad på någon annan — och landstingens centrala lönenämnd har ju förklarat sig villig att rekommendera landstingen att gå med på detta, men som villkor för att sköterskorna skall få sin lön under utbildningstiden brukar vederbörande landsting praktiskt taget alltid begära att vederbörande skall förbinda sig att stå kvar i vederbörande landstings tjänst så och så lång tid. Det medför att om det inom landstings-

Ang. högre utbildning av sjuksköterskor området i fråga inte finns en tjänst ledig som passar för den utbildning, som sköterskan fått, så är hon ställd och kan inte söka en sådan tjänst för vilken hon egentligen bäst passar. Det vore därför fördelaktigt att ha några stipendier, så att åtminstone några utbildningsplatser är oberoende av dessa förbindelser som sköterskorna annars måste utfärda gentemot landstingen. Eftersom det här är fråga om en statlig utbildning bör staten inte övervältra alltför mycket på landstingen. Det finns mycket som talar för att staten här, som alltid annars är brukligt då man ordnar med en viss skolutbildning, också ställer vissa stipendier till förfogande. Landstingsförbundet brukar för sin del alltid bidra med stipendier vid sina skolor.

Liksom fröken Andersson vill jag också än en gång påtala snålheten genom den föreslagna avkortningen av kurserna från 12 till 11 veckor. Det resulterar i sämre utbildning och nivå-sänkning.

Jag vill även än en gång opponera mig mot den prutning som gjorts på arvodena till tillfälliga lärare. Faktum är ju att man här vill pruta på arvodet som redan tidigare nedprutats. Detta finner jag vara mycket allvarligt. Man gör denna ytterligare nedprutning i förhoppning om att dessa lärare skall begära mindre betalt än vad andra lärare i motsvarande ställning har. Man vill liksom leva kvar i den gamla föreställningen att eftersom sjuksköterskorna har ett kall, skall de också utföra sitt arbete så mycket billigare än andra människor. Jag måste reagera emot att man söker tillämpa dylik princip för att pruta på detaljanslag, som i det stora sammanhanget ändå är ganska betydelselösa.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är inte jag som vill lyfta över kostnader från staten till landstingen. Vi har ju bara framhållit, att det ifrån landstingssidan har ut-

Ang. högre utbildning av sjuksköterskor
tryckts en önskan att få det dithän att dessa sköterskor skall få ha sin lön kvar under den tid de bevistar kurserna.

Jag har vidare sagt på tal om kursernas längd, att om man knappar in kurstiden med ytterligare en vecka, så slipper landstingen betala lön för en vecka. Jag förmodar att kursdagarna väl ändå inte är så oerhört kompakta att man inte kan lägga in föreläsningarna på de tio veckor som blir kvar.

Det har vidare påståtts att staten här skulle visa en sådan småsnålhet och njugghet i fråga om arvodena till föreläsarna. Det är ju dock ingenting annat som här föreslås än att man vid dessa kurser skall tillämpa samma föreläsararvoden som vid annan verksamhet som staten driver av liknande slag.

Herr **EDSTRÖM** (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Birger Andersson framställde saken som om det vore en önskan från landstingens sida — han till och med använde ordet önskan — att få betala sköterskornas löner under utbildningstiden. Jag kan försäkra, att om staten betalar dem, skall landstingen absolut inte motsätta sig detta.

Herr **ANDERSSON, BIRGER**, (s) kort genmäle:

Herr talman! Man kan alltid tvista om ord. Det är ju dock så att landstingens centrala lönenämnd har rekommenderat landstingen att betala dessa löner. Det är alltså en önskan, förmodar jag, när centrala lönenämnden gjort en sådan rekommendation.

Sedan kan vi naturligtvis fortsätta att tvista om ord hela dagen, men jag tycker att det är onödigt — påsken hägrar ju för oss alla, ledamöterna längtar hem till ljuvliga hemmadagar.

Herr **KAJSER** (h):

Herr talman! De föregående talarna har ingående diskuterat de olika punkterna i reservationen. Jag skall inte mycket förlänga debatten, men vill bara på-

peka att det beträffande rektors lönesättning ju varit så att hennes lön i stor utsträckning betalats med avgifter som har upptagits av kamraterna. Det är ju på det sättet som Svensk sjuksköterskeförening har fått sina medel. Mot den bakgrunden är det kanske naturligt att rektor kunnat stå kvar vid en lönesättning som är väsentligt lägre än vad hon redan tidigare borde ha haft. Att hon hittills fått lön motsvarande A 21 kan därför icke utgöra något motiv för att hon nu bara skulle flyttas upp till A 23. Det naturliga borde vara att hon kommer i samma löneklass som andra motsvarande tjänster, t. ex. rektor vid statens skolköksseminarium.

Herr Birger Andersson såsom utskottets talesman gled listigt över den punkten att lönesättningen för studieledaren kommer att innebära en reell lönesänkning med en lönegrad. Hon får visserligen statsbidrag. Det utbetalas enligt A 16, men hon uppbär för närvarande lön enligt A 18. Nu föreslås att hon skall placeras i A 17.

Även jag har fått den uppgift, som herr Edström lämnade i sitt första anförande, nämligen att skolöverstyrelsen för akademiskt utbildade lärare skulle betala ett föreläsararvode på 75 kronor per timme och 125 kronor per dubbel-timme, medan yrkesöverstyrelsen skulle ge 60 kronor. Det innebär en annan värdesättning än vad man vill tillämpa i det fall vi nu diskuterar. Jag måste liksom fröken Andersson undra, varför det skall vara sämre beträffande den högre sjuksköterskeutbildningen.

Slutligen vill jag, herr talman, även säga några ord om de kurser som det här gäller. Den kortare kursen avser utbildning av avdelningssköterskor. Utbildningen går i stor utsträckning ut på att ge avdelningssköterskorna bättre möjligheter som arbetsledare. De utbildas därför i psykologi, arbetsledning, sjukhusadministration och sådant. Det är nödvändigt för att arbetet på avdelningarna skall kunna ordnas på sådant sätt att man kan uppnå vissa besparingar.

Det är då väsentligt att inte utbildningskvaliteten minskas, utan att den

blir så hög som möjligt. I ännu högre grad gäller det resonemanget den andra kursen, kursen för dem som skall bli husmödrar och personalchefer för lasarettens ofta mycket stora personalstater. För dem gäller det att göra upp vettiga och ekonomiskt fördelaktiga arbets-schemata o. s. v. Det är naturligtvis betydelsefullt att den utbildning dessa hus-mödrar får är så god som möjligt.

Slutligen är det fråga om den tredje kursen, nämligen för lärarna vid sjuk-sköterskeskolan, vare sig de skall gå som instruktionssköterskor på själva skolorna eller de skall tjänstgöra som klinik-lärarynnor och leda undervisningen i det praktiska arbetet på själva sjukhusen.

Jag vill bara säga det att för oss, som arbetar i sjukvården, är det i allra högsta grad väsentligt att den utbildning, som våra sköterskor får, är så god som möjligt. Jag ber att med dessa ord få tillstyrka reservationen.

Herr MANNERSKANTZ (h):

Herr talman! Det har under många år varit förenat med ganska stora svårigheter att få instruktionssköterskor till landstingens sjuksköterskeskolor, särskilt fullt kompetenta sådana. Detta är ju ur ekonomisk synpunkt en relativt liten sak, men den är ändå väsentlig. Om sjuksköterskor skall utbildas på skolorna, är det nämligen viktigt att den lärarpersonal, som där är verksam, har de högsta kvalifikationer. Jag har mig bekant att orsaken till bristen på instruktionssköterskor är att man inte kunnat förmå tillräckligt många sjuksköterskor att genomgå kursen för instruktionssköterskor. Om man nu kunde föra upp hela den verksamheten på en kvalitativt högre nivå och även ge kursdeltagarna ekonomiskt gynnsammare villkor, kan det ju förmodas att detta kommer att bidra till att flera vill söka sig till kurserna för instruktionssköterskor. Det som föreslås i reservationen tycker jag tillsammans med taget ger en bättre garanti för detta. Ur landstingens synpunkt är det önskvärt, att den här saken arrangeras bättre än hittills. Då jag tror att reservanter-

Ang. högre utbildning av sjuksköterskor nas förslag skulle bidra till detta, kommer jag, herr talman, för min del att rösta för reservationen.

Reservationen vänder sig i ett avseende mot en sak som jag inte tycker spelar så stor roll, nämligen Kungl. Maj:ts förslag att förkorta kurstiden från 12 till 11 veckor. Jag tror nog att den inskränkningen kan gå för sig. Men det är ju ingen idé att skilja ut den punkten ur reservationen, och jag är därför beredd att biträda reservationen i dess helhet.

Jag tror också att reservanternas förslag tillgodoser landstingens intressen, oavsett vilka kostnader som enligt reservationen skulle flyttas över från landstingen. Det gäller i detta fall pekuniärt sett inte några stora saker, och när jag ansluter mig till reservationen gör jag det alltså inte direkt med tanke på landstingens ekonomi. Men å andra sidan lägger ju riksdagen på landstingen den ena utgiften då och den andra då. Även om just den här saken är relativt obetydlig med hänsyn till landstingens ekonomi, får man kanske alltså tänka litet på den sammanlagda verkan av alla kostnader som landstingen har att stå för.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s) kort genmäle:

Herr talman! I likhet med herr Mannerskantz tycker jag inte att det finns stor anledning att diskutera frågan om kursernas längd. Det är en sak som Kungl. Maj:t får avgöra efter ytterligare överväganden.

Vad sedan beträffar farhågorna för landstingens ekonomi är jag av aldeles samma uppfattning som den föregående ärade talaren. Jag vill bara helt stillsamt erinra herr Mannerskantz om att rektorerna vid landstingens sjuksköterskeskolor är placerade i 17:e lönegraden.

Herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Jag vill gärna understryka vad som har uttalats i propositionen, nämligen att svensk sjuksköter-

Ang. högre utbildning av sjuksköterskor
skedeförening har gjort en utomordentligt betydelsefull insats för svensk sjukvård genom att den bedrivit ifrågakarande verksamhet sedan år 1917. Föreningen är värd ett erkännande för detta.

När nu staten skall överta verksamheten, sedan svensk sjuksköterskeförening förklarat sig inte vara beredd att fortsätta den längre, blir det ju närmast fråga om i vilka former arbetet i fortsättningen skall bedrivas. Kungl. Maj:t har ansett att den bör bedrivas i ungefär oförändrad omfattning och att man alltså bör börja med en viss försiktighet. När man här talar om en standardsänkning förstår jag emellertid inte riktigt det talet. Vad kurstidens längd beträffar har vi ju inte på något sätt bundit oss för en viss tid. Medicinalstyrelsen har visserligen föreslagit att antalet föreläsningstimmar skall nedbringas från för närvarande 3,8 till 2,3 per läsdag, vilket alltså innebär en väsentlig nedskärning av antalet föreläsningar. Men Kungl. Maj:t har förklarat att det bör övervägas hur det skall bli i detta avseende och att det bör ankomma på Kungl. Maj:t att avgöra den saken. Ingenting är således spikat. Våra planer går närmast ut på att antalet föreläsningar skall reduceras något i förhållande till den nuvarande ordningen, men huruvida man skall gå ned till vad medicinalstyrelsen föreslagit, är vi ännu inte på det klara med.

Debatten här har ju kommit att bli närmast en löneförhandling, höll jag på att säga — under alla omständigheter en diskussion om lönesättning och arvoden. Jag ber att få understryka vad utskottets talesman har sagt i fråga om arvoden till tillfälliga lärare, nämligen att beräkningen av dessa arvoden har måst göras med hänsyn till de arvoden som är fastställda från statens sida. Men visar det sig att man inte kan anskaffa lärare på dessa villkor, är det väl möjligt att man får betala mer och att man också har utrymme härför. Det samma gäller studieledarna. Beträffande dessa har observerats att man med hänsyn till lönesättningen i andra sammanhang har måst gå ned en lönegrad

för dem. Härvidlag har emellertid Kungl. Maj:t möjlighet att överväga ett personligt lönetillägg, så att någon minskning av deras inkomster inte skall behöva ske.

När det sedan gäller lönegraden för rektor — det är närmast civildepartementet som har hand om dessa frågor — hade vi inte från vårt departements sida haft någon erinran, om civildepartementet hade följt statskontoret och lönenämnden. Jag vill emellertid säga att civildepartementets övervägande också har skett mot bakgrunden av att exempelvis rektorn vid statens sjuksköterskeskola är placerad i lönegrad A 17. Här går man ändå sex lönegrader över vad rektorn vid statens sjuksköterskeskola har. Jag skall inte göra någon bedömning av hur detta svarar mot lönesättningen inom andra statliga områden, men jag vågar säga att vid jämförelse med den lönesättning vi har på landstingssidan för rektorerna vid sjuksköterskeskolorna så står sig denna lönesättning väl. Jag vill alltså säga att några övergrepp inte här har skett. Någon standardsänkning är det inte heller fråga om. Och vi har fortfarande möjligheter till de överväganden, som kan komma att påfordras.

Herr talman, låt mig också säga till docent Edström, som i det förra ärendet talade om sjuksköterskebristen, att medicinalstyrelsens beräkningar 1954 visade att vi skulle få ett nettotillskott av sjuksköterskor på ungefär 800 per år. Detta har också visat sig vara riktigt. Vad som emellertid inte kunde beräknas från medicinalstyrelsens sida var den väsentligt ökade giftermålsfrekvensen och avgången från yrket på grund av andra orsaker. Vi har därför kommit in i ett läge, som är mer besvärande nu och som gör att medicinalstyrelsen företar nya beräkningar, vilka kan leda fram till att antalet sjuksköterskeskolor behöver ökas.

Herr ÅMAN (s):

Herr talman! Jag vill bara konstatera att man försvarar den här föreslagna

lönesättningen med att lönerna i allmänhet är så låga på detta område. Man anser att lönesättningen står sig väl i jämförelse med den som förekommer på andra håll inom sjukvården. Detta, herr talman, är ju precis vad jag framhållit i mitt första anförande. Man klassificerar instruktions- och kursverksamheten på detta område på ett annat sätt än på andra områden. Det är endast att beklaga att det är ännu sämre på den kommunala sektorn än på den statliga. Jag anser emellertid att detta inte är något försvar för att man i ogynnsam riktning särställer dem, som är verk samma på det statliga området, i jämförelse med övriga befattningshavare med samma meriter och med liknande tjänster. Jag tror att det blir ohållbart i längden att hela tiden hänvisa till att det varit så dåligt på detta område, att det har sackat efter och att man därför inte kan ta det steg som behövs för att få tjänsterna inom sjukvården i paritet med motsvarande tjänster inom andra områden.

Jag finner mig emellertid ha anledning att tolka både utskottets talesmans och statsrådets uttalanden så, att det här inte är några definitiva lösningar, utan att man kan tänka sig att någonting kan ske framdeles. Om det nämligen är på det sättet att motiven till skiljaktigheterna ligger i en sämre utgångspunkt, bör också — med hänsyn till de jämförelser som vi inte kommer ifrån — en rättelse kunna ske i framtiden. Jag tolkar både utskottets talesmans och statsrådets uttalanden på det sättet att de inte är främmande för den tankegången, men att det förefaller dem omöjligt att ta detta steg just nu med tanke på de jämförelser man har inom sjukvården och som jag egentligen anser vara sådana att de inte borde åberopas.

Herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Jag vill endast säga till herr Åman att lönesättningen för de tjänster, som jag här jämfört med, grundar sig på förhandlingsöverenskommelser.

Ang. högre utbildning av sjuksköterskor

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för den positiva syn som han har på dessa frågor och vill också säga att hans inställning till vår svenska sjukvård inger mig en känsla av trygghet. Jag skulle emellertid också vilja säga att jag inte finner någon direkt anledning att jämföra lönesättningen för rektorn i denna skola för den högre utbildningen med den som rektorn i statens sjuksköterskeskola har. Det gäller dock väsentligt olika saker. Det är väsentligt olika underlag som behövs för dessa befattningshavare. Det är ju så att den som är lärare eller rektor i den högre utbildningsanstalten skall undervisa och utbilda dem som skall bli lärare och rektor i den lägre.

Herr ÅMAN (s):

Herr talman! Statsrådet missuppfattade mig, även om det var mitt eget fel.

Vi har över huvud taget inte haft några förhandlingar om inplaceringen av dessa tjänster, och vi har inte fått diskutera frågan om var denna rektor skall sättas in och med vilka befattningshavare hon skall jämföras. Om vi hade fått göra det och därvid kommit fram till en placering i A 23, skulle jag självfallet inte ha sagt någonting. Men här är det ett faktum, att man kräver samma meriter av vederbörande som av de åberopade rektorerna på skolkökssidan och hushållssidan. Det är också fråga om likartade skolformer. Och jag har över huvud taget inte hört något enda motiv, varför man frångått den noggrant prövande lönenämndens ställningstagande i detta fall. Lönenämnden vakar ju ändå med argusögon över sådana här frågor och går inte med på någonting i onödan.

Statsrådet har inte motsagt mina förhoppningar, att det kan vara möjligt att vinna en rättelse — om nu inte reservationen på denna punkt skulle bifallas, vilket jag hoppas — men jag tror att det i längden inte är möjligt att argumentera så som utskottets talesman gjorde, nämligen att eftersom man i den fri-

Om vidgade avskrivningsmöjligheter å byggnader i rörelse

villigt bedrivna verksamheten har betalat vederbörande så och så, kan vi inte lyfta tjänsten till den nivå vi har för motsvarande befattningshavare på den statliga sektorn. Om denna synpunkt har varit vägledande för utskottsmajoriteten, då hyser jag gott hopp om att man inom en nära framtid skall kunna rätta till denna lönegradsplacement.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr andre vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, yttrade, att med anledning av vad under överläggningen yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande punkterna I och II av utskottets i det nu förevarande utlåtandet gjorda hemställan samt särskilt angående punkten III.

Därefter gjorde herr andre vice talmannen enligt de i fråga om punkterna I och II förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda punkter hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr andre vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Fröken *Andersson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 66 punkterna I och II, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns där-

vid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Sedermera bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkten III hemställt.

Om vidgade avskrivningsmöjligheter å byggnader i rörelse

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 16, i anledning av väckta motioner angående viss reformering av avskrivningsreglerna i fråga om byggnad, som ingår i rörelse.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 255, av herr *Ohlon* m. fl., och II: 323, av herr *Ohlin* m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning i syfte att anpassa beskattningsreglerna vad gällde värdeminskningsskatt för byggnad, som ingick i rörelse, så att större värdeminskningsskatt kunde göras under en byggnads första år.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande betänkandet på återopade grunder hemställt, att de likalydande motionerna I: 255, av herr *Ohlon* m. fl., och II: 323, av herr *Ohlin* m. fl., angående viss reformering av avskrivningsreglerna i fråga om byggnad, som ingår i rörelse, måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet i betänkandet anfört, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Vid betänkandet hade reservation avgivits av herrar *Spetz*, *Gustaf Elofsson*, *Yngve Nilsson*, *Kronstrand*, *Gustafson* i Göteborg, *Magnusson* i Borås, *Christenson* i Malmö och *Rydén*, vilka under återopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 255 och II: 323 ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till nämnda motioner måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning i syfte att anpassa beskattningsreglerna vad gällde värdeminskningsskatt för byggnad, som ingick i rörelse, så att större vär-

Om vidgade avskrivningsmöjligheter å byggnader i rörelse

deminskningssavdrag kunde göras under en byggnads första år.

Herr SPETZ (fp):

Herr talman! Vid detta utskottsbetänkande har åtta reservanter anmält en önskan om utredning rörande anpassning av de svenska avskrivningsreglerna för byggnad, som ingår i rörelse, till vad som gäller i våra grannländer Norge och Danmark. Hos oss gäller den regeln, att byggnader får avskrivas med ett för varje år lika stort procentuellt belopp, beräknat efter byggnadens ekonomiska livstid, medan i våra grannländer avskrivningen är anpassad så, att ett större belopp får avskrivas under de första åren av byggnadens livstid.

Den snabba utvecklingen av metoder och material i industriens tjänst gör det alldeles uppenbart svårt att beräkna den ekonomiska livstiden av en byggnad, som ingår i rörelse. Vederbörande taxeringsnämnd uppskattar den kanske till 30 eller 40 år, medan den i själva verket kanske redan efter ett knappt tiotal år är omodern och måste göras om. Lika uppenbart är, att det i ett sådant fall måste vara ett avsevärt handikapp för vederbörande rörelse att icke större delen av byggnadens värde då är avskrivnen.

Lika uppenbart är att en ändring av reglerna i den riktning, som antydes i den motion vi yrkat bifall till, skulle vara av betydelse i synnerhet för nystartade företag eller mindre företag, som genomför utvidgningar och dylikt. Kamraren har ju alldeles nyss diskuterat småföretagens bekymmer i andra avseenden, och det är tydligt att en ändring i den riktning, som vi har antytt, skulle innebära en avsevärd hjälp för dessa mindre företag till konsolidering under de första åren av deras verksamhet, då de uppenbarligen har svårast att hävda sig.

Herr talman! Jag ber att med dessa ord få yrka bifall till reservationen.

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Det är alltid besvärligt att, såsom herr Spetz här gjorde, göra

jämförelser mellan beskattningsreglerna hos oss och beskattningsreglerna i andra länder. Herr Spetz jämförde närmast med Danmark och Norge och de avskrivningsregler som där nyligen har införts med avseende på avskrivning av byggnader. Det är besvärligt att göra sådana jämförelser, därför att då det gäller företagsbeskattning är det ju inte bara fråga om avskrivning av byggnader, utan det är också fråga om avskrivning av inventarier och om avskrivning och nedskrivning när det gäller värderingen av varulager, och det är dessutom en fråga om skattesatserna i de olika länderna, förutom andra ting, såsom avsättningar till pensionsfonder och investeringsfonder. Att på en enstaka punkt, i detta fall avskrivning av byggnader, göra en framstöt utan att ta hänsyn till alla de andra aspekterna, ur vilka man måste se företagsbeskattningen, blir därför alltför ensidigt.

Nu hade vi ju för några år sedan en kommitté, företagsbeskattningskommittén, som arbetade med hela detta frågekomplex. Den framlade ett förslag, som behandlades och i huvudsak godtogs vid 1955 års riksdag. Det är detta förslag, som omfattar alla dessa olika delar av företagsbeskattningen — alltså hela komplexet — som nu verkar.

Nu har ju motionärerna i sin framställning betonat, att man inte kan nöja sig med att bara jämföra på en enstaka punkt utan att man måste göra jämförelserna på hela fältet. Jag uppskattar motionärerna för att de framfört denna tankegång, som ju är riktig och som överensstämmer med den tankegång jag nyss givit uttryck åt. Men under sådana omständigheter borde man, tycker jag, dra den slutsatsen, att om ändringar skall göras när det gäller företagsbeskattningen, skall hela komplexet tagas upp till förnyad prövning. Och det är väl ändå för tidigt. Detta förslag har ju inte ännu i alla delar kommit i verkställighet; det gäller avgörande punkter, i varje fall *en* sådan. Vi bör väl avvakta erfarenheterna av detta förslag, innan vi tar upp det till en förnyad prövning i hela dess vidd.

Om vidgade avskrivningsmöjligheter å byggnader i rörelse

Just denna detalj, som man här dragit fram och som gäller reglerna om avskrivning av byggnader, hade ju företagsbeskattningskommittén i blickfältet, och även riksdagen i sitt beslut. Vissa ändringar vidtogs i kommunalskattelagen, som innebar att man vid bedömningen av det avdrag, som skulle få göras, borde ta hänsyn till framtida rationaliseringar och till förändringar med hänsyn till teknikens utveckling o. s. v. De synpunkter, som här framförts av herr Spetz, är alltså redan intagna i anvisningarna till § 29 i kommunalskattelagen. Det är sådant som vi ansåg att man skulle ta större hänsyn till än förr. Vidare finns det ju sedan gammalt en bestämmelse, som talar om utrangering och nedrivning av i rörelse använd byggnad, som skall kunna omedelbart avskrivnas då den på det sättet utrangeras eller nedrives.

Dessa synpunkter, som knäslattes genom 1955 års lagstiftning, är nu ute och verkar, men det är väl som med all lagstiftning, att det tar litet tid innan de riktigt hinner slå igenom.

Vad herr Spetz yttrade om att nya företag skulle kunna ha särskild glädje av den föreslagna utformningen av avskrivningsreglerna ställer jag mig tveksam till. Nya företag har nog till en början så pass små vinster, att det knappast blir några större chanser att göra betydande avskrivningar på byggnader, utan det blir väl närmast de stora och väl konsoliderade företagen som kan utnyttja vidgade avskrivningsmöjligheter vid varje nyanläggning.

Jag vill dessutom erinra om att denna sak inte är så obetydlig till sina statsfinansiella konsekvenser. För några år sedan beräknades taxeringsvärdet av byggnader i rörelse till, vill jag minnas, 9 miljarder. Efter de höjningar i fastighetstaxeringen som skett kan man väl nu räkna med ungefär 10 miljarder. En genomsnittlig höjning med en procent skulle betyda, att man tog bort 100 miljoner från beskattningen. Eftersom det här närmast gäller företag och bolag, betyder varje genomsnittlig höjning av

avskrivningsprocenten med en enhet ett med 50 miljoner minskat skattebelopp. Det betyder inte att man inte skulle göra det, om det visar sig enligt lagens nu gällande föreskrifter vara önskvärt att man i särskilda fall ökar denna avskrivningsprocent, ty lag skall gälla. Men att generellt gå in för en höjning betyder för varje procent en minskning av statsskatten — alltså bortsett från kommunalskatten — med ungefär 50 miljoner kronor.

Jag tror, herr talman, att denna sak bör ses i sammanhang med hela den nya företagsbeskattningen. Denna har inte verkat mer än ett eller annat år. Det har desslikes tillsatts en beredning, som granskar frågan om *öppen resultatutjämnning*. I avvaktan på denna utredning bör vi inte införa eller begära någonting, som kan leda till en *förtäckt resultatutjämnning*.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr SPETZ (fp):

Herr talman! Jag vill bara till herr Sjödalh säga, att vi i dag har ett annat konjunkturläge än när företagsbeskattningskommittén avlämnade sitt betänkande. Jag tror att det skulle vara en god beredskapsåtgärd att nu tillsätta en utredning, som om någon tid — hur lång tid är ju svårt att säga — skulle kunna lägga fram ett förslag, som gjorde det möjligt för företagen att utvidga sina investeringar just vid den tidpunkt, då vi helst skulle önska dem.

Sedan skulle jag vilja göra ytterligare en anmärkning. I sitt remissyttrande över företagsbeskattningskommitténs betänkande anmärkte kammarrätten, att kommittén kanske alltför lätt hade gått förbi frågan om avskrivning av byggnader i rörelse och att denna fråga borde tagas upp till förnyad prövning i något lämpligt sammanhang. För min del tycker jag, att det skulle passat mycket väl med en utredning, som kommit samtidigt med utredningen om resultatutjämnning.

Ang. viss omläggning av det statliga skattesystemet

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Herr Spetz talade om att vi kanske står inför en tid av vikande konjunkturer. Därom vet vi ju inte så mycket nu. Men i en tid av vikande konjunkturer och med minskade vinstmedel blir det sannerligen inte stora möjligheter att göra extra avskrivningar av stort format för byggnader. Om det ändå skulle finnas sådana möjligheter, så har de öppnats tack vare företagsbeskattningsreformen 1955. Enligt den kan man avsätta 40 procent av årsvinsten till en investeringsfond och låta den stå inne för att användas vid ett konjunkturuomslag eller i andra fall. Efter fem år kan man ta ut inemot tredjedelen för att göra avskrivningar på byggnader, om man så vill.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr andre vice talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande betänkandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr andre vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Spetz begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 16, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen förklarade, att en-

ligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Spetz begärde röst-räkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 83;

Nej — 43.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 32, i anledning av väckta motioner om rätt för vissa ideella organisationer till särskilt avdrag vid taxering till statlig och kommunal inkomstskatt, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Ang. viss omläggning av det statliga skattesystemet

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 34, i anledning av väckta motioner om utredning angående viss omläggning av det statliga skattesystemet.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 111, av herrar Bengtson och Nils Theodor Larsson, samt II: 129, av herr Nilsson i Tvärålund m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning angående omläggning av det statliga skattesystemet på så sätt, att fysiska personer skulle erlägga dels skatt på inkomst och dels skatt på utgift efter i huvudsak de riktlinjer, som angivits i motionerna, samt att vid utredningen hänsyn skulle tagas till de synpunkter, som anförts i motionerna.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet av angivna orsaker hemställt, att de likalydande motionerna I: 111, av herrar Bengtson och Nils Theodor Larsson, samt II: 129, av herr Nilsson i Tvärålund m. fl., om utredning angående viss omläggning av det statliga

Ang. viss omläggning av det statliga skattesystemet

skattesystemet, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herr Bengtson, som ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till de likalydande motionerna I: 111, av herrar Bengtson och Nils Theodor Larsson, samt II: 129, av herr Nilsson i Tvärålund m. fl., i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en allsidig och förutsättningslös utredning angående omläggning av det statliga skattesystemet på så sätt, att fysiska personer skulle erlagga dels skatt på inkomst och dels skatt på utgift.

Herr LARSSON, NILS THEODOR, (cp):

Herr talman! Det betänkande, som bevillningsutskottet här lägger fram, är föranlett av ett motionspar — nr 111 i första kammaren och 129 i andra kammaren — vari man begär en utredning om möjligheterna att lägga viss del av den statliga skatten på konsumtionen.

Motionerna har varit avsedda som ett debattinlägg i de senare årens skattedebatter — att vara en alternativ väg. Men de har inte bara avsetts att vara ett debattinlägg. Givetvis hade motionärerna också hoppats på att utskottet skulle tillstyrka den av motionärerna föreslagna utredningen. Bevillningsutskottet säger, att de tankar, på vilka den i motionerna skisserade konsumtionsbeskattningen bygger, är ur många synpunkter intresseväckande. Utskottet säger vidare, att om man genom ett dylikt skattesystem kunde skapa ökad benägenhet hos de enskilda till sparande och samtidigt få till stånd en begränsning av överflödigt konsumtion utan att detta skulle leda till väsentliga olägenheter i andra avseenden, skulle dess införande kunna övervägas.

Man skulle kunna vänta sig, att utskottet efter sådana positiva uttalanden, som onekligen röjer en viss uppskattning av motionerna, skulle ha givit motionärerna sitt stöd och tillstyrkt en ut-

redning. Så långt sträckte sig emellertid inte utskottets förståelse, vilket måste beklagas.

Syftet med motionerna har varit att få utrett och undersökt, huruvida den statliga inkomstskatten skulle kunna delvis bli ersatt med en progressiv skatt på konsumtionsutgifter. Avsikten skulle framför allt vara att vinna den betydelsefulla fördelen i det rådande konjunkurläget, att sparandet främjades och den enskilda konsumtionsökningen hölles tillbaka. Det är alltså, herr talman, ett mycket centralt och ytterst betydelsefullt avsnitt på samhällsekonomiens område som i motionerna vidröres. Frågan om skattens höjd och om skatternas rättvisa avvägande liksom problemet om hur man skall uppnå ett erforderligt sparande inom samhället kommer i den nära framtiden att anmäla sig hos de svenska statsmakterna på ett sannolikt ännu mer pockande sätt än som redan skett. Beträffande skatterna torde alla vägar och medel därvid sannolikt komma att få prövas. Det är därför angeläget att få den i motionerna föreslagna utredningen utförd så tidigt som möjligt.

Herr talman! Jag avser med dessa korta ord att yrka bifall till den av herr Bengtson vid betänkandet avgivna reservationen.

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! När ett utskott har skrivit, att tankarna i en motion är intresseväckande, är detta en sådan vänlighet gentemot motionärerna som man inte får bygga alltför mycket på. En sak är att konstatera, att en motion skulle innebära någonting verkligt för framtiden att bygga på, en annan sak är att i all vänlighet till motionärerna säga, att motionens tankar i varje fall är intresseväckande, även om utskottet skulle betrakta motionen som helt omöjlig. Det är nog någonting i den stilen som utskottet här menat. Jag skall bara erinra om att utskottet skriver, att de fördelar man med någorlunda säkerhet kan antas nå med en konsumtionsbeskattning inte står

Ang. höjning av statens andel av totalisatormedel

i rimlig proportion till de därmed förknippade olägenheterna i olika hänseenden. Jag tycker att herr Nils Theodor Larsson skulle ha läst upp dessa rader ur utskottets betänkande i stället. Han hade då förstått, att det med ett sådant omdöme om motionerna vore otänkbart för utskottet att komma till ett annat resultat än att helt rätt avstyrka dem.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna betänkandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Ang. höjning av statens andel av totalisatormedel

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 1, såvitt propositionen angår höjning av statens andel av totalisatormedel, jämte i ämnet väckta motioner.

På sätt framgår av det vid årets statsverksproposition fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 3 januari 1958 hade chefen för finansdepartementet nämnda dag underställt Kungl. Maj:ts prövning finansplan och beräkning av inkomster å driftbudgeten för budgetåret 1958/59 jämte därmed sammanhängande frågor. Departementschefen hade därvid anmält riksräkenskapsverkets skrivelse den 9 december 1957 med inkomstberäkning för nämnda budgetår.

I statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t bl. a. föreslagit riksdagen bemyndiga Kungl. Maj:t att, med verkan från och med den 1 juli 1958, meddela föreskrifter om överföring till statsverket av — utöver de belopp som enligt nu gällande bestämmelser skulle till statsver-

ket överföras — ytterligare fem procent av insatserna vid totalisatorspel i samband med travtävlingar.

Till bevillningsutskottets behandling hade hänvisats de i anledning av förevarande förslag i statsverkspropositionen väckta likalydande motionerna I: 252, av herr *Mannerskantz*, och II: 321, av herr *Cassel*, vari hemstälts, att riksdagen måtte i enlighet med kungl. lantbruksstyrelsens förslag besluta, att staten tillkommande andel av insatserna vid totalisatorspel i samband med såväl travsom galopptävlingar i intet fall skulle överstiga 20 procent.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande betänkandet på anförda skäl hemställt,

1) att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framlagda förslag angående totalisatormedlen, bemyndiga Kungl. Maj:t att, med verkan från och med den 1 juli 1958, meddela föreskrifter om överföring till statsverket av — utöver de belopp som enligt nu gällande bestämmelser skulle till statsverket överföras — ytterligare fem procent av insatserna vid totalisatorspel i samband med travtävlingar, samt

2) att de likalydande motionerna I: 252, av herr *Mannerskantz*, och II: 321, av herr *Cassel*, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **MANNERSKANTZ** (h):

Herr talman! Detta ärende handlar om följande.

Finansministern har i statsverkspropositionens bilaga 1 rörande inkomster på driftbudgeten sett sig omkring efter hur han skulle kunna öka statens inkomster, och så har han fått hjälp av statens sakrevision, som har föreslagit att man skulle höja den procentsats med vilken statens andel av insatserna vid totalisatorspel skall utgå. Det har närmast kommit att röra sig om travtävlingar. Nu är denna procentsats 20 för alla travtävlingar, och för galopptävlingar, utom när det gäller kombinationsspel, är den lika hög. Vid kombinationsspel i galopptävlingar är procent-

Ang. höjning av statens andel av totalisatormedel

satsen sedan tio år tillbaka 30. Nu föreslår finansministern att procentsatsen för travtävlingar skall höjas från 20 till 25 procent. Riksräkenskapsverket har beräknat att man med nuvarande procentsatser oförändrade skall kunna få in 27 miljoner kronor. Finansministern tror att om han höjer procentsatsen från 20 till 25 för travtävlingar skall han kunna få in ett större nettobelopp från totalisatorspelet. Han räknar med att få in 35 miljoner kronor.

Jag har i en motion som jag har avgivit tillåtit mig att betvivla att denna spekulation i inkomster kommer att lyckas. Jag tror alltså inte att de svenska totospelarna kommer att förhålla sig neutrala och fortsätta att spela i samma omfattning om deras andel kommer att minska. Gör de inte det så spricker det, och det kan spricka rätt allvarligt, liksom det gjorde 1948 när man höjde procentsatsen från 20 till 30. Det blev en ögonblicklig reaktion, och totalisatorspelet sjönk så att staten blev av med massor av pengar. Riksdagen var snabb nog att redan nästa år återställa läget. Sedan har staten fått in en ständigt ökad mängd miljoner varje år på totalisatorspelet.

Man skulle ju kunna säga, att blir höjningen bara 5 procent så blir kanske inte reaktionen så stark som när man höjde med 10 procent för en del år sedan. Emellertid behöver man inte vara tveksam om hur det kommer att utfalla. Det finns nämligen mycken erfarenhet att bygga på. Varför skall vi behöva vara försökskaniner för allting? Vi har ju dessutom redan varit det en gång, med mycket negativt resultat. Alla civiliserade länder har ju hästtävlingar, och man behöver väl då bara se efter hur det är på andra håll. I Förenta staterna är totalisatorskatten 10 procent. I Frankrike är den hög, 17 procent. Italien har 2 å 3 procent, det är litet olika. I Tyskland är skatten 16 2/3 procent, men där gäller att de 16 procenten går oavkortade till hästsporten, och staten får för finansiering av andra ändamål endast 2/3 procent. I England och Förenta staterna har man sällan vågat gå upp högre än

till 15 procent. I inget land utom Danmark förekommer det att man går över 20 procent. I Danmark har man praktiskt sett tagit död på hela hästsporten. Den för där ett tynande liv, och statskassan får inte in på långt när vad den skulle ha fått om man hade hållit sig inom rimliga gränser.

Nu fruktar jag, herr talman, att vi kommer att råka ut för samma sak här. Man kan ju se hur den höga procentsatsen på kombinationsspelet faktiskt verkar. Inkomsterna av galoppsporten, där kombinationsspelet är den dominerande spelformen, står praktiskt taget och stampar på samma fläck. Omsättningen och statens inkomster går inte upp. År 1947 var omsättningen vid galopptävlingarna 11 miljoner kronor. Då införde man den höga procentsatsen och omsättningen sjönk till nära 9,4 miljoner kronor nästa år. 1949 var den 9,5 miljoner, och så småningom har den stigit så att den de tre sista åren varit något över 13 miljoner kronor. Omsättningen 1956 var emellertid en halv miljon lägre än 1955. Det är alldeles uppenbart att staten har gått miste om pengar på galoppsporten under många år. Om procentsatsen på kombinationsspelet hade satts ned hade staten fått in mer pengar. Då hade också denna sportgren kunnat frodas på samma sätt som travsporten. För travet har det ju varit en helt annan utveckling, därför att procentsatsen där inte varit så hög som 30. Där är ökningarna betydande.

I själva verket har inkomsterna från galoppsporten minskat, om man räknar i fast penningvärde. Finansministern har alltså gjort sig skyldig till att beröva staten inkomster alldeles i onödan genom att han inte i tid har sänkt procentsatsen för kombinationsspel på galopptävlingar. Samtidigt har man emellertid gjort sporten en betydande skada. Galopporganisationerna dras med rätt stora ekonomiska svårigheter. De har mycket svårt att finansiera de anordningar som behövs för att få en hög besöksfrekvens vid tävlingarna. Om vi inte anser att det är någonting omoraliskt att se på galopptävlingar och

Ang. höjning av statens andel av totalisatormedel

travtävlingar och samtidigt spela, har man gjort sporten skada. Men jag tror inte att det är moraliska hänsyn som är finansministerns huvudskäl för den nu föreslagna beskattningen, utan det är väl den krassa materialismen: man vill ha så mycket pengar som möjligt. Då är det emellertid klokt att se till att människorna får ordentliga skådespel och att det utdelas ordentliga priser, så att det blir stor omsättning.

Om man höjer skatten till en för hög nivå, som inte är accepterad av spelarna någonstans i världen, blir det lägre odds och lägre vinster för dem som spelar. Då blir det mindre omsättning, och därav följer lägre priser till dem som håller hästar. Då minskas möjligheterna för hästägare och uppfödare att få sina utlägg täckta. Det är redan nu ganska få, för vilka det går ihop att hålla hästar på banorna. När uppfödningen av hästar inte längre lönar sig, sjunker hästarnas kvalitet och kvantitet. Då minskas allmänhetens intresse att spela och därmed statens inkomster. Det är en logisk följd som vi har sett exempel på — och jag befarar att resultatet kommer att upprepas.

Då har man samtidigt gjort den skadan, att man har förstört en sport, som väl kan sägas vara vacker och trevlig. Något roligt skall väl människorna kunna få, när de är beredda att betala skatt för det inom rimliga gränser.

Jag är tämligen förvissad om att riksdagen står i begrepp att begå ett misstag här, och jag vill allvarligt vädja till er att inte göra detta misstag. De som föreslagit höjningen är ju sådana som inte begriper sig på den här saken. Det gör förmodligen varken finansministern eller statens sakrevision. Men statskontoret, som tydligen i alla fall sett sig omkring, uttalar att man måste vara försiktig när det gäller att höja. Yttrandet går ju närmast ut på att man inte borde höja, eftersom man inte vet någonting. De som känner till denna sak varnar för höjningen och menar att staten gör en förlust och att sporten skadas.

Herr talman! Jag förstår att det kanske är svårt att övertyga kammaren om det-

ta, i all synnerhet som det är så många av kammarens ledamöter som kommer inrusande om man begär votering. De har ju inte hört de kraftiga argument som här framförts — det vore kanske annars större utsikter att vinna gehör. Men jag kan inte underlåta att erinra om att jag i början av riksdagen föreslog en uppgörelse med finansministern. Om man får in de pengar som finansministern tror att man skall få är jag beredd att på något sätt honorera detta. Därvid hade jag möjligen tänkt att om det skulle gå den motsatta vägen, skulle i stället jag kunna få någonting av honom.

Det kan ju tyckas att man står och skämtar om detta. Men för alla dem som berörs av dessa saker — det är dock nästan en industri — är det inte en småsak. Om man inte höjer skattesatserna, kommer staten att få in mer än de 27 miljoner kronor riksräkenskapsverket beräknat. Särskilt blir detta fallet, om man sänker kombinationsspelets procentsats från 30 till 20. Därtill kommer att man genom att avstå från höjda procentsatser kan gynna utvecklingen av sporten. Jag tror därför att det vore alldeles felaktigt att godkänna vad utskottet här föreslagit.

Jag skall inte nu bemöta de särskilda synpunkter som utskottet framhållit. Jag vill först höra vad utskottets ärade ordförande kommer att säga. Sedan är det möjligt att jag återkommer.

För ögonblicket, herr talman, ber jag att få yrka bifall till min motion. Klämman i motionen lyder, »att riksdagen måtte i enlighet med kungl. lantbruksstyrelsens förslag besluta att staten tillkommande andel av insatserna vid totalisatorspel i samband med såväl trav- som galopptävlingar i intet fall skall överstiga 20 procent».

Häri instämde herr *Domö* (h).

Herr *SJÖDAHL* (s):

Herr talman! Förra gången denna skatt höjdes — det var för ett tiotal år sedan — var det med 10 procent, och

Ang. höjning av statens andel av totalisatormedel

nu är det fråga om 5 procent. Sedan den tiden har totalisatorintresset av allt att döma ökat i våldsamt grad. År 1947, före den då inträffade höjningen, var omsättningen inte fullt 60 miljoner kronor, 1956 var den över 173 miljoner kronor och under det sista året har det skett en ökning av omsättningen med ytterligare 20 miljoner. Den är nu uppe i nästan 200 miljoner kronor.

Med hänsyn till denna utomordentliga stegring av intresset har finansministern — och sakrevisionen dessförinnan — samt nu utskottet räknat med att man skulle kunna få en ökning av skatteinkomsten på ca 8 miljoner kronor genom denna höjning från 20 procent till 25 procent. Här har man då tydligen inräknat en viss minskning av omsättningen, som skulle kunna ske, men trots denna minskning av omsatta medel skulle inkomstökningen kunna bli så stor som 8 miljoner kronor.

När det gäller spel vet man naturligtvis inte riktigt hur folk reagerar. Men även om totalisatorprocenten till staten, som herr Mannerskantz menade, här i landet i allmänhet varit högre än i andra länder, så har denna våldsamma ökning av omsättningen trots allt skett; det har blivit en tredubbling på kortare tid än tio år. Jag är därför av den uppfattningen, att som det nu ligger till kommer man att vinna dessa 8 miljoner.

Jag vill erkänna att jag själv aldrig satsat på någon totalisator, så jag är fullständigt okunnig. Men ur djupet av denna min spelarkyskhet ber jag ändå få yrka bifall till detta förslag! Jag tror att totalisatorintresset och intresset för travsporten är så stort, att man kan ta vissa risker för att vinna de 8 miljonerna.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr MANNERSKANTZ (h):

Herr talman! Jag måste tyvärr konstatera, att det inte är alldeles riktigt som utskottets ordförande säger, när han talar om att omsättningen ökat till 200 miljoner kronor. Det gäller travtävlingarna. I fråga om galoppsporten

har det däremot skett en minskning, och det beror på att det varit för hög skatt.

Att vinna något genom att stanna någonstans mellan 20 och 30 procent, i detta fall 25 procent, är kanske något som man vågar chansa på. Men varför skall man göra det när det, som utskottets ordförande så värtaligt och med dundrande röst sade, ändå har skett en så stor ökning av omsättningen varje år? Då kommer ju ändå pengarna in till staten, och det hela går så bra som det kan begäras. Om man höjer skatten och därmed får en minskad omsättning, så har man ställt till oreda. Då går inte omsättningskurvan uppåt och det är mycket tvivelaktigt om det blir något netto på denna skatt. Vad skall det tjäna till, om man samtidigt ser efter hur det gått i andra länder, att göra en hasard med så liten vinstchans som detta förslag innebär? Det är direkt opraktiskt att göra det.

Till sist skulle jag vilja uppmana bevillningsutskottets ordförande att nu börja spendera litet pengar på totalisatorspel, så att inte omsättningen sjunker för mycket!

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Även om det inte skulle bli någon fortsatt ökning av totalisatoromsättningen måste staten som sådan vinna genom en ökning av skatten från 20 till 25 procent. Och om det skulle bli någon nedgång i omsättningen, så skulle den behöva bli mycket avsevärd om det ändå inte skulle bli någon ökning av statens inkomster.

När min högt moraliske vän herr Mannerskantz uppmanade mig att ivrigare än hittills — intresset har hittills varit obefintligt — delta i totalisatorspel, måste jag säga att jag alltid haft ytterligt svårt att lyssna på och följa speldjävulen. Jag har nog lättare att följa herr Mannerskantz. Kanske jag gör ett försök!

Herr MANNERSKANTZ (h):

Herr talman! Jag vill endast som avslutning på debatten säga, att förra

Ang. rättegångsbalkens bestämmelser om telefonavlyssning

gången statsmakterna höjde skatten misslyckades det. Jag tror att det kommer att bli samma resultat även denna gång.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr andre vice talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande betänkandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen I: 252; och förklarade herr andre vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Mannerskantz* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 37, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles den i ämnet väckta motionen I: 252.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 9, i anledning av väckt motion om åtgärder för att i det allmännas hand säkra uppförandet och driften av vissa elektronhjärnecentraler, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. rättegångsbalkens bestämmelser om telefonavlyssning

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 20, i anledning av väckt motion angående rättegångsbalkens bestämmelser om telefonavlyssning.

Första lagutskottet hade till behandling förehaft en inom andra kammaren väckt motion, nr 355, av herr *Eliasson* i Stockholm. I motionen hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida telefonavlyssning enligt gällande bestämmelser kunde kringgärdas med föreskrifter, som bättre än för närvarande erbjöde rättssäkerhetsgarantier för den enskilde.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att förevarande motion, II: 355, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av fru *Gärde Widemar* samt herrar *Franzén*, *Gustafsson* i Borås och *Eliasson* i Stockholm, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av förevarande motion, II: 355, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning för utrönande av möjligheterna att skapa bättre rättssäkerhetsgarantier för den enskilde vid telefonkontroll.

Fru GÄRDE WIDEMAR (fp):

Herr talman! Detta ärende gäller en motion av herr *Eliasson* i andra kammaren om utredning, huruvida förfarandet vid telefonavlyssning kan omgärdas med större rättssäkerhetsgarantier för den enskilde.

Bestämmelserna om telefonavlyssning går i huvudsak ut på att rätten kan meddela åklagaren eller undersökningsledaren tillstånd till avlyssning av samtal till och från telefonapparat, som inehålls av för brott misstänkt person eller kan komma att begagnas av denne. Förutsättningarna är att vederbörande skäligen kan misstänkas för brott, som förskyller straffarbete i minst två år, eller brott mot rikets yttre eller inre säkerhet, t. ex. spioneri.

I motionen göres gällande att förfarandet i ärenden angående tillstånd till telefonavlyssning inte tillräckligt tillgodoser den enskildes rättsskyddsinträsse. Rättens beslut bygger nämligen

Ang. rättegångsbalkens bestämmelser om telefonavlyssning

uteslutande på åklagarens uppgifter och någon kontroll sker inte av att förut-sättningarna för att telefonavlyssning skall få äga rum verkligen är uppfyllda.

Advokatsamfundet, som yttrat sig över förslaget, har också i sitt remiss-utlåtande understrukit att rättens prövning utgör ett alltför bräckligt skydd för den enskilde, beroende därpå att rätten, i realiteten en domare, är nödsakad att ta ställning till frågan utan att partsförhandling ägt rum, d. v. s. utan att frågan blivit belyst även från den misstänktes sida. Enligt advokatsamfundets uppfattning är rättssäkerheten på förevarande område inte försedd med erforderliga garantier, och advokatsamfundet tillstyrker motionens förslag om utredning.

Telefonhemlighetens bevarande till skydd för den enskilde har av våra lagstiftare ansetts böra kringgärdas med ett starkt rättsskydd. Processlagberedningen uttalade också på sin tid, att stränga regler borde uppställas för ingrepp i telefonhemligheten. Önskvärt är givetvis att besluten om telefonavlyssning underkastas en så effektiv kontroll som möjligt. Hur denna kontroll skall anordnas är inte så lätt att säga, och vi reserverar oss anser att frågan bör bli föremål för en utredning. Man kan inte, som i andra fall, låta den misstänkte yttra sig över åklagarens hemställan. Det skulle medföra att syftet med hela åtgärden förfelades. Den kontroll som skall äga rum måste därför på något sätt ske genom att någon fristående person eller myndighet inkopplas. Hur det skall tillgå och vilken person eller myndighet, som skall anförtros en sådan uppgift, bör en utredning kunna ge besked om.

Även om det inte finns någon anledning att tro att bestämmelserna om telefonavlyssning hittills har missbrukats, det är jag mycket angelägen att understryka, kan utvecklingen lätt komma att leda därhän, att frånvaron av kontroll gör att det blir allt lättare för åklagare att få rättens tillstånd till telefonavlyssning. En sådan utveckling skulle förhindras om kontrollåtgärder infördes.

Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen.

I detta anförande instämde herr *Branting* (s).

Herr *AHLKVIST* (s):

Jag tror inte att rättsosäkerheten på här ifrågavarande område är så stor som skulle kunna tyckas framgå av fru Gärde Widemars anförande. Vi kan säkerligen tryggt gå hem och använda våra telefonapparater utan att behöva riskera att någon på polisens uppdrag sitter och avlyssnar våra samtal.

Telefonavlyssning vid förundersökning i brottmål tillåts, som fru Gärde Widemar mycket riktigt nämnde, endast då det föreligger skäligen misstanke om brott, varå icke kan följande lindrigare straff än straffarbete i två år, eller brott mot rikets inre eller yttre säkerhet samt att åtgärden finnes vara av synnerlig vikt för utredningen. För att undersökningsledaren inte skall missbruka detta tvångsmedel och för att trygga den enskildes rättssäkerhet har domstolen utsetts till kontrollorgan. Uppteckning, som ägt rum vid telefonavlyssning, får endast granskas av rätten, undersökningsledaren eller åklagaren. I den mån vad som upptecknats inte är av betydelse för utredningen, skall det efter granskningen omedelbart förstöras och får alltså inte komma till utomståendes kännedom.

Telefonavlyssning har huvudsakligen kommit till användning då det gäller att avslöja brott mot rikets säkerhet, och har då visat sig vara ett av de viktigaste hjälpmedlen som står till buds. Genom telefonkontroll har ett flertal farliga spionerifall kunnat avslöjas. Men å andra sidan har också fall förekommit då genom dylik kontroll personer som varit misstänkta helt kunnat rentväs från misstankar.

Som regel förfares så att polismyndigheten först tar ställning till frågan, huruvida de lagliga förutsättningar för en

sådan tvångsåtgärd föreligger. Ärendet överlämnas därefter till åklagaren. Finner denne de förebragta omständigheterna bärande, inlämnas framställningen till rätten, som meddelar beslut. Det är alltså tre instanser, nämligen polismyndigheten, åklagaren och rätten, som prövar ett dylikt ärende innan det avgöres.

Nu anser emellertid motionären och reservanterna inte denna kontroll tillräcklig. Motionären framkastar den tanken, att offentlig försvarare borde kunna förordnas, vilken — utan att den misstänkte underrättas — skulle ha att vid förhandling inför domstolen ta ställning till det föreliggande materialet. Denna tanke avvisas emellertid av de hörda remissinstanserna, bl. a. med den motiveringen att då försvararen inte kan ta kontakt med den misstänkte, har han inte heller större möjligheter än domstolen att ta ställning till frågan om skäligen misstanke föreligger.

Det är alltså en ganska svag motivering som motionären här har för sitt yrkande om en utredning.

För att styrka behovet av ytterligare kontroll på detta område framhåller reservanterna bl. a. att här ifrågavarande åtgärd kan förorsaka den misstänkte ekonomisk skada. Jag har för min del svårt att förstå att denna åtgärd kan förorsaka ekonomisk skada, då vad som avlyssnats inte får komma till utomstående kännedom. Vore polismyndigheten, åklagaren och rätten lika vårdlösa med sina påståenden och krav på utredning som motionären och reservanterna, skulle nog även jag varit orolig. Dessbättre är emellertid så inte fallet. Ingen, inte ens motionären, har velat göra gällande att missbruk av handhavandet av telefonavlyssning förekommit. Då ingen kunnat nämna något fall, där missbruk förekommit, och ingen kunnat anvisa någon framkomlig väg för ytterligare kontroll vid telefonavlyssning, har utskottet icke funnit skäl föreligga att i anledning av förevarande motion hemställa om utredning.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. beräkningen av väkanslagen m. m.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av tredje lagutskottets utlåtande nr 13, i anledning av motioner om utredning angående Grubbe och Västerhiske byamäns rätt till fyllnadsskog, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1958/59 under sjätte huvudtiteln, avseende anslagen inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—8

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 9

Ang. beräkningen av väkanslagen m. m.

Under punkten 9 av sjätte huvudtiteln i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t, före behandlingen av de olika anslagen till vägunderhåll och vägbyggnader, lämnat en översikt över beräkningen av väkanslagen m. m.

Därvid hade förordats, bland annat, att anslagen till statliga ordinarie väginvesteringar skulle uppföras med sammanlagt 238 miljoner kronor, att anslaget till vissa vägbyggnadsarbeten skulle upptagas till 4 miljoner kronor för att bekosta oförutsedda vägarbeten, som kunde komma att aktualiseras i samband med järnvägsnedläggelser o. d., samt att den statliga vägunderhållsverksamheten skulle givas en från 300 till 320 miljoner kronor ökad omslutning.

Ang. beräkningen av vägenslagen m. m.

I fråga om bidragsanslagen till den kommunala väghållningen hade anslaget till Bidrag till byggande av vägar och gator med hänsyn till den stora medelsbehållning, som uppstått på grund av byggnadstillståndskvoteringen på förevarande område, synts kunna uppföras med blott formellt belopp eller 100 kronor. För bidrag till underhåll av vägar och gator hade föreslagits oförändrat anslag eller 52 miljoner kronor.

Vad beträffade bidragsanslagen till enskild väghållning hade förordats en ökning av medelsanvisningen med 2 miljoner kronor för bidrag till underhåll av enskilda vägar. Totalt hade föreslagits för enskild väghållning 34,5 miljoner kronor.

I detta sammanhang hade Kungl. Maj:t lämnat en redogörelse för väg- och vattenbyggnadsstyrelsens i skrivelse den 31 augusti 1957 framlagda förslag till anslagsäskande för nästa budgetår i vad avsåge vägunderhåll och vägbyggnader m. m.

På förslag av Kungl. Maj:t hade 1954 års riksdag anvisat medel för inrättande av ett särskilt utredningsorgan för planeringsfrågor inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Sedan Kungl. Maj:t genom beslut den 4 juni 1954 anbefallt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att verkställa en översiktlig planläggning av vägnätets utformning m. m. samt bemyndigat styrelsen att för ändamålet inrätta ett särskilt utredningsorgan av i huvudsak den utformning, som förutsattes i 1954 års statsverksproposition och i statsutskottets utlåtande häröver, hade styrelsen sedermera inrättat ett sådant organ samt för ledning av detsamma utsett en delegation, vilken antagit benämningen delegationen för översiktlig vägplanering.

Sedan delegationen slutfört sitt arbete, hade väg- och vattenbyggnadsstyrelsen med skrivelse den 14 november 1957 framlagt resultatet av detsamma i form av förslag till »Vägplan för Sverige», att läggas till grund för den framtida vägpolitiken. Detta förslag innefattade en översiktlig och principiell plan för upp-

rustning under en 20-års period fram till år 1975 av landets allmänna vägnät, ägnad att tillgodose den nuvarande vägtrafiken och den ökade trafik, som var att förutse. Planen var avsedd att omsättas i ett handlingsprogram genom utarbetandet och genomförandet av flerårsplaner m. m. och att successivt revideras alltefter den tekniska och ekonomiska utvecklingen. Det skulle åligga väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att ombesörja vägplanens vidmakthållande.

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Eliasson* m. fl. (I: 222) och den andra inom andra kammaren av herr *Hedlund* m. fl. (II: 273), vari hemställdes, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att 1959 års riksdag måtte föreläggas en översiktlig plan för vägbyggandet, att ramen för 1959 års statliga väginvesteringar skulle fastställas till 343 miljoner kronor samt beakta vad i motionen i övrigt anförts;

dels en inom andra kammaren av herrar *von Seth* och *Carlsson* i Stockholm väckt motion (II: 311), i vilken hemställdes, att riksdagen måtte besluta att förordna en ram av 360 miljoner kronor för 1959 års investeringar på landsbygdens vägar;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Helmer Persson* och *Norling* (I: 12) och den andra inom andra kammaren av herr *Holmberg* m. fl. (II: 11), vari hemställdes, att riksdagen måtte besluta att till Byggnadsstyrelsen av vägar och broar för budgetåret 1958/59 anvisa följande reservationsanslag att avräknas mot automobilskattemedlen, nämligen till Byggnadsstyrelsen av länsvägar 101 miljoner kronor, Byggnadsstyrelsen av ödebygdsvägar 9 miljoner kronor och Byggnadsstyrelsen av storbroad 10 miljoner kronor;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ohlson* m. fl. (I: 310) och den

andra inom andra kammaren av herr *Ohlin* m. fl. (II: 386), vari hemställt, att riksdagen måtte till Byggande av länsvägar och till Vissa vägbyggnadsarbeten anvisa reservationsanslag av 127 respektive 10 miljoner kronor, att avräknas mot automobilskattebidragen.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av departementschefens uttalande under förevarande punkt och motionerna I: 222 och II: 273 samt med avslag å motionen II: 311 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i punkten anfört.

Reservationer hade avgivits

a) av herrar *Ivar Johansson, Pålsson, Ragnar Bergh, Jacobsson, Rubbestad, Widén, Nilsson* i Göingegården och *Löf-roth*, vilka ansett, att utskottets yttrande i viss angiven del bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av departementschefens uttalande under förevarande punkt och motionen II: 311 samt med bifall till motionerna I: 222 och II: 273, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservationerna anfört;

b) av herrar *Näsström, Birger Andersson, Bergman, Holmqvist och Gustafsson* i Stockholm, vilka ansett att utskottets yttrande i viss del bort hava den ändrade avfattning, som i reservationen angivits.

Herr statsrådet **SKOGLUND:**

Herr talman! Låt mig till en början ge uttryck för min tillfredsställelse över den anda av förståelse och välvilja, som karakteriserar statsutskottets behandling av årets sjätte huvudtitel. Denna min karakteristik av utskottets inställning till de olika anslagsposterna innebär självfallet, att jag anser mig ha anledning att i huvudsak vara nöjd med det utskottsutlåtande som föreligger. Jag vill emellertid begagna detta tillfälle att kommentera ett par punkter och även säga några ord i anledning av en skrivning, som förekommer i utskottsutlåtandet på den här punkten.

Ang. beräkningen av väganlagen m. m.

Sjätte huvudtiteln domineras anslagsmässigt av de stora väganlagen. Anslagen till vägunderhåll och vägbyggnader uppgår enligt förslagen i den nu föreliggande huvudtiteln till drygt 633 miljoner kronor. Hela huvudtiteln slutar anslagsmässigt på cirka 885 miljoner kronor. Det kunde kanske i och för sig finnas anledning för mig att här närmare beröra åtskilliga av de förslag som har framlagts i huvudtiteln, men jag skall inte göra det utan begränsa mig till att kommentera vägunderhållsanslaget och anslaget till väginvesteringarna.

Vad först beträffar vägunderhållsanslaget ställde regeringen genom beslut i juni månad förra året ett belopp av 300 miljoner kronor till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förfogande för det nu löpande budgetåret. I årets statsverksproposition, som alltså just nu behandlas, har jag för nästa budgetår räknat med en ram för vägunderhållet på 320 miljoner kronor. Den ramen skulle enligt mitt förslag i statsverkspropositionen täckas dels av en från innevarande till nästa budgetår överförd reservation på 15 miljoner kronor och dels av ett anslag för budgetåret 1958/59 på 305 miljoner kronor. Denna reservation på 15 miljoner kronor och det nya anslaget på 305 miljoner gör sammanlagt 320 miljoner kronor.

Det är emellertid att märka att i januari i år, då statsverkspropositionen lades fram för riksdagen, var denna reservation inte 15 miljoner kronor, utan 20 miljoner kronor. Skillnadsbeloppet mellan dessa båda summor eller 5 miljoner kronor skulle, enligt vad jag hade tänkt mig, tills vidare under innevarande budgetår stå disponibelt som ett slags beredskapsreserv.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har emellertid i en särskild framställning till regeringen anmält, att verket utöver de 300 miljoner kronor, som anvisades i juni i fjol, behöver ytterligare medel därest omfattande permittering av vägarbetare skall kunna undvikas. Med anledning av denna framställning från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anvisade också regeringen på mitt förslag

Ang. beräkningen av väganlagen m. m.

vid förra fredagens konselj ett tilläggsbelopp på 10 miljoner kronor till vägunderhållet för nu löpande budgetår. Genom detta beslut från regeringens sida förbrukades 10 miljoner kronor av den reservationsmedelsbehållning på 15 miljoner kronor, som tillsammans med ett nytt anslag på 305 miljoner kronor för nästa budgetår skulle bilda en total vägunderhållsram på 320 miljoner kronor för budgetåret 1958/59.

Då jag själv sålunda nödgats disponera 10 miljoner kronor av den reservation på 15 miljoner kronor, som enligt mitt i årets statsverksproposition framlagda förslag skulle överföras till nästa budgetår, och då utskottet var helt ense med mig om att vägunderhållsramen för nästa budgetår bör utgöra 320 miljoner kronor, så har utskottet höjt det reella anslaget för budgetåret 1958/59 till 320 miljoner kronor.

Den anslagstekniska redogörelse som jag nu har lämnat är onekligen en aning komplicerad med hänsyn till de reservationsmedelsbehållningar som man nödvändigtvis måste föra in i resonemanget, och för tydlighetens skull vill jag därför ännu en gång understryka, att utskottet och jag är fullt ense om att vägunderhållsramen för nästa budgetår bör utgöra 320 miljoner kronor. En följd av utskottets rekommendation är emellertid, att beredskapsreserven för nu löpande budgetår blir 10 miljoner kronor i stället för de 5 miljoner kronor som jag räknade med såsom behövliga i januari månad i år. Med hänsyn till den utveckling som ägt rum på arbetsmarknaden sedan i januari är det enligt min mening bra att beredskapsreserven ökas till dessa 10 miljoner kronor.

Även när det gäller väginvesteringarna för innevarande kalenderår och för kalenderåret 1959 är utskottet och jag helt överens om investeringsramen. Mitt i årets statsverksproposition framlagda och av utskottet nu tillstyrkta förslag innebär en så kraftig höjning av ramen från 1958 till 1959 som med drygt 30 miljoner kronor. Med hänsyn till den utomordentligt stora betydelse

som vägtransporterna har för vårt näringsliv och med tanke på angelägenheten av att öka trafiksäkerheten på våra vägar anser jag den föreslagna betydande höjningen av vägbyggnadsramen vara väl motiverad. Om, såsom jag hoppas, första kammaren i likhet med andra kammaren bifaller mitt av utskottet tillstyrkta förslag, betyder det att ramen för 1959 kommer att utgöra 330 miljoner kronor.

Såsom framgår av statsverkspropositionen framlade den inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen sedan år 1954 arbetande delegationen för översiktlig vägplanering i mitten av november förra året resultatet av sitt arbete i form av ett betänkande som den hade betitlat Vägplan för Sverige. Denna vägplan utgör en långsiktig principplan för upprustning av det statliga och det statsbidragsberättigade väg- och gatunätet under en tidsperiod som sträcker sig ända fram till 1975. Totalkostnaden för vägplanens realiserande har beräknats till 21,1 miljarder kronor. I vägplanen framlägges bland annat ett investeringsprogram för tidsperioden 1958—1962 på sammanlagt 2,15 miljarder kronor. Detta investeringsprogram överensstämmer med det som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen framlagt för samma tidsperiod i sina petita. Då delegationens långsiktiga vägplan överlämnades till kommunikationsdepartementet först i mitten av november förra året, fanns det inte någon som helst möjlighet att ta ställning till planen i samband med budgetarbetet inför årets statsverksproposition. Det bör i sammanhanget anmärkas att det utredningsmaterial, som delegationen framlagt, är ytterst omfattande. Den av delegationen framlagda vägplanen har av kommunikationsdepartementet utsänts på sedvanlig remissbehandling.

Utskottet har i det föreliggande betänkandet på den nu aktuella punkten behandlat frågan om de identiska investeringsprogram som delegationen och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen framlagt för tidsperioden 1958—1962. Utskottet har i sitt utlåtande på sid. 28

gjort ett uttalande som jag skulle vilja citera. Det heter där: »Utskottet har därför, med beaktande jämväl av vad i övrigt anförts och utan föregripande av senare överväganden i anledning av delegationens förslag, funnit sig böra förordna att planen — om också med den förskjutning i tiden som föranledes av utskottets ställningstagande beträffande omslutningen av 1958 och 1959 års investeringar — i princip fastställas som ett program för de kommande åren.»

När jag har läst utskottets uttalande, som i övriga stycken är klart och tydligt utformat, har jag blivit litet fundersam över vad utskottet egentligen menar när utskottet förordar att delegationens och väg- och vattenbyggnadsstyrelsens plan för tidsperioden 1958—1962 »i princip» bör fastställas som ett program för de kommande åren. Då utskottet litet senare tillstyrkt den av mig föreslagna investeringsramen på 330 miljoner kronor för år 1959, har utskottet bland annat åberopat det samhällsekonomiska läget. Eftersom det är i högsta grad angeläget att vi inför kommande års behandling av frågan om väginvesteringarna får klarhet om vad det är utskottet förordar, när det talar om delegationens och väg- och vattenbyggnadsstyrelsens femårsplan och om att denna skall i princip fastställas, skulle jag vilja begagna det här tillfället att till avdelningens vice ordförande få ställa den frågan, om han är villig att göra ett förtydligande av utskottets skrivning på den här punkten.

Jag är inte ensam om att ha tolkat den på det sättet, att den inrymmer ett hänsynstagande till det samhällsekonomiska läget och att alltså avväganden med hänsyn till samhällsekonomien måste göras.

Jag har ställt samma fråga i andra kammaren till avdelningens ordförande, och denne har därvid låtit mig förstå, att man från utskottets sida med sin skrivning har menat att vägplanen för kommande år endast skall fastställas i princip. Detta innebär, ansåg ordföranden, möjlighet för Kungl. Maj:t att med hänsyn främst till det samhällseko-

Ang. beräkningen av vägenslagen m. m. nomiska läget pröva förutsättningarna för planens förverkligande. Avdelningens ordförande förklarade vidare, att utskottets skrivning avsåg att tala om behovet och inte om möjligheterna att förverkliga den målsättning som vägplanen anger.

Detta skulle med andra ord betyda, att utskottet med sin skrivning inte avser att på något bestämt sätt binda regeringen, utan låta samhällsekonomiska avväganden vara utslagsgivande, och att avsikten inte heller är att uppställa några fixerade tal.

Jag skulle därför, herr talman, vilja fråga avdelningens vice ordförande hur han uppfattat utskottets skrivning och om han är helt överens med sin ordförande på denna punkt.

Herr PERSSON, HELMER, (k):

Herr talman! Som känt är, har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen mycket starkt motiverat, varför den anser det nödvändigt med ökade väginvesteringar. I vår motion ansluter vi oss i stort till de önskemål som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har framfört. Jag vill i detta sammanhang erinra om att utskottet i fjol uttalade, att väginvesteringarna kontinuerligt måste ökas. Den totala ökning som regeringen föreslagit är nog otillräcklig, och det är bland annat därför som utskottet funnit det nödvändigt att höja budet med ytterligare 15 miljoner kronor. Jag syftar närmast på vägunderhållet.

Det har som bekant redan mycket klart visat sig, att det anslag, som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen äskat för vägunderhållet, alls inte var taget i överkant. Om inte tillräckliga medel nu ställs till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förfogande kvarstår som ett faktum, bekant för alla, att 400 man ur vägarbetarkåren blir permitterade under en månads tid. Det finns väl inte någon i denna kammare, som kan hävda att detta skulle vara förenligt med en klok politik. Om inte ytterligare medel utöver vad som nu föreslås ställs till förfogande, måste flera hundra man permitte-

Ang. beräkningen av väganlagen m. m.

ras just vid en tidpunkt, då de mest behövs för vägunderhållet. Det torde visserligen vara uppenbart, att väg- och brobyggen är en viktig faktor när det gäller beredskapsarbeten, men det kan ju inte få tillgå så i fortsättningen, att man först gör de ordinarie vägarbetarna arbetslösa för att sedan via arbetsförmedlingarna förvandla dem till väg- och beredskapsarbetare. Mot den politiken har för övrigt vägarbetarnas fackliga organisationer kraftigt reagerat.

På den punkten finner jag att utskottets skrivning inger starka betänkligheter. Utskottet ansluter sig nämligen till departementschefen då denne skriver: »Den utveckling, som man nu kan förutse, kännetecknas inom arbetskraftssektorn närmast av en tendens till ökad säsongmässig och yrkesmässig arbetslöshet och har icke bedömts vara av den art att den bör mötas med en vidgning av den ordinarie statliga investeringsverksamheten utan med intensifierade åtgärder genom försorg av de arbetsmarknadsvårdande myndigheterna.»

Nu hör det till saken, att när departementschefen skrev detta i slutet på förra året, så var det kanske litet svårare att överblicka situationen än vid den tidpunkt, då utskottet anslöt sig till den uppfattning som departementschefen har givit till känna. Jag får verkligen den uppfattningen när jag läser detta, att vi *skall* ha arbetslöshet innan man ökar de statliga investeringarna. Vore det inte bättre att vända på steken, att öka de statliga investeringarna för att därmed bidra till att arbetslösheten förhindras? Och här, menar jag, är det nödvändigt att utskottet lämnar en förklaring om vad som avses med denna skrivning.

Såvitt jag kan bedöma, råder en dominerande mening att väganlagen kontinuerligt måste höjas när det gäller både vägunderhållet och tillbyggandet av vägar och broar. Jag önskar understryka, hur angeläget det är att regeringen och riksdagen i större utsträckning än hittills tar hänsyn till de bestämda önskemål för de närmaste fem åren, som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen uttalar. Detta är betydelsefullt med avseen-

de på nödvändigheten att rusta upp landets vägnät och även att skapa ökade sysselsättningsmöjligheter. Som bekant beslöt riksdagen i fjol att öka anslaget till vägunderhåll, och därmed blev möjligheterna större att praktisera nya metoder för behandling av grusvägarna. Man kan utan vidare fastställa att de nya metoderna — bl. a. oljebehandling av grusvägarna — varit framgångsrika och ekonomiskt motiverade. Uppenbart är emellertid, att den knappa tillgången på pengar lagt hinder i vägen för användning i tillräckligt stor utsträckning av dessa riktiga och framgångsrika metoder för att förbättra våra grusvägar.

I fråga om anslaget till byggande av riksvägar, länsvägar, ödebygdsvägar och storbroar har vi förordat påtagliga anslagsökningar, men beträffande detta skall jag, herr talman, be att under punkten 11 få återkomma med yrkande.

Herr JOHANSSON, IVAR, (cp):

Herr talman! Statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet har här lämnat en så utförlig exposé över vad utlåtandet innehåller, att det inte finns anledning för mig att gå in på en redogörelse för det. Jag konstaterar bara med glädje den överensstämmelse, som i så gott som alla punkter tycks föreligga mellan statsrådet och utskottet i dessa angelägenheter.

Det var framför allt en fråga som statsrådet ställde, en fråga som också ställts i medkammaren och där föranlett svar. Innan jag går in på den vill jag bara återopå vad utskottet yttrar på s. 27, vilket väl närmast är utgångspunkten för vad utskottet kommer fram till i slutet av första stycket på s. 28. Det heter på s. 27, att utskottet vill »understryka nödvändigheten av att en plan för de fortsatta väginvesteringarna fastställas. Förutsättningen för en ur såväl tekniska som ekonomiska synpunkter rationellt bedriven vägbyggnadsverksamhet torde nämligen vara en investeringspolitik, som ger möjligheter till en mera långsiktig arbetsplanering utan ändringar år från år». Både genom riksdagens

medverkan och med Kungl. Maj:ts försorg har planer utarbetats i olika sammanhang, och vi hörde att statsrådet särskilt poängterade den stora plan som framlagts av delegationen för översiktlig vägplanering. Men i övrigt finns ju en mindre plan, som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen utarbetat och som överensstämmer med den av delegationen framlagda planen för de fem första åren.

Frågan är väl närmast, om man kan betrakta väginvesteringarna som tillräckliga i dagens läge. Jag tror att vi litet var kan instämma i att de är i knappaste laget. Följaktligen erfordras anslag, som är så pass stora att man kan göra upp planer och lägga ut entreprenader för att utnyttja väg- och vattens personal och maskiner på ett rationellt och ekonomiskt förnuftigt sätt.

Avdelningen och utskottet har bedömt frågan ur dessa synpunkter och då slutligen kommit fram till det ställningstagande, som föreligger i de av herr statsrådet föredragna satserna. Utskottet säger, att det »utan föregripande av senare överväganden i anledning av delegationens förslag» — som nu ligger under Kungl. Maj:ts bedömande och enligt statsrådets upplysning är ute på remiss — »funnit sig böra förorda att planen — om ock med den förskjutning i tiden som föranledes av utskottets ställningstagande beträffande omslutningen av 1958 och 1959 års investeringar — i princip fastställas som ett program för de kommande åren».

Vi måste således konstatera, att behoven är avsevärda och att det för närvarande är besvärligt för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, inte minst när det gäller att sysselsätta sitt folk. Det är väl under sådana omständigheter önskvärt att vi skall öka ansträngningarna via statsverksamheten, särskilt som vi nu tycks gå in i en nedåtgående konjunktur, som i huvudsak synes träffa det enskilda näringslivet. Det gäller särskilt detta område, där väl investeringarna får anses vara mycket produktiva.

Jag vill för min del säga till statsrådet, att jag kanske inte har något väsentligt att invända mot det svar, som

Ang. beräkningen av väganlagen m. m. ordföranden i statsutskottets fjärde avdelning tidigare har givit. Det är helt naturligt att sådana situationer kan uppstå, att även de mest angelägna anslag måste prövas och kanske prövas om. Men jag tycker nog att det är synnerligen angeläget, att man vid den sådana prövning ser till att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen får den skäligen andel av statsbudgeten, som bör tillkomma den för dessa synnerligen betydelsefulla investeringar.

Jag anser, herr talman, att det är en mycket viktig sak att investeringarna verkligen kan ökas och att de långsiktigt kan planläggas för väg- och vattenbyggnadsverkets del.

Jag skulle också vilja tillägga, att detta väl knappast är någon ny sak. Utskottet skrev ungefär detsamma i fjol, utan att det då särskilt uppmärksammades. Jag citerar: »Såsom redan tidigare berörts är det vidare av största vikt, att en mera långsiktig plan lägges till grund för den fortsatta vägbyggnadsverksamheten. Utskottet, som vill erinra om att det av 1954 års riksdag godkända programmet härför endast avser åren 1955—1959, finner det därför vara angeläget, att en dylik plan snarast utarbetas och framlägges.»

I övrigt vill jag dock, herr talman, även om jag i väsentliga punkter då det gäller väganlagen delar den skrivning som utskottet presterat, i egenskap av reservant anmäla en avvikande mening när det gäller investeringarna till vägbyggnader.

Kungl. Maj:t har ju höjt beloppet till vägbyggnader, såsom herr statsrådet upplyste, till 330 miljoner kronor. Det är en tacknämlig höjning. Det tråkiga därvidlag är bara, att denna ökning inkluderar kostnaderna för ett tidigare läggande av Halmsjövägen. Då man ju knappast kan anse att Halmsjövägen är ett sådant vägföretag, som skall ha speciell förtursrätt framför andra företag — upptagna i planer, som nu helt eller delvis får göras om — vore det motiverat att detta bidrag hölles utanför eller att beloppet höjdes med 13 miljoner kronor till 343 miljoner kronor. Jag

Ang. beräkningen av väganlagen m. m.

anser att det finns skäl för detta, och i det konstaterandet är vi reservanter också överens med avdelningen och utskottet. Men sedan sträcker sig inte enigheten längre. Sedan kommer den samhällsekonomiska bedömningen in i bilden, och då hävdar jag, liksom jag gjorde tidigare i mitt anförande, att såsom det ekonomiska läget för närvarande är med en konjunktturnedgång i viktiga avseenden och kanske svårigheter för många att få anställning, så bör denna vägfråga hållas utanför. Jag tror således att det är väl motiverat att göra detta.

Med hänvisning till vad jag sagt, herr talman, och med instämmande i övrigt i allt väsentligt i vad utskottet anfört, hemställer jag dock på denna punkt och då det gäller detta anslag att få yrka bifall till reservationen.

Herr statsrådet SKOGLUND:

Herr talman! Jag har följt herr Ivar Johanssons resonemang och jag sammanfattar yttrandets mening på det sättet, att han instämmer i den tolkning som herr Malmborg gjorde, nämligen att samhällsekonomiska avgöranden måste träffas på detta område och att sifferserierna icke är fixerade.

Herr HOLMQVIST (s):

Herr talman! Vi, som är reservanter i statsutskottet, kan inte göra anspråk på att betraktas som särskilt sakkunniga i vägfrågor — ingen av oss tillhör utskottets fjärde avdelning. Men jag lade märke till att inte mindre än tre av avdelningsordförandena inom statsutskottet står under denna reservation. Och vi har väl allesammans erfarenheter, som motiverar vårt ställningstagande. Vi får inom statsutskottet ständigt konstatera att vi, trots de sociala och ekonomiska framsteg som gjorts i vårt samhälle under de gångna åren, ändå befinner oss på åtskilliga områden i den situationen, att det med fog kan sägas att det finns eftersatta behov, särskilt om man beaktar de beräkningar, som ansvariga verk och myndigheter presenterar.

Det är ju statsutskottets uppgift att föreslå riksdagen, hur man på lämpligt sätt skall tillgodose alla de önskemål, som anmäler sig. Det är därför som vi får lov att konstatera, att vi varje år måste avvisa en rad av önskemål, som i och för sig ter sig mycket berättigade. Jag för min del är övertygad om att fjärde avdelningen säkerligen i förberedelserna till utskottets behandling av denna fråga mycket grundligt penetrerat anlagen till våra vägar. Jag delar helt den uppfattning — och det gäller alla reservanterna — som utskottet givit uttryck åt, nämligen att vägväsendet i framtiden kommer att behöva mer pengar. Det finns säkerligen också starka skäl som talar för att vi får en mera långsiktig plan som grund för väginvesteringarna. Vi har således ingenting att invända på den punkten. Men vad vi känt olust inför är att utskottet med den här skrivningen enligt vår mening inbjuder riksdagen att fatta beslut om hur exempelvis investeringarna successivt skall ökas till 570 miljoner kronor inom de närmsta fem åren — således en ökning på bortåt 150 miljoner kronor.

»Det är svårt att spå — särskilt när det gäller framtiden» — som det stod i Grönköpings Veckoblad härförleden. Vi kan inte avgöra, hur våra resurser kommer att bli under de kommande åren. Men det får inte vara på det sättet, att vägarna under alla omständigheter skall få prioritet i förhållande till alla andra angelägna investeringar. Jag kan medge, att det i en viss situation kan finnas skäl för att ge vägarna företrädesrätt, men det kan inte finnas någonting som säger att detta skall vara en allmän regel. Jag vill erinra om några ting som kan vara exempel på vad som menas med eftersatta behov på andra områden. Det gick nyligen en uppgift genom pressen, att det vid ungefär 60 procent av våra skolor inte fanns tillgång till gymnastiksalar — jag har inte kontrollerat om den uppgiften är riktig, men jag har inte sett den emotsagd. Vi vet allesammans att det råder en skriande brist på vårdplatser vid våra sjukhus och vårdinrättningar. Vi vet också att om vi skall

kunna höja vår standard i den takt vi önskar, så måste det ske betydande investeringar för att utvinna ny energi för vår produktion.

Jag behöver inte fortsätta att argumentera, men jag tror att detta säkerligen kan stämma till eftertanke, och det kan inte alltid sägas, att man skall sätta vägarna i en speciell ställning. Herr Ivar Johansson läste här upp vad statsutskottet i fjol anförde beträffande väginvesteringarna. Jag skulle kunna fortsätta och läsa ytterligare några rader av vad utskottet sade i fjol om att man också fick göra avvägningar i förhållande till andra behov. Utskottet sade vidare år 1955 — och utlåtandet är skrivet så att det skulle kunna passa också i dag — när det gäller den löpande femårsplanen: »Än mera olämpligt finner utskottet det vara, om riksdagen nu genom ett beslut i motionens syfte skulle binda statsmakterna för att under alla förhållanden och till alla delar genomföra det tidigare omnämnda femårsprogrammet för vägväsendets investeringar. Även om detta program i princip bör följas, är det nämligen med hänsyn till de samhällsekonomiska konsekvenserna uppenbart, att förutsättningarna för dess förverkligande årligen måste omprövas.» Så sade utskottet enhälligt år 1955.

Det är detta som gör att jag kommit till den uppfattningen — när herr Johansson nu har tagit till orda och givit oss en anvisning om hur vi rätteligen bör läsa utskottets utlåtande — att man inte har avsett en preciserad beställning och att det således, om riksdagen bifaller utskottets förslag, inte är så, att man behöver känna sig bunden för framtiden, utan att både Kungl. Maj:t och riksdagen skall år från år pröva vad som anses lämpligt med hänsyn till de föreliggande möjligheterna.

Jag tror att den tolkningen är riktig, och herr Johansson påvisade själv, att konjunkturbilden måste komma in i detta sammanhang. Han menade att just med hänsyn till den konjunkturutveckling, som han nu befarade, vore det kanske angeläget att man tog speciell hänsyn till väganslagen. Jag tolkade herr

Ang. beräkningen av väganslagen m. m. Johanssons uttalande på det sättet, att riksdagens beslut således inte innebär något ställningstagande när det gäller beloppen för framtiden, utan att dessa skall prövas år för år av riksdagen. Är detta utskottets inställning, borde man rätteligen kunna ansluta sig till den reservation, som vi har avgivit. Men å andra sidan, herr Johansson, kan jag säga, att inte heller vi reserverar anlägger några prestigesympunkter i denna fråga, och har man allmänt kommit fram till den uppfattningen, att man kan tolka utskottets skrivning på det sätt som jag har gjort, så skall jag för min del åtminstone i första omgången avstå från att framställa något yrkande beträffande reservationen.

Herr SVENSSON, RIKARD, (s):

Herr talman! När man diskuterade de motioner, som herr Johansson här omnämnde, inom både avdelningen och utskottet, var man av den uppfattningen att man inte borde lägga anslaget till Halmsjövägen vid sidan om den stora investeringen. Det rör sig ju om ett tidigareläggande av ett redan upptaget arbete, nämligen en ombyggnad av riksväg 13, som ändå skulle komma om tre å fyra år. Man kan ju möta sådana projekt än här och än där i de större samhällena, och man skulle väl på det sättet komma ganska långt bort från planläggningen. Vi var alltså överens med departementschefen om att detta arbete borde gå in i den ordinarie investeringssumman, och med detta ber jag alltså att få yrka bifall till utskottets förslag på denna punkt.

Vad i övrigt gäller frågan om väginvesteringarna och vägunderhållet skall jag inte mycket förlänga debatten. Herr Holmqvist har ju här varit överens med majoriteten och har heller inte ställt något yrkande. Jag tror att vi har varit av den uppfattningen inom avdelningen och utskottet, att skrivningen skulle tolkas på detta sätt. Vad man här har velat trycka på är emellertid nödvändigheten av den planläggning på litet längre sikt, som erfordras för att kunna använ-

Ang. beräkningen av vägenslagen m. m. da de stora väginvesteringsanslagen på ett riktigt sätt. I det avseendet skiljer sig nog denna verksamhet från en del andra områden, som naturligtvis är lika viktiga när det gäller investeringsanslagen.

Jag ber med detta, herr talman, att få yrka bifall till utskottet.

Herr JOHANSSON, ANDERS, (fp):

Herr talman! Under den reservation, som är fogad till utskottets utlåtande på denna punkt, återfanns ursprungligen mitt namn, men det har av någon oförklarlig anledning kommit bort vid tryckningen. Icke förty ber jag, herr talman, att få knyta några ord till reservationen i fråga.

Även om man kan säga att denna utbyggnad av Halmsjövägen kan betraktas som en första etapp i en fortsatt utbyggnad av riksväg 13, har vi ändå här att göra med ett vägbyggnadsföretag av alldeles speciell natur. Dels äskas, som redan anförts, ett tidigareläggande, vilket kommer att vålla viss förskjutning och oreda i övriga vägbyggnadsplaner, dels blir det på grund av den särskilda konstruktionen ett förhållandevis dyrbart vägbygge.

Men det är nu inte detta, som vi reserveranter i första hand har reagerat emot, utan det är, som nyss nämndes av fjärde avdelningens vice ordförande, den åtgärden att Halmsjövägen läggs inom ramen för den totala väginvesteringen. Detta får självfallet till följd att åtskilliga andra måhända lika nödvändiga vägbyggnadsföretag skjuts åt sidan. Detta gäller framför allt våra länsvägar, vilka icke minst ur det allmänna näringslivets synpunkter har oerhört stor betydelse. Vi reserveranter anser att det måste vara en påtaglig orättvisa gentemot landsbygden och dess befolkning, inte minst mot dess näringsliv, att det får tillgå på just detta sätt. Det är med hänsyn härtill, som vi vill lägga de 13 miljoner, som den första utbyggnads-etappen av Halmsjövägen kostar, utanför den av utskottsmajoriteten föreslagna kostnadsramen.

Med stöd härav ber jag att få förena mig med det yrkande som alldeles nyss framställdes av herr Johansson i Mysinge.

Herr JOHANSSON, IVAR, (cp):

Herr talman! Debatten började med att vi skulle klarlägga utskottsutlåtandet. Nu fortsätter den med att klarlägga vad jag har sagt. Jag tror nog i varje fall vad herr Holmqvist beträffar, att han har gett sig väl långt ut därvidlag och drar alltför långtgående slutsatser.

När herr Holmqvist framför allt pekar på att vägarna inte skall under alla förhållanden få prioritet, kan man instämma. Det måste finnas tillfällen, då man får göra en ruckning. Vad han nämnde om svårigheterna att få anslag till skolor, vårdhem o. d. är naturligtvis riktigt. Men då skall vi väl inte tappa bort ur bilden att det här gäller speciella anslag, som tas ut skattevägen för en särskild uppgift. Än så länge har det väl inte skett någon ändring i fråga om detta!

Med dessa ord, herr talman, vill jag bara säga att jag står fast vid mitt tidigare uttalande och att vad jag sade i huvudsak överensstämmer med vad ordföranden i statsutskottets fjärde avdelning uttalat. Jag vill dock tillägga: möjligen med de små reservationer, som jag för min personliga del anført.

Herr NÄSTRÖM (s):

Herr talman! Då vi avgav vår reservation, ansåg vi det vara nödigt att få klarhet i begreppen, och när en så intelligent man som kommunikationsministern anser sig vara tvungen att fråga både ordföranden och vice ordföranden i 4:e avdelningen för att få reda på vad utskottet egentligen menat med sin skrivning, får vi ytterligare belägg för att vår reservation var nödvändig.

Jag kan i allt väsentligt instämna i vad herr Holmqvist har anført, men jag skall be att få framföra ytterligare några synpunkter.

När statsutskottets olika avdelningar skall ta ställning till de problem, som föreläggs utskottet, är det nog flera av avdelningarna som skulle vara tacksamma att få lägga fram principförslag för några år framåt. Jag skulle kunna presentera en lång önskelista. Det är inte bara så — såsom herr Holmqvist nämnde — att 60 procent av våra skolor saknar gymnastiklokaler, utan det fattas tusentals skollokaler för den teoretiska undervisningen. Vidare råder det mycket stor brist på yrkesskolelokaler, för att bara nämna några exempel ur högen. Men kan vi nu vara överens om att det är lämpligt att planera för flera år, lovar jag, herr talman, att till något kommande år komma med en önskelista från andra avdelningen.

Herr DOMÖ (h):

Herr talman! Jag ber om förlåtelse för att jag tar till orda så här sent på dagen, då jag vet att det är bråttom. Men jag har under debatten inte kunnat undgå att få det intrycket att man är benägen förringa vägbyggandets betydelse. Jag behöver inte orda om vägarnas betydelse, om alla löften att bilskattemedlen skall användas till förbättring av vägarna och om allt som har sagts om att man skall bygga vägar i den takt inflytande bilskattemedel ger möjlighet till. Allt detta är ju väl känt. Men det bör också vara väl känt, att det inte går att göra den utbyggnad av vårt vägsystem, som är nödvändig och som man är överens om, utan att detta sker planmässigt och man har sikten klar för en del år framåt.

Den nu aktuella femårsplanen har lagts fram av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. I sin skrivning ansluter sig utskottet i stort sett till planen, med det undantaget att utskottet vill börja ett trappsteg längre ned och därför i år vill sänka anslaget från begärda 360 till 330 miljoner kronor. Ätminstone jag har fattat det så, att bakom utskottets skrivning måste ligga en mycket bestämd önskan, att den plan, som man ansluter sig till, verkligen fullföljes. Sedan är det ju en

Ang. beräkningen av väganlagen m. m. annan sak, att ingenting här i världen är så säkert, att det inte kan bli föremål för ändringar. Vissa förskjutningar kan bli nödvändiga, men i stort sett är väl utskottets skrivning ett uttryck för en mycket bestämd önskan att man skall handla efter planen under de år som denna omfattar.

Såvitt jag förstår, skulle en anslutning till denna uppfattning inte medföra att en hel del annat trängs undan. Det är givet att väganlag liksom andra anslag får vägas med avseende på vad som är nödvändigt. Men man kan också inlägga den meningen i en avvägning, att vägarna inte skall komma i efterhand såsom — det tillåter jag mig, herr talman, att säga — har skett under en lång följd av år. Det verkar, som om man hade glömt bort att mycket stora tvångslån har tagits ut av bilisterna. De pengar, som de lämnat ifrån sig i form av bilskattemedel, har icke kommit till avsedd användning, och det är då inte så underligt, om det blir bitterhet och missmod hos dem som får svara för bilskattemedlen.

Efter vad som här har sagts från statsrådsbänken och från utskottet torde väl de meningsskiljaktigheter, som kan ha rått, ha blivit undanröjda, men jag vill vid sidan av dessa mäktiga krafter framhålla vikten av att femårsplanen blir riktmarker. Jag hälsar utskottets positiva inställning med glädje, och jag hoppas att den inställningen skall fortplanta sig till regeringen.

Herr statsrådet STRÅNG:

Herr talman! Jag hade inte för avsikt att lägga mig i denna debatt, men det är ett par uttalanden av herr Domö som jag inte vill låta stå oemotsagda.

Det låter mycket bestickande, när han säger att kammarens ledamöter bör förstå, hur nödvändigt det är att man har en plan att rätta sig efter. Det finns säkert ingen av kammarens ledamöter som förnekar riktigheten av detta. En plan kan göras upp för en kostnadsram av 330, 360 eller 550 miljoner kronor, och en plan kan också göras på 250 eller 300

Ang. beräkningen av vägenslagen m. m.

miljoner kronor. Att upprätta en plan är således principiellt inte detsamma som att kräva ökade anslag. Det finns möjlighet att göra en plan med de medel man har att hushålla med. Jag vill särskilt understryka detta, för att man inte skall tro att all planering spolieras, därest man inte är beredd att öka anslagen i en speciell omfattning.

Det andra i herr Domös anförande, som jag ville vända mig emot, är hans uttryck att det inte finns någon anledning att acceptera att vägarna släpar efter i den allmänna takten för investeringarna. Det påstående, som ligger bakom detta, är klart felaktigt. Sedan början av 1950-talet till dags dato har väginvesteringarna expanderat starkt. Jag har ett minne av att på den statliga sektorn ligger endast de militära investeringarna före väginvesteringarna. Riksdagen har följaktligen inte varit njugg mot vägarna, utan snarare motsatsen. Detta kan ha sin förklaring däri, att man här har sagt att det nu finns särskilda medel till förfogande för väginvesteringarna. Det där är ett argument som rätt ofta kommer fram, och jag är medveten om det. Men det kan kanske också ha sitt intresse att veta, hur det var i början av 1930-talet, när riksdagen bestämde sig för att bilskattemedlen, d. v. s. fordonsskatterna och bensinskatterna, skulle användas för vägbyggande. Jag läste för en tid sedan igenom min företrädare Ernst Wigforss' anförande i kammaren i anledning av detta ställningstagande. Då räknade man med en bilutveckling, som skulle ge vägväsendet den väldiga summan av bortåt 50 miljoner kronor om året. På dessa premisser ansåg man sig kunna inta den principiella ståndpunkten, att dessa pengar borde stå till förfogande för utbyggnad av vägväsendet. I dag är det ju fråga om en miljard i bilpengar. Även om man har detta beslut i bakgrunden, talar väl ändå det sunda förståndet för att man i den här kammaren och i medkammaren vid varje tillfälle förbehåller sig rätten att väga detta investeringsavsnitt emot andra investeringsavsnitt som vi samfällt har ansvaret för.

Det var, herr talman, bara detta jag

ville säga. Efter de förklaringar, som har givits här i debatten, tycks man ändå i stort sett vara ense om det, som jag tillät mig karaktärisera som vad förståndet borde leda oss till. Detta är som jag fattat det en samstämmig uppfattning inom utskottet, när det har serverat sin något underfundiga skrivning.

Herr DOMÖ (h) kort genmäle:

Herr talman! Vad finansministern sade om bilskattemedlens användning ger mig anledning till en fråga: Om bilskattemedlen är avsedda till finansiering av vägbyggandet och de inte används för detta ändamål, skall det då bli en ändrad bilbeskattning? Det finns väl ingen anledning — såsom jag tillät mig säga förut, när jag talade om tvångslån — att tvinga bilismen till onödigt höga skatter, om dessa inte skall användas till att rusta upp vägarna. Herr statsrådets ord kommer att inge stor och berättigad oro hos bilisterna.

Herr statsrådet STRÄNG:

Jag har mötts av den frågan på åtskilliga valmöten, när jag har varit ute och diskuterat, och jag tror att jag enklast kan besvara den på följande sätt.

Herr Domö och hans partivänner brukar i dessa dagar anklaga finansministern för att han är landets störste växelryttare och låntagare. Det är alldeles uppenbart att sänker man skatterna, det må vara på vilket område som helst, så tvingas finansministern att gå ut med nya växlar och låna ytterligare pengar. De här pengarna ligger ju inte reserverade i något bankvalv i riksbanken eller annorstädes och väntar på att vi skall få ett investeringsutrymme för vägarna. Jag har tidigare tillåtit mig att säga att dessa pengar går åt till sista kronan i dag. Vi bygger bostäder för dem, vi bygger kraftverk för dem, vi bygger skolor, sjukhus och annat för dem, därför att vi anser att det är en riktig fördelning av våra resurser.

Det finns sedan en redovisning i statens bokföring som innebär att vägvä-

sendet har denna fordran någon gång i framtiden, när vi får utrymme till att satsa mera på vägarna, när vi kanske har tillfredsställt behoven på andra områden och när vi i en arbetslöshets-situation anser det lämpligt att öka väg-investeringarna. Men det är litet för enkelt, herr Domö, att ställa den fråga som nyss ställdes, när herr Domö så innerligt väl vet, hur svårt det statsfinansiella läget är, och att varje skattesänkning måste innebära motsvarande ökning av upplåningen. Jag har inte fått det intrycket att några av herr Domös partivänner är så särdeles angelägna om att riksgälden belägrar riksbanken och begär mera pengar på lånesidan.

Herr HESSELBOM (s):

Herr talman! Jag begärde ordet för att säga något angående riksväg 13 och dess utbyggnad, som har aktualiserats genom riksdagens beslut i fjol att förläggas storflygplatsen till Halmsjön. Redan när detta förslag presenterades i riksdagen, redogjorde kommunikationsministern mycket noggrant för vägfrågan och redovisade att bifall till hans förslag skulle medföra att detta vägbygge förlades till en tidigare tidpunkt än vad man eljest räknat med. Riksdagen hade sålunda fullständigt klart för sig att detta skulle bli nödvändigt.

Skulle vi nu gå på reservanternas linje och säga att ett ökat kommunikationsbehov på en viss vägsträcka måste ändra de avsedda investeringsplanerna och bevilja extra anslag, så förrycker vi ju, herr talman, hela den planläggning av investeringarna på vägområdet, som ju både finansministern, kommunikationsministern, reservanternas och utskottsmajoriteten är överens om bör komma till stånd. Jag vill beträffande utskottets skrivning när det gäller planeringen för framtiden bara erinra kammaren om att det inte är något enastående som statsutskottet här rekommenderar. Vi har ju upplysts om att våra partiledare har kommit överens med regeringen om en flerårsplan när det gäller vårt försvar, det har sagts att man i det särskilda ut-

Ang. beräkningen av väganlagen m. m. skottet håller på att komma överens om en flerårsplan när det gäller våra framtida folkpensioner, och socialministern har i en proposition, som ligger på riksdagens bord, sagt att han avser att åstadkomma en flerårsplan i fråga om bostadsbyggandet. Han redovisar olika skäl för detta och fortsätter: »Genomförandet av en flerårsplanering av bostadsbyggandet bör också verksamt kunna bidra till en jämnare sysselsättning för byggnadsarbetarna över hela året.» Herr talman, detta gäller också i lika hög grad vägarbetarna.

Jag har i utskottet redan givit en tolkning av utskottsmajoritetens skrivning, som står i full överensstämmelse med det som sagts i dag i andra kammaren av avdelningens ordförande och som har upprepats i denna kammare av avdelningens vice ordförande. Därför är det egentligen inte mycket mera att tvista om. Jag tror nog att vi utan att befara några större olyckor i framtiden kan följa andra kammarens ställningstagande och godkänna utskottets förslag under förevarande punkt.

Herr HOLMQVIST (s):

Herr talman! Till herr Hesselboms sista inlägg kanske man kunde säga, att man naturligtvis kan peka ut ett par områden, där partierna bundit sig för vad som skall göras i framtiden, men att ett sådant förhållande inte kan vara något särskilt starkt argument för att gå vidare på den vägen och binda sig för nya utgifter under många år framöver. Jag tror det skulle vara olyckligt, om vi mer allmänt skulle börja praktisera sådana metoder när vi handlägger frågorna här.

Jag begärde närmast ordet för att vända mig till herr Johansson. Han sade att han inte på alla punkter kunde instämma i vad jag sade i mitt anförande. Jag såg, när jag inbjöd honom att vara med på reservationen, att han skakade på huvudet, så jag förstod att vi inte var överens på alla punkter. Men jag tolkade hans anförande så, att vi är överens när det gäller grundtanken,

Ang. beräkningen av väganslagen m. m.
således den målsättningen att man måste vara beredd att göra avvägningar med hänsyn både till övriga önskemål och till våra resurser. Jag förmodar att på den punkten kan vi vara överens, och i den förvissningen avstår jag från att ställa något yrkande.

Herr ELIASSON (cp):

Herr talman! Jag har inte begärt ordet för att söka sak med någon. Jag vill säga som min ärade partivän herr Johansson i Mysinge att på vårt håll betraktar vi det som tillfredsställande att kommunikationsministern har kunnat föreslå en höjning av anslaget till vägbyggandet. Det är ju närmast det diskussionen gäller. Vi är inte okunniga om att det kan finnas ganska besvärliga avvägningssproblem att göra för en regering i en situation som den vi haft och den vi har. Men vi skulle, herr talman, inte ha tagit upp denna diskussion och väckt en motion bara för att man går ifrån femårsplanen, ty även med en höjning till 330 miljoner blir det självfallet en eftersläpning. Det betyder att det anslag man ger för 1959 blir det som egentligen borde ha givits 1958. Vi är medvetna om att vi sannolikt inte kan klara femårsplanen utan viss försening. Orsaken till vår motion är att vi inte tycker att det är så särskilt lustigt att för Halmsjöprojektets skull tvingas avstå från projekt i andra län, som är lika angelägna, om man ser det ur mer allmän synpunkt.

Vi kan inte dölja, herr talman, att vi känner oro för att Halmsjövägens fortsatta byggnation och även andra projekt kan komma att få samma konsekvenser och leda till att femårsplanerna ytterligare förskjutes. Jag ser högst allvarligt på denna fråga. Om man sätter sig ned och ser efter, vilka vägar som finns med i femårsplanen, exempelvis länsvägar men också riksvägar, så finner man att det är utomordentligt angelägna projekt. Jag skulle kunna nämna vägar, där det går flera hundra fordon om dagen och som har mycket stor betydelse för näringslivet, där man faktiskt kan stanna

nästan var som helst på sommaren och köra ned en mejsl i vägen. Så dålig är vägen. Den bär knappast någonting. Det behövs bara två, tre dagars regn för att vägen långa bitar skall se ut, som om den vore full med tjälskott.

Det är mot den bakgrunden vi måste se att vårt vägbyggnadsbehov är utomordentligt stort. Det är intressant att se, när man studerar våra femårsplaner, inte endast vad som finns med utan också vad som inte finns med. Jag är fullt medveten om att vi inte kan klara dessa vägproblem på en gång, men det gör problemet betydligt allvarligare.

Har riksdagen och statsmakterna beslutat sig för att bygga denna storflygplats och forcea bygget, vore det rimligt att ta Halmsjövägen vid sidan om det egentliga vägbyggandet, detta i synnerhet som vi vet att vi i dagens läge har vikande tendenser inom näringslivet och det vidare med hänsyn till det rationella vägbyggandet är önskvärt att inte i onödan riva sönder femårsplanen. Jag vill inte förstora problemet med att säga att de 13 miljoner det här är fråga om klarar hela vårt vägbyggande, men både principiellt och praktiskt ligger det mycket i den reservation, som här är avlämnad.

Det finns ingen anledning för oss att här diskutera osakligt genom att nedvärdera de betydande anslagshöjningar som har skett under senare år, men jag skulle samtidigt vilja tillägga att vad som gör problemet allvarligt är den oerhörda ökningen av bilismen. Vi kanske får en fördubbling av bilparken fram till 1965. Jag frågar mig, hur vi skall klara den saken. Man bör komma ihåg att bilparken i Sverige per invånare, om jag inte minns fel, nu är vad Kanada hade 1947 och Förenta staterna hade för ca 25 år sedan. Detta ger ett annat perspektiv på saken.

Det är inte endast personbilarnas antal som har ökat. Kraven på vägarna och broarna har blivit helt annorlunda. Vi kan inte på längre sikt klara vägproblemet utan en kraftig ökning av väganslagen med hänsyn till att våra vägar och broar inte har den bärighet som är er-

forderlig. Problemet är inte endast det, att en stor del av våra vägar icke har den bärighet som tillåter 8 tons axeltryck och 12 tons boggietryck, utan jag är övertygad om att det inte dröjer länge, förrän kravet på ökat axel- och boggietryck har stigit.

När jag talar om vägväsendets behov, är det inte i främsta rummet ökningen av antalet personbilar jag tänker på, utan de transportekonomiska vinster som ligger i att fullt kunna utnyttja lastbilarnas kapacitet. Oavsett vi går in i en gemensam europeisk marknad eller på annat sätt får ökad ekonomisk integration kommer vi att tvingas att förbättra vår transportapparat och förbilliga våra transporter. Detta kommer att bli en avgörande faktor när det gäller för vårt näringsliv att kunna hävda sig i konkurrensen. Det var de allmänna synpunkter jag ville ge uttryck för.

Jag kan inte förstå, herr talman, den stora diskussionen om formuleringen i utskottsutlåtandet. Utskottet skriver, som jag fattat det, att man i princip bör fastställa ett program för de kommande åren med beaktande av den förskjutning i tiden som skett beträffande 1958 och 1959 års investeringar och med beaktande av att samhällsekonomiska planer kan revidera planerna. Jag anser att denna princip är riktig. Den kan inte innebära någon fixering av att vi t. ex. 1960 skall anslå exakt så och så många miljoner. Jag fattar det så, att detta är ett principprogram. Jag förmodar att också kommunikationsministern fattat det så.

Herr talman! Mina allmänna reflexioner gäller främst oron för framtiden. Vi har angelägna investeringsbehov — jag blundar inte för det — men vi har ett moln vid horisonten som ter sig dystert, nämligen hur vi skall klara dessa väginvesteringar. Man får i detta sammanhang också förstå att bilismens företrädare inte kan bortse från att de stora bilskattemedel, som inflyter, inte ännu i sin helhet går till vägbyggnation.

Herr talman! Med dessa reflexioner ber jag att få instämna i herr Ivar Johanssons yrkande om bifall till reservationen.

Ang. beräkningen av vägenslagen m. m.

Herr DOMÖ (h):

Herr talman! Låt mig ge uttryck för min förundran över att man här på olika håll är så rädd för att ansluta sig till ett visst program för sitt handlande i en sak som dock ligger ganska klar.

Både herr Holmqvist och herr Näsström talade om farorna av långtidsplanering och varnade för att vi skulle binda oss vid en sådan. Men vi har väl ändå, herr talman, ett otal exempel på att riksdagen bundit sig vid långa och kostbara planer. Hela skolreformen, herr Näsström, och allt vad därmed sammanhänger är ju uppgjord efter en viss plan. Just i dessa dagar är riksdagen för övrigt på väg att binda sig för utgifter och anta en framtidsplan av oändligt mycket mer ingripande art än detta vägprogram, som under de fem år planen omfattar skulle kosta ungefär 600 miljoner kronor mer än summan av fem års anslag enligt nu utgående anslag. Denna »storartade» upprustning är man nu så rädd för, trots att bilskattemedlen under de fem åren kommer att inflyta i snabbt ökad takt.

Jag kan, herr talman, inte förstå logiken i att man på vägväsendets område är så rädd för att söka handla efter en väl utarbetad plan, när man på andra områden är beredd att antaga framtidsplaner för oändligt stora och ingripande reformer, som är ytterst dåligt förberedda.

Så ber jag, herr talman, att få ansluta mig till yrkandet i den reservation som vid denna punkt fogats till utskottets utlåtande av herr Ivar Johansson.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Bara några ord till herr Domö!

Det är alldeles riktigt som herr Domö anförde, att vi har fattat ett stort principbeslut om utbyggnad av den nya skolan. Men vi har icke fått pengar, så att vi kan bygga de lokaler som behövs för att fullfölja detta principbeslut.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden

Anslag till byggande av vägar och broar

propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Johansson, Ivar*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 6 punkten 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen änyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Johansson, Ivar*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut röster-na hava utfallit sålunda:

Ja — 77;

Nej — 53.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkten 10

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 11**Anslag till byggande av vägar och broar**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att för budgetåret 1958/59 till byggande

av vägar och broar anvisa i statsrådsprotokollet angivna reservationsanslag å tillhopa 238 000 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

I de förut nämnda likalydande motionerna I: 12 och II: 11 hade hemställts om en höjning av anslagsanvisningen till ifrågavarande ändamål med 33 miljoner kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt,

I. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 12, av herrar Helmar Persson och Norling, och II: 11, av herr Holmberg m. fl., nämnda motioner såvitt nu vore i fråga, för budgetåret 1958/59 anvisa följande reservationsanslag, att avräknas mot automobilskattemedlen, nämligen

- a) Byggande av riksvägar kr. 89 000 000
- b) Byggande av ödebygds-
vägar » 7 000 000
- c) Byggande av storbroar » 9 000 000;

II. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 12 och II: 11 samt I: 310, av herr Ohlön m. fl., och II: 386, av herr Ohlin m. fl., samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, för budgetåret 1958/59 till Byggande av länsvägar anvisa ett reservationsanslag av 133 000 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

Herr **PERSSON, HELMER**, (k):

Herr talman! Jag ber att under denna punkt få yrka bifall till motionerna I: 12 och II: 11.

Herr **JOHANSSON, IVAR**, (cp):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna I: 12 och II: 11; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Anslag till väg- och vattenbyggnadsverkets civilförsvär — Ang. bidrag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp

Punkterna 12—18

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 19

Anslag till väg- och vattenbyggnadsverkets civilförsvär

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag och med avslag å motionen II: 219, såvitt nu vore i fråga, till Väg- och vattenbyggnadsverkets civilförsvär m. m. för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 55 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

I motionen II: 219, av herr *Löfgren* m. fl., hade, såvitt nu var i fråga, hemställts, att riksdagen måtte besluta att förevarande anslag skulle uppföras med ett formellt belopp av 100 kronor.

Vid punkten hade reservation avgivits av herrar *Ohlon*, *Jacobsson*, *Anders Johansson* och *Malmberg*, fröken *Elmén* samt herrar *Widén* och *Löfroth*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen II: 219, såvitt nu vore i fråga, till Väg- och vattenbyggnadsverkets civilförsvär m. m. för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 100 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

Herr JOHANSSON, ANDERS, (fp):

Herr talman! Väg- och vattenbyggnadsverket har för innevarande budgetår fått ett anslag på 55 000 kronor för sitt civilförsvär. Departementschefen föreslår att samma belopp skall ställas till förfogande även för nästkommande år. Emellertid finns det sedan budgetårets utgång en behållning i form av reservationsmedel på inte mindre än 92 700 kronor, alltså nära dubbelt så mycket som nu begärs i anslag för nästa budgetår. Med hänsyn härtill och till den påtagliga nödvändigheten att i dagens läge söka spara varhelst detta är möjligt

har reservanterna ansett att anslaget bör upptagas med allenast ett formellt belopp å 100 kronor.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr JOHANSSON, IVAR, (cp):

Herr talman! All sparsamhet är ju lovvärd, men jag är inte övertygad om att den är fullt så angelägen i det här fallet. Det är visserligen sant att det finns en stor reservation på anslaget och att Kungl. Maj:t därför formellt inte skulle behöva bevilja ett större belopp, men reellt ligger det nog annorlunda till. Det finns kanske redan beställningar som är gjorda och som så småningom måste betalas, så att beloppet härigenom kan sägas vara intecknat.

Jag tror alltså att det begärda anslaget under dessa förutsättningar är berättigat. Med den skarpa granskning av myndigheternas petita, som har förekommit detta år, har nog inte Kungl. Maj:t utan vägande skäl gått med på detta anslag.

Jag ber således att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 20

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 21

Ang. bidrag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp

I denna punkt hade utskottet hemställt,

I. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag och med avslag å motionerna I: 167, av herr *Nyström* m. fl., och II: 190, av herr

Anslag till statens bilinspektion

Wiklund m. fl., samt I: 82, av herrar *Helmer Persson* och *Norling*, till Bidrag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 30 000 000 kronor;

II. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 47, av herrar *Johan Persson* och *Sundelin*, och II: 56, av herr *Hamrin* i Kalmar m. fl., medgiva, att från förenämnda anslag jämväl under budgetåret 1958/59 medel finge utgå till forsknings- och försöksverksamhet beträffande vatten- och avloppsfrågorna.

I motionen I: 82 hade hemställts, att anslaget måtte upptagas med 50 miljoner kronor för nästa budgetår.

Herr NORLING (k):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den i ämnet väckta motionen nr 82 i denna kammare.

Herr JOHANSSON, IVAR, (cp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till den i ämnet väckta motionen I: 82; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 22

Anslag till statens bilinspektion

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i personalförteckningen för statens bilinspektion vidtaga i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 3 januari 1958 angivna ändringar, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för statens bilinspektion, att tillämpas tills vidare fr. o. m.

budgetåret 1958/59, dels ock till Statens bilinspektion: Avlöningar för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag om 3 008 300 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sveningsson* (I: 223) och den andra inom andra kammaren av herrar *Östlund* och *Hedin* (II: 274), vari, såvitt nu vore i fråga, hemställts, att riksdagen måtte besluta, att förevarande anslag skulle uppföras med 3 087 800 kronor samt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en höjning av avgifterna för kompetensprov för körkort med 10 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på återopade grunder hemställt,

I. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 223 och II: 274, såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i personalförteckningen för statens bilinspektion vidtaga i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 3 januari 1958 förordade ändringar;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för statens bilinspektion, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1958/59;

c) till Statens bilinspektion: Avlöningar för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 3 008 300 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen;

II. att motionerna I: 223 och II: 274, såvitt de avsåge avgifterna för kompetensprov för körkort, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade anförts

a) av herrar *Ohlon*, *Ragnar Bergh*, *Hesselbom* och *Skoglund* i Doverstorp, fröken *Elmén* samt herrar *Nilsson* i Göingegården, *Löfroth* och *Heckscher*, vilka ansett, att utskottets yttrande i viss angiven del bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet

bort under II hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 223 och II: 274, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en höjning av avgiften för kompetensprov för körkort med 10 kronor.

b) av herr *Anders Johansson*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr JOHANSSON, ANDERS, (fp):

Herr talman! Jag har vid denna punkt anmält en blank reservation, som jag skall be att i största korthet få motivera.

Det är en tillfredsställelse att kunna konstatera att departementschefen har föreslagit en ökning av bilinspektörsdistriktens antal från nuvarande 9 till 15 stycken, detta så mycket mer som det här rör sig om en mycket snabbt expanderande verksamhet. Emellertid har man samtidigt anledning att ställa sig kritisk till den geografiska indelning av distriktet och det val av centralorter som föreslås. Denna kritik kommer i första hand från fackmän inom denna bransch, personer som har att praktiskt handlägga härmed förenade angelägenheter.

Som stöd för vad jag här vill säga vill jag erinra om att det nya göteborgsdistriktet, som skall omfatta Bohuslän, Halland och Göteborgs stad, får en längd av hela 40 mil men blott ett par, tre mils bredd på mitten. Därtill kommer att distriktets expedition ligger bara några få kilometer från gränsen till det bil- och folkrika älvborgsområdet, som tidigare har tillhört göteborgsdistriktet.

Det borde enligt min och många mening ha varit möjligt att åstadkomma en mera praktisk och ändamålsenlig distriktsindelning.

Jag kan inte heller förstå att ett förslag kan anses motiverat, som går ut på att exempelvis Vänersborg, som har den minsta inspektionsfrekvensen, skall göras till centralort, när Borås där ligger i toppen i detta avseende har lämnats ur räkningen. Jag säger detta sista inte för att på något sätt ge uttryck för

Anslag till statens bilinspektion

en lokalpatriotisk inställning — det vare mig fjärran — utan enbart som uttryck för en objektiv och saklig bedömning. Nu förstår jag emellertid att det, så som frågan i dag ligger till, inte är något att göra åt saken. Jag vill dock allvarligt vädja till kommunikationsministern att han med uppmärksamhet måtte följa utvecklingen på detta område. Skulle utvecklingen, som jag förmodar, ge vid handen att den föreslagna indelningen är opraktisk och blir till ett hinder, hoppas jag verkligen att statsrådet snarast vidtar de rättelser i denna indelning, som kan anses påkallade.

Häri instämde herrar *Boo* (s) och *Sveningsson* (h).

Herr HESSELBOM (s):

Herr talman! Beträffande den av herr Anders Johansson sist berörda frågan vill jag erinra om att Vänersborg är avsedd att bli huvudorten för bilinspektionen för Skaraborgs län och större delen av Älvsborgs län och att Älvsborgs län består inte bara av Sjuhäradsbygden utan också av ett landskap som heter Dalsland. Följaktligen bör även dalslänningarnas synpunkter beaktas i detta sammanhang.

Det var emellertid inte därför jag begärde ordet, utan det var för att uppmärksamma kammaren på att det i denna punkt finns en reservation, undertecknad av åtta av utskottets ledamöter. Denna reservation går ut på att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om höjning med 10 kronor av avgiften för kompetensprov för körkort. Den nuvarande avgiften för körkortsprov fastställdes för tio år sedan. Sannolikt var denna avgift då rimligt avvägd, men vi vet och erinras om nästan dagligen i denna kammare, att det hänt något med penningvärdet under de senaste tio åren. Det är ett faktum att avgiften för körkortsprov inte längre motsvarar statsverkets kostnader för utfärdande av körkort av olika slag. Man bör nämligen inte bara ta hänsyn till de kostnader, som faller på

Anslag till statens bilinspektion

bilinspektionen, utan också till de statsverkets kostnader i övrigt, som t. ex. faller på länsstyrelser och andra myndigheter, som engageras så snart det gäller ett körkortsärende. Det synes därför rimligt, särskilt mot bakgrunden av dagens statsfinansiella situation, att statsverket får betalt för de tjänster, som staten ger de medborgare som vill ha körkort.

Jag skulle därför vilja hemställa att första kammaren i likhet med andra kammaren måtte bifalla den till utlåntandet fogade reservationen.

Herr JOHANSSON, IVAR, (cp):

Herr talman! Jag vill inte förneka att det ligger åtskilligt i vad herr Hesselbom säger. Avgiften är mycket gammal, och penningvärdet har även urholkat den — i motsats till mycket annat — till förmån för dem som tar körkort. Nu kanske man också bör framhålla att motion i denna fråga förelåg även i fjol men inte föranledde någon riksdagens åtgärd. Jag kanske också får säga, att en del av de pengar, som kommer in, tillföres den stora bilskattemedelsfonden och där medverkar till de stora överskotten. Vidare kanske bör sägas att för dem som i dag skall ta körkort — även om avgiften därför är i lägsta laget — de övriga utgifterna dock stigit många gånger om genom de ökade kostnader som de måste vidkännas för att över huvud taget kunna få sitt körkort.

Jag ber, herr talman, med dessa ord få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr DOMÖ (h):

Herr talman! Jag ber att i korthet få instämma med herr Hesselbom. Det finns fullgoda skäl för denna höjning, och jag skulle tro, att inte ens finansministern har något emot om man på denna väg kan få in en eller annan miljon.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats pro-

positioner komme att framställas särskilt beträffande vartdera momentet av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i mom. I hemställt.

Därefter gjorde herr talmannen enligt de i fråga om mom. II förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ohlon m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Hesselbom begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 6 punkten 22 mom. II, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Ohlon m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppsnesning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 60;

Nej — 58.

Därjämte hade 8 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 23—31

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 32

Anslag till vetenskaplig trafiksäkerhetsforskning

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag och med avslag å motionerna I: 48 och II: 57 samt I: 84 och II: 66, till Kostnader för vetenskaplig trafiksäkerhetsforskning för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kronor, att avräknas mot automobilskattmedlen.

I de likalydande motionerna I: 48, av herr *Edström* m. fl., och II: 57, av herr *Carlsson* i Stockholm m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte bevilja 1 miljon kronor för budgetåret 1958/59 för vetenskaplig trafiksäkerhetsforskning.

Vidare hade i de likalydande motionerna I: 84, av herr *Sveningsson*, och II: 66, av herr *Lothigius* m. fl., hemställts, att riksdagen måtte besluta, att anslaget skulle uppföras med 300 000 kronor.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Jag lovar att så litet som möjligt framflytta den tidpunkt då påskledigheten tar sin början.

Under denna punkt i utskottets utlåtande redovisas bland annat behandlingen av en motion som väckts i denna kammare av mig och i andra kammaren av herr *Lothigius* m. fl. I denna motion föreslår vi en rimlig och skälig höjning av anslaget till vetenskaplig trafiksäkerhetsforskning, en höjning från av Kungl. Maj:t föreslagna 100 000 kronor till 300 000, således med 200 000 kronor.

Nu bör det uppmärksammas att trafiksäkerhetsrådet självt tillsammans med en del andra vetenskapliga forskningsråd vid årets riksdag begärt en höjning av anslaget till 2 miljoner kronor, således en mycket stor höjning av det hittillsvarande anslaget. Vid årets riksdag har ju i varje fall från högerhall framförts ett mycket litet antal förslag om höjning av anslag — vi har mest föreslagit sänkningar och minskade utgifter i stället. Men när nu biltrafiken ökat i en sådan omfattning, att Sverige blivit det främsta billandet i Europa och att enbart antalet

personbilar här ganska snart kommer att uppgå till 1 miljon stycken, tycker vi att en anslagshöjning i detta fall har ett stort berättigande, vilket också framhållits i motionerna. Ty som en följd av den hastigt växande trafiken på våra vägar har även trafikolyckorna ökat i oroväckande omfattning. Det bör framhållas nu som så många gånger förr här i riksdagen — det kan inte sägas för ofta — att antalet trafikolyckor årligen uppgår till hemska siffror. Vilka svåra lidanden ligger inte bakom dessa siffror! De ekonomiska skadeverkningarna uppskattas till 500 miljoner kronor, men uppgår troligen till ett ännu mycket större belopp. Trafikolyckorna leder till bortåt 1 000 förlorade människoliv och 3 000 svårt skadade — värdet härav kan, såsom trafiksäkerhetsrådet framhåller, icke mätas i pengar.

Statsutskottet har formulerat sin motivering när det gäller detta ärende på ett sådant sätt att man knappast kan rikta någon kritik mot utskottet. Utskottet har nämligen givit till känna sitt stora intresse för saken och ger uttryck för en välvillig inställning. Men på grund av att en utredning pågår om trafiksäkerhetsarbetets arbetsformer m. m. vill utskottet icke föreslå en höjning av anslaget. Jag vill då erinra om att det även vid årets riksdag har inträffat att ett utskott förklarar att visst pågår en utredning i ärendet, men vi tycker i alla fall att saken är så angelägen, att en åtgärd bör vidtagas redan nu utan att man först avvaktar utredningens förslag. Vi motionärer anser att utskottet borde ha sagt någonting i den stilen i det här fallet. Så angeläget som trafiksäkerhetsarbetet är, måste man väl ändå erkänna att ett anslag på 100 000 kronor är mycket obetydligt och att en höjning till 300 000 kronor är skälig.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motion nr 84 i denna kammare och nr 66 i andra kammaren.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Då kammaren diskuterar detta ärende, bör den taga hänsyn till en rapport, som nyligen avgivits av

Anslag till vetenskaplig trafiksäkerhetsforskning

statens trafiksäkerhetsråd. Där anges bland annat vad trafikolyckorna under fjolåret kostat oss i direkta och indirekta produktionsförluster. Dessa har beräknats till en summa av 885 miljoner kronor. Om man till dessa materiella skador sedan lägger skadorna på personer — döda, invalidiserade och mindre svårt skadade — kommer man till ganska skrämmande resultat. Det är erforderligt att minska dessa stora indirekta och direkta produktionsförluster samt dessa stora person- och egendomsskador. Det tråkiga är blott, att vi inte vet hur vi skall gå till väga; det måste forskningen visa oss.

Vi skall också komma ihåg att trafikolyckornas samhällseliga kostnad kan sägas vara densamma som den *vinst* i materiell välfärd, som vårt samhälle i dess helhet skulle göra, om trafikolyckorna och deras konsekvenser för liv och egendom kunde bringas att upphöra. Bakom statistikens siffror om dödade och skadade människor döljer sig inte bara de lidanden och förluster, som direkt drabbar de skadade och deras familjer, utan även alla andra medlemmar i det svenska folkshuset får vara med och betala för trafikolyckorna genom en omedelbar och framtida standardförlust. Människors sjukdom, förtidiga död och arbetsoförmåga medför förlorade arbetsinsatser, som annars skulle komma oss alla till godo i form av höjd levnadsstandard. Detta betyder ett värde, som är högre än 1 miljard kronor per år. Under år 1957 krävde dessutom trafikolyckorna mer än 1 200 000 sjukdagar samt 200 000 vård dagar på våra sjukhus. Remarkabelt är också att 30 procent av olyckshändelserna träffade ungdomar under 24 år.

Nu hänvisar departementschefen och utskottet till att erforderliga medel för trafiksäkerhetens främjande och forskningen på området skulle kunna tagas ur det höjda anslaget till de vetenskapliga forskningsråden, vilket i år har höjts med 2,3 miljoner kronor. Detta är emellertid svårt att praktiskt realisera. Även med denna höjning är anslagen till de vetenskapliga råden synnerligen lå-

ga i jämförelse med motsvarande anslag i andra länder. Det är främst samordningen inom forskningen på trafiksäkerhetsområdet, som statens trafiksäkerhetsråd självt måste ta hand om. I många fall är det nämligen ändamålsenligt att kompilera forskningsresultaten från olika områden, t. ex. matematiska, tekniska, medicinska och psykologiska, eftersom den mer isolerade grundforskningen på de olika differentierade områdena ger en mer ensidig bedömning.

Statens trafiksäkerhetsråd har hemställt om ett bidrag på 2 miljoner kronor för budgetåret 1958/59. Jag är övertygad om att vi mångfaldigt skulle få igen dessa pengar, om vi verkligen satsade dem. Att spara är i detta fall utan tvekan att bedra sig själv i det långa loppet. När nu vi motionärer inskränkt oss till en betydligt lägre summa, som dock är betydligt högre än propositionens, är detta enligt min mening det minsta man kan begära för detta ändamål. Situationen beträffande trafiksäkerheten är i dag så allvarlig, att ingen möda får sparas för att hejda utvecklingen, och det är uppenbart, att forskningen därvidlag måste ges en framskjuten plats. Det är ju på den, vi sedan skall bygga våra praktiska åtgärder. Alltför många sådana åtgärder, som vi hittills genomfört, har visat sig vara felaktiga på grund av bristfälligt vetenskapligt underlag för besluten.

Med denna motivering vill jag instämma i den föregående talarens yrkande om bifall till motionerna nr 84 i första kammaren och 66 i andra kammaren.

Herr JOHANSSON, IVAR, (cp):

Herr talman! Med instämmande i motionernas andemening och med understrykande av det angelägna i ärendet ber jag dock att, under hänvisning till vad utskottet anfört, få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de yttranden, som därunder framkommit, gjordes pro-

Anslag till Sveriges positioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna I: 84 och II: 66; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 33

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 34

Anslag till Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1958/59, dels ock till Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut: Avlöningar för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 3 266 200 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Jonasson* och *Axel Emanuel Andersson* (I: 149) och den andra inom andra kammaren av herr *Eriksson* i Bäckmora (II: 160);

dels ock en inom andra kammaren av herr *Löfgren* m. fl. väckt motion (II: 219), vari, såvitt nu var i fråga, hemställt, att riksdagen måtte besluta, att förevarande anslag skulle uppföras med 3 243 625 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt,

I. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 219, såvitt nu vore i fråga,

a) godkänna under punkten införd avlöningsstat för Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1958/59;

b) till Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut: Avlöningar för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 3 266 200 kronor;

II. att motionerna I: 149 och II: 160 ej måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade avgivits av herrar *Jacobsson*, *Anders Johansson* och *Malmborg*, fröken *Elmén* samt herrar *Widén* och *Löfroth*, vilka ansett, att utskottets yttrande i viss angiven del bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under I hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen II: 219, såvitt nu vore i fråga,

a) godkänna i reservationen införd avlöningsstat för Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1958/59;

b) till Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut: Avlöningar för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 3 243 700 kronor.

Herr JOHANSSON, ANDERS, (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid punkt 34 fogade reservationen.

Herr JOHANSSON, IVAR, (cp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som förordats i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 35—43

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 44***Anslag till byggnadsstyrelsen**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i personalförteckningen för byggnadsstyrelsen vidtaga i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 3 januari 1958 angivna ändringar, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för byggnadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1958/59, dels ock till Byggnadsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 3 689 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Akesson* (I: 51) och den andra inom andra kammaren av herrar *Olofson* och *Nilsson* i Lönsboda (II: 59);

dels ock en inom andra kammaren av herr *Löfgren* m. fl. väckt motion (II: 219) vari, såvitt nu var i fråga, hemställt, att förevarande anslag måtte upptagas till 3 668 357 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt,

I. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 219, såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i personalförteckningen för byggnadsstyrelsen vidtaga i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 3 januari 1958 förordade ändringar;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för byggnadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1958/59;

c) till Byggnadsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 3 689 000 kronor;

II. att motionerna I: 51 och II: 59 ej måtte av riksdagen bifallas.

Vid punkten hade reservation anförts av herrar *Ohlon*, *Jacobsson*, *Anders Johansson* och *Malmberg*, fröken *Elmén* samt herrar *Widén* och *Löfroth*, vilka ansett, att utskottets yttrande i viss angiven del bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under I hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen II: 219, såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i personalförteckningen för byggnadsstyrelsen vidtaga i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 3 januari 1958 förordade ändringar;

b) godkänna i reservationen införd avlöningsstat för byggnadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1958/59;

c) till Byggnadsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 3 668 400 kronor.

Herr JOHANSSON, ANDERS, (fp):

Herr talman! Jag yrkar bifall till den i ärendet avgivna reservationen.

Herr JOHANSSON, IVAR, (cp):

Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vartdera momentet av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan.

Sedermera gjordes enligt de i fråga om mom. I förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda moment hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Därefter bifölls på gjord proposition vad utskottet i mom. II hemställt.

Punkterna 45—48

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 49

Ang. ersättningar på grund av byggnadsförbud inom vissa strandområden

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag och med avslag å motionen II: 312, till Ersättningar på grund av förbud mot bebyggelse m. m. inom vissa strandområden för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 50 000 kronor.

I motionen II: 312, av herr *Nihlfors*, hade hemställts, att förevarande anslag måtte anvisas med ett till 10 000 kronor sänkt belopp.

Reservation hade avgivits av herrar *Ohlon*, *Jacobsson*, *Anders Johansson* och *Malmborg*, fröken *Elmén* samt herrar *Widén* och *Löfroth*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionen II: 312, till Ersättningar på grund av förbud mot bebyggelse m. m. inom vissa strandområden för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 10 000 kronor.

Herr JOHANSSON, ANDERS, (fp):

Herr talman! Jag yrkar bifall även till reservationen under denna punkt.

Herr JOHANSSON, IVAR, (cp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 50—64

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 65

Ang. bidrag till televisionsverksamhetens driftkostnader

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag och med avslag å motionerna I: 287 och II: 373, nämnda motioner såvitt nu vore i fråga, samt motionen II: 301, till Bidrag till televisionsverksamhetens driftkostnader för budgetåret 1958/59 anvisa ett anslag av 2 600 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 287, av herr *Mannerskantz* m. fl., och II: 373, av herr *Magnusson* i Borås m. fl., hade, såvitt nu var i fråga, hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag att till Bidrag till televisionsverksamhetens driftkostnader för budgetåret 1958/59 anvisa ett anslag av 2 600 000 kronor.

I motionen II: 301, av herr *Löfgren* m. fl., hade likaledes yrkats avslag å Kungl. Maj:ts anslagsframställning.

Reservation hade anmälts av herrar *Ragnar Bergh*, *Skoglund* i Doverstorp, *Nilsson* i Göingegården och *Heckscher*, vilka dock ej antytt sin mening.

Herr MANNERSKANTZ (h):

Herr talman! I denna punkt redovisas en av mig m. fl. väckt motion, där vi yrkat avslag på dessa 2,6 miljoner till driftkostnader för televisionsverksamheten. I motionen har anförts, att man borde ge tillstånd till kommersiell television — ett förslag som riksdagen avvisat — men därjämte, att utvecklingen av televisionen gått mycket snabbt och att antalet licensavgifter stegrats i ännu raskare takt än även de mest optimistiska räknat med. Därför kan man nu säga, att det redan med denna ökning av licensavgifterna blir möjligt att klara televisionsverksamhetens driftkostnader.

Nu finns under denna punkt en blank reservation av ett antal ledamöter i statsutskottet. Jag förmodar att förklaringen till att reservationen bara är blank ligger i att man tagit hänsyn till detta riksdagens tidigare beslut och menat, att det

Ang. bidrag till televisionsverksamhetens driftkostnader

med hänsyn därtill inte var möjligt att ställa yrkande om avslag i denna punkt. Då emellertid antalet licensavgifter kan beräknas öka så att det ändå blir täckning för televisionskostnaderna, tillåter jag mig, herr talman, att i enlighet med motionen nu yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr JOHANSSON, IVAR, (cp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Mannerskantz* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 6 punkten 65, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 66—69

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 70

Lades till handlingarna.

Då alla ärenden på föredragningslistan nu blivit behandlade, medgav kammaren, på framställning av herr talmannen, att de anslag, som utfärdats till sammanträdets fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Anmälades statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1958/59 under sjätte huvudtiteln, avseende anslagen inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1958/59 under tionde huvudtiteln, avseende anslagen inom handelsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 144, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1958/59 till de tekniska högskolorna, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 145, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1958/59 till yrkesundervisningen;

nr 161, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1958/59 under statens allmänna fastighetsfond m. m., i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 162, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av Sveriges anslutning till konventionen om upprättande av ett europeiskt bolag för kemisk behandling av bestrålat atombränsle (Eurochemic);

nr 163, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående högre utbildning av sinnessjukvårdspersonal; och

nr 164, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående högre utbildning

av sjuksköterskor jämte i ämnet väckt motion.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vart och ett av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsutlåtande fattade samma beslut som första kammaren.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse till Konungen:

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1958/59 under nionde huvudtiteln, avseende anslagen inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 165, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen beträffande jordbruksdepartementet gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1958/59;

nr 166, i anledning av väckta motioner om ökad utlåning från fiskerilånefonden för budgetåret 1957/58, m. m.;

nr 167, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1958/59 m. m.; och

nr 168, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom, m. m.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 142, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1958/59;

nr 143, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag för försvarsändamål;

nr 146, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag, avseende justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 147, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ersättning till hemmansägaren Lars Lewi Andersson; och

nr 148, i anledning av väckt motion om ersättning av statsmedel till polis-konstapeln Arne Gustav Borgström i Örebro för uteblivet skadestånd.

Anmälades och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 157, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag ur kyrkofonden m. m.;

nr 169, i anledning av väckta motioner om ändrad ordning för delgivning av byggnadsnämnds beslut; och

nr 170, i anledning av väckta motioner om förbud mot plockning av vissa växtarter till avsalu.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 159, angående regleringen för budgetåret 1958/59 av utgifterna under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m.; samt

nr 160, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 10 § förordningen den 27 mars 1953 (nr 95) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 171, i anledning av väckta motioner angående ändrad lydelse av 11 § lagen om religionsfrihet;

nr 172, i anledning av väckta motioner angående viss ändring i lagen om ersättning till polisman;

nr 173, i anledning av väckta motioner angående viss ändring av 18 § lagen om ekonomiska föreningar; samt

nr 174, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om behandlingen av häktade och anhållna m. fl., m. m.

Interpellation ang. en redogörelse för regeringens syn på konjunkturpolitiken m. m.

Anmäldes och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 116, angående riktlinjer för upp-
rustning av landsbygdens elektriska di-
stributionsnät;

nr 121, angående försäljning av vissa
kronoegendomar m. m.;

nr 122, angående vissa prisreglerande
åtgärder på jordbrukets område, m. m.;

nr 126, med förslag till lag angående
ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr
1) om allmän sjukförsäkring, m. m.;

nr 127, med förslag till lag angående
fortsatt giltighet av lagen den 30 juni
1943 (nr 444) om tillståndsvång för
byggnadsarbete; och

nr 128, med förslag till förordning om
ändring i tulltaxeförordningen den 4 ok-
tober 1929 (nr 316).

Anmäldes och bordlades följande un-
der sammanträdet till herr talmannen
avlämnade motioner:

nr 351, av herr *Edström*, i anledning
av Kungl. Maj:ts proposition angående
vissa följdfrågor i anledning av skolsty-
relserreformen m. m.;

nr 352, av fru *Gärde Widemar*, i an-
ledning av Kungl. Maj:ts proposition an-
gående vissa följdfrågor i anledning av
skolstyrelserreformen m. m.;

nr 353, av herr *Bergh, Ragnar*, och
herr *Sveningsson*, i anledning av Kungl.
Maj:ts proposition angående vissa åtgär-
der för uppbyggnad av universitet och
högskolor;

nr 354, av herr *Elmgren* m. fl., i an-
ledning av Kungl. Maj:ts proposition
med förslag till ny tulltaxa, m. m.;

nr 355, av herr *Larsson, Nils Theodor*,
m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts pro-
position med förslag till ny tulltaxa,
m. m.;

nr 356, av herr *Andersson, Gunnar*,
m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts pro-
position med förslag till ny tulltaxa,
m. m.

nr 357, av herr *Birke*, i anledning av
Kungl. Maj:ts proposition med förslag
till ny tulltaxa, m. m.; och

nr 358, av herr *Domö* m. fl., i anled-
ning av Kungl. Maj:ts proposition med
förslag till ny tulltaxa, m. m.

**Interpellation ang. en redogörelse för re-
geringens syn på konjunkturpolitiken
m. m.**

Herr *SUNDIN* (cp) erhöll på begäran
ordet och anförde:

Herr talman! Under den senaste tiden
har konjunkturerna för näringslivet för-
sämrats på ett oroväckande sätt. Åtskil-
liga industriföretag har tvingats permit-
tera en del av sina arbetare, och för fle-
ra är nedläggning av driften ett allvar-
ligt hot. Jordbruket har kommit i ett be-
kymmersamt ekonomiskt läge och har in-
te kunnat uppnå den räntabilitet, som
jordbruksavtalet avser att garantera. De
olägenheter, som en arbetslöshetskris
skulle medföra för landet, behöver väl i
detta sammanhang inte särskilt under-
strykas.

Det framstår som obestriddligt, att den
nuvarande belastningen på näringslivet
är alltför hård. Bördorna har ökat vä-
sentligt under det senaste året. Så har
t. ex. bensinskatten höjts i två omgång-
ar, och för många företagare är också
elskattehöjningarna en betydande kost-
nadsförtyngning. Men den hårdaste belast-
ningen är givetvis den räntehöjning, som
genomfördes den 10 juli i fjol. Riksban-
ken höjde då diskontot med 1 procent,
men de vanliga utlåningsräntorna steg i
genomsnitt avsevärt mer.

De ökade räntekostnaderna har blivit
en alltför tung börda särskilt för de
mindre företagen, som i större utsträck-
ning än storföretagen är beroende av
lån. Många jordbrukare, som inte kunnat
uppnå den med jordbruksavtalet avsed-
da räntabiliteten, har inte längre möjlig-
heter att klara den extra utgiftsökning,
som räntehöjningen medfört. Köpmän-
nen t. ex. och andra företagare, som mås-
te finansiera sin lagerhållning genom
växlar till nuvarande höga ränta, har
stora svårigheter, och detsamma gäller
om andra servicenäringar, t. ex. lastbils-
åkerierna. Man kan inte bortse ifrån att

Interpellation ang. en redogörelse för regeringens syn på konjunkturpolitiken m. m.
 en allvarlig ekonomisk kris väntar småföretagsamheten, om den inte inom snar framtid beredes erforderliga lättnader.

I åtskilliga andra länder har under senare tid räntesänkningar företagits, senast i England för några dagar sedan. Man har funnit det nödvändigt att söka skapa ett gynnsammare klimat för näringslivet. Det framstår som angeläget, att vi även i vårt land snarast återgår till ett lägre ränteläge. En räntesänkning nu skulle bli en stimulerande injektion för vårt näringsliv och särskilt för småföretagsamheten. Man har under senare år ofta framhållit, att räntan skall vara rörlig. Nu synes mig det ögonblick vara inne, då den måste röra sig nedåt.

Det är riksbanken som har att svara för räntepolitiken. Såsom framgick av den ekonomiska debatt, som vi hade i kammaren för en vecka sedan, vill ingen bestrida riksbankens befogenheter i det avseendet. Men denna debatt visade också, att man är enig om nödvändigheten av samråd mellan regeringen och riksbanken. En samordning av finans- och kreditpolitiken är nödvändig, om man skall kunna föra en aktiv konjunkturpolitik till gagn för näringslivet. Huvudansvaret för den ekonomiska politiken tillkommer emellertid regeringen. Det är naturligt, att regeringens bedömning — på grundval av samrådet med riksbanken — även måste innefatta räntepolitiken. Den föregående regeringen gav vid upprepade tillfällen uttryck åt sin strävan till en politik med så lågt ränteläge som möjligt. Det skulle enligt min mening vara av stort värde, om kammaren i nuvarande bekymmersamma konjunkturläge kunde få en redogörelse för regeringens syn på konjunkturpolitiken och särskilt räntepolitiken.

I vissa sammanhang har den mening- en framförts, att planerade ränteförändringar inte i förväg bör diskuteras av myndigheterna. I nuvarande läge är emellertid kravet på en räntesänkning så starkt, att det synes nödvändigt med besked från myndigheterna. Många småföretagare befinner sig i den situationen, att de inte kan upprätthålla produktionen, om inte räntan sänkes inom snar

framtid. Ett besked i fråga om räntepolitiken är angeläget för dem i deras planläggning av verksamheten.

Med anledning av vad jag här har anfört anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för finansdepartementet ställa följande fråga:

Vill herr statsrådet ge kammaren en redogörelse för regeringens syn på arbetsmarknadsläget, på de ekonomiska problem, som näringslivet har med nuvarande konjunkturutveckling, och särskilt på räntefrågan?

Kammaren medgav att interpellationen fick framställas.

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av övergångsbestämmelserna till lagen den 21 maj 1954 (nr 296) angående ändring i lagen den 6 juni 1930 (nr 259) om församlingsstyrelse, m. m.;

statsutskottets utlåtande nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag, avseende ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 36, i anledning av väckta motioner angående den skattefria försäljningen av skattebelagda varor i öresundstrafiken; samt

nr 38, i anledning av väckta motioner angående ändrad tid för åtnjutande av avdrag vid inkomsttaxering för ränta å kvarstående skatt;

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 10, i anledning av väckt motion om övergång till helt statlig drift vid gruvor och därtill hörande anläggningar inom Västerbottens län;

nr 11, angående ändring i avlöningsbestämmelserna för hos riksdagen tillfälligt anställda tjänstemän, m. m.;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350);

nr 14, i anledning av väckta motioner om årlig utgivning av en utförligare matrikel över riksdagens ledamöter;

nr 15, i anledning av väckt motion om utarbetande av en plan för olika lösningar av en ombyggnad av riksdagshuset; samt

nr 17, angående användande av riksbankens vinst för år 1957;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av väckta motioner om uttagande av särskilda avgifter vid

exploatering av grus- och stentäkter; samt

nr 15, i anledning av väckta motioner dels om obligatorisk vägbelysning längs vissa trafikleder, dels ock angående ansvaret för att ur trafiksäkerhets-synpunkt godtagbar belysning kommer till stånd; ävensom

jordbruksutskottets utlåtande nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan rörande anslag till Byggnadsarbeten vid veterinärhögskolan jämte i ämnet väckta motioner.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.24.

In fidem

G. H. Berggren